

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

Сучасні креативні практики в системі соціокультурної діяльності (на прикладі молодіжного простору "Young Voice" смт Гостомель)

Виконала студентка II курсу,
групи МКД-11-23з
спеціальності: 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

Ліфанова Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук,
доцент НАКККІМ

Науменко Оксана Анатоліївна

Рецензент:

Вовк Мирослава Петрівна

доктор педагогічних наук,
професор Інституту педагогічної
освіти і освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України

Допущено до захисту

Протокол засідання кафедри

№4 від 20 листопада 2024 р.

в.о. завідувача кафедри артменеджменту

та івент-технологій

_____ Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

АНОТАЦІЯ

Ліфанова Т.А. Сучасні креативні практики в системі соціокультурної діяльності (на прикладі молодіжного простору «Young Voice» смт Гостомель)

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню сучасних креативних практик в системі соціокультурної діяльності. Фундаментальна частина роботи підкріплюється емпіричною базою щодо роботи молодіжного простору «Young Voice» селища міського типу Гостомель.

Мета дослідження – виявити сутність та особливості сучасних креативних практик, їх роль та вплив на розвиток соціокультурної діяльності в окремо взятому населеному пункті, а також оцінити внесок таких практик у перетворення культурного простору суспільства.

Робота містить аналіз нормативно-правового забезпечення організації соціокультурної діяльності з молоддю. Встановлено, як глобальні тенденції розвитку світової спільноти впливають на роботу із молоддю. Формати та напрями діяльності молодіжних центрів представлені крізь призму європейської інтеграції України. Проведений порівняльний аналіз термінів «творчість» і «креативність». Описана сутність і завдання сучасних креативних практик в соціокультурній діяльності, їхня роль у процесах соціалізації молоді. Досліджено вплив сучасних технологій на розвиток креативних практик у молодіжних середовищах. Запропоновано авторську класифікацію напрямів і форматів діяльності молодіжних центрів, а також дефініції ключових понять «молодіжний простір», «соціокультурна інтеграція молоді», «креативні практики».

Теоретичні положення роботи корелюються з емпіричними даними з аналізу застосування креативних практик молодіжним простором «Young voice» смт Гостомель та рекомендаціями з удосконалення цієї діяльності.

Ключові слова: молодіжна політика, молодіжний простір, молодіжний центр, соціокультурна діяльність, соціокультурна інтеграція молоді, креативні практики.

ANNOTATION

Lifanova T. Modern creative practices in the system of socio-cultural activity (on the example of the youth space "Young Voice" in the urban-type settlement Hostomel)

The qualification work is dedicated to the study of modern creative practices in the system of socio-cultural activities. The fundamental part of the study is supported by an empirical base on the work of the youth space "Young Voice" in the urban-type settlement of Hostomel.

The purpose of the study is to identify the essence and features of modern creative practices, their role and impact on the development of socio-cultural activities in a particular locality, as well as to assess the contribution of such practices to the transformation of the cultural space of society.

The work contains an analysis of the regulatory and legal support for the organization of socio-cultural activities with youth. It was established how global trends in the development of the world community affect work with youth. The formats and areas of activity of youth centers are presented through the prism of Ukraine's European integration. The essence and tasks of modern creative practices in socio-cultural activities, their role in the processes of youth socialization are described. The impact of modern technologies on the development of creative practices in youth environments has been investigated. The author's classification of the directions and formats of youth centers' activities is proposed, as well as definitions of the key concepts of "youth space", "sociocultural integration of youth", and "creative practices".

The theoretical provisions of the work are correlated with empirical data from the analysis of the application of creative practices by the youth space "Young voice" of Hostomel and recommendations for improving this activity.

Keywords: youth politics, youth space, youth center, sociocultural activity, socio-cultural integration of youth, creative practices.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОЛОДДЮ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	
1.1. Нормативно-правове забезпечення організації соціокультурної діяльності у молодіжних просторах	6
1.2. Робота з молоддю крізь призму тенденцій глобального розвитку світової спільноти	17
1.3. Напрями та формати діяльності молодіжних центрів і молодіжних просторів України в контексті європейської інтеграції	27
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2. МОЛОДІЖНІ ПРОСТОРИ ЯК ПЛАТФОРМИ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ І КРЕАТИВНИХ ПРАКТИК	
2.1. Креативність як інструмент соціокультурної інтеграції молоді	42
2.2. Креативні практики: сутність і завдання в умовах сучасної України	49
2.3. Вплив сучасних технологій на розвиток креативних практик у молодіжних середовищах	61
Висновки до розділу 2	69
РОЗДІЛ 3. КРЕАТИВНІ ПРАКТИКИ У МОЛОДІЖНОМУ ПРОСТОРИ "YOUNG VOICE": СУТНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ	
3.1. Організація культурних та соціальних заходів у МП "Young Voice"	70
3.2. Взаємозв'язок креативних практик з розвитком Гостомельської молодіжної громади	82
3.3. Перспективи розвитку креативних ініціатив у "Young Voice". Рекомендації щодо удосконалення діяльності даного МП	94
Висновки до розділу 3	101
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	106
ДОДАТКИ	119

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВМЦ – Всеукраїнський молодіжний центр

ІТ – інформаційні технології

КП – креативні практики

Мінмолодьспорт України – Міністерство молоді і спорту України

МОН України – Міністерство освіти і науки України

МП – молодіжний простір

МЦ – молодіжні центри

НПА – нормативно-правові акти

СКД – соціокультурна діяльність

СКП – соціокультурний простір

сmt – селище міського типу

СТ – сучасні технології

ст. – століття

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток, самовдосконалення і самореалізація особистості були і залишаються у центрі уваги кожної демократичної держави. Воєнний стан в Україні, що діє, починаючи з 2022 року, значною мірою ускладнив цей напрям державної діяльності, проте не скасував його, а навпаки – суттєво трансформував концептуальні засади роботи з молоддю. До спектру завдань, що реалізуються в соціокультурному просторі, додалися принципово нові, пов’язані із готовністю захищати країну, автентичність української нації з одночасним збереженням фізичного і ментального здоров’я людини. Безумовно, такі масштабні завдання мають вирішуватися лише на науково обґрунтованих засадах, які своєю чергою, необхідно дослідити й апробувати з урахуванням особливостей кожної місцевості, її локальних традицій і укладу життя.

Мета дослідження – виявити сутність та особливості сучасних креативних практик, їх роль та вплив на розвиток соціокультурної діяльності в окремо взятому населеному пункті, а також оцінити внесок таких практик у перетворення культурного простору суспільства. Досягнення поставленої мети можливо за умови виконання таких завдань:

- Проаналізувати нормативно-правове забезпечення організації соціокультурної діяльності (далі СКД) з молоддю;
- виявити, як глобальні тенденції розвитку світової спільноти впливають на роботу із молоддю;
- узагальнити крізь призму європейської інтеграції України напрями та формати діяльності молодіжних центрів (далі МЦ);
- встановити сутність і завдання сучасних креативних практик (далі КП) в соціокультурній діяльності сучасної України, їхню роль у процесах соціалізації молоді;
- описати вплив сучасних технологій на розвиток КП у молодіжних середовищах;

- проаналізувати сутність креативних практик на прикладі молодіжного простору «Young voice» СМТ Гостомель;
- виявити взаємний зв'язок креативних практик з розвитком гостомельської молодіжної громади;
- на підставі проведеного аналізу розробити рекомендації щодо удосконалення діяльності вказаного молодіжного простору.

Об'єкт дослідження – система соціокультурної діяльності з молоддю в українському суспільстві на сучасному етапі новітньої історії України.

Предмет дослідження – сучасні креативні практики у молодіжному просторі «Young voice» смт Гостомель.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження й оформлення його результатів використовувалися такі методи, як: логіко-семантичний метод, різні види аналізу, зокрема, аналіз тексту, структурний, факторний, функціональний, порівняльний, статистичний аналіз, івент-аналіз, SWOT-аналіз, а також методи узагальнення, класифікації та прогнозування.

Наукове значення отриманих результатів полягає у введенні до обігу авторських дефініцій ключових термінів «молодіжний простір», «соціокультурна інтеграція молоді», «креативна практика», репрезентації авторської класифікації форматів і напрямів діяльності молодіжних центрів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості суттєво удосконалити діяльність молодіжного простору «Young voice» смт Гостомель, виявити перспективи її подальшого розвитку. Крім того, узагальнення концептуальних засад креативних практик роботи із молоддю певною мірою дозволить ліквідувати прогалини у нормативному регулюванні вказаної діяльності на рівні органів державного управління і місцевого самоврядування. Також матеріали дослідження можуть використовуватися спорідненими молодіжними центрами, які наразі все більше створюються в Україні.

Враховуючи широту охоплення наукової проблеми, висвітлення шляхів її розв'язання, окремі матеріали кваліфікаційного дослідження можуть стати в нагоді при розробці й викладанні спецкурсів у межах таких галузей знань і

спеціальностей (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266, в редакції від 15.11.2024 [64]), як: 01. Освіта/Педагогіка, 011. Освітні, педагогічні науки (0111 Education science за Міжнародною стандартною кваліфікацією освіти); 0.16. Спеціальна освіта (0113 Teacher training without subject specialisation); 02. Культура і мистецтво, 0.21 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво (0211 Audio-visual techniques and media production); 028. Менеджмент соціокультурної діяльності (0413 Management and administration); 03. Гуманітарні науки, 034. Культурологія (0314 Sociology and cultural studies); 05. Соціальні та поведінкові науки, 054. Соціологія (0314 Sociology and cultural studies); 061 Журналістика (0321 Journalism and reporting); 07. Управління та адміністрування, 073. Менеджмент (0413 Management and administration); 23. Соціальна робота (0922 Child care and youth services , 0923 Social work and counselling); 29. Міжнародні відносини, 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, 0314 Sociology and cultural studies, 0388 Inter-disciplinary programmes and qualifications involving social sciences, journalism and information та ін.

Апробація матеріалів. Оскільки автор кваліфікаційної роботи є працівником молодіжного простору «Young voice», усі емпіричні матеріали дослідження зібрані з першоджерела й оброблені самостійно. Крім того, професійна діяльність автора дозволила провести реальну апробацію результатів дослідження й уможливило перспективи подальшого удосконалення креативних практик в окремо взятому молодіжному просторі.

Результати дослідження знайшли своє відображення у доповіді «Сучасні креативні практики молодіжних просторів в системі соціокультурної діяльності» на VIII Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір», що відбулася 7 листопада 2024 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку джерел використаної літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОЛОДДЮ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

1.1. Нормативно-правове забезпечення організації соціокультурної діяльності у молодіжних просторах

Системний підхід до соціокультурної діяльності передбачає, насамперед, її невід’ємність від загальнодержавної політики, зокрема молодіжної. Стан такої діяльності значною мірою визначається нормативно-правовою базою, яка слугує підґрунтям для розробки й реалізації різноманітних програм і проєктів, правовим дороговказом для молодіжних центрів, а найголовніше – дозволяє забезпечити системність і стабільність у роботі з молоддю. Відповідні нормативно-правові акти (далі НПА) регламентують не тільки цілі і завдання молодіжної політики, а й визначають механізми, які сприяють гармонійному розвитку молодих людей.

Ключовим елементом у методології роботи у соціокультурній сфері виступає антропоцентричний підхід, закріплений у статті 3 Конституції України, згідно з якою «людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». [27]

Тож основоположні НПА встановлюють головні засади діяльності з молоддю крізь призму гуманітарно-ціннісних орієнтирів. Вони спрямовані на створення сприятливих умов для залучення молоді до функціонування органів державного і місцевого самоврядування, її участі у соціокультурних процесах.

Слід зауважити, що Українська держава розпочала нормативно регулювати діяльність у сфері роботи з молоддю майже на початку своєї незалежності. Так, починаючи з 1993 року, були прийняті закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [71], «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [67], декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [15]. Ці НПА на довгі роки

встановили сутність і механізми організації діяльності з молоддю, в тому числі у культурній сфері.

Проте з часом в результаті суспільного прогресу змінюються чинники, що впливають на процеси такої діяльності, потребують суттєвої модернізації форм і методів роботи з молоддю. Тому у нових реаліях з'являються нові НПА. Серед них особливої уваги заслуговує Закон України від 27.04.2021 «Про основні засади молодіжної політики».[70] Відповідно до ст.3 вказаного Закону «метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті». У переліку завдань, що закріплюються даним Законом, є й такі, що безпосередньо стосуються діяльності молодіжних центрів і молодіжних просторів, а саме:

- створення умов для залучення молоді до громадського і культурного життя суспільства;
- формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;
- розвиток і задоволення різноманітних потреб та інтересів дітей та молоді, сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації;
- формування у дітей та молоді загальнолюдських, загальнокультурних і загальнонаціональних цінностей, навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких та інших компетентностей;
- організація змістовного дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості;
- сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;
- розвиток молодіжної інфраструктури;

- розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва.[70]

Даючи тлумачення поняттю «молодь», у ст.1 Закону України «Про основні засади молодіжної політики», законодавець наводить синонімічне поняття «молоді особи» і визначає їх як за віковим критерієм (від 14 до 35 років), так і за відношенням до громадянства (громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах).[70] Принагідно слід зазначити, що вікові показники, прийняті в Україні, дещо не збігаються з нормативами Європейської комісії і Ради Європи, згідно з якими молоддю вважаються особи від 13 до 30 років. [89]

За відомостями, наведеними в Указі Президента України «Про національну молодіжну стратегію до 2030 року» від 12.03.2021, станом на 1 січня 2020 року в Україні нараховувалося близько 10,6 млн. людей віком від 14 до 35 років. Третина з них проживала в обласних центрах, третина – у невеличких містечках, решта – у сільській місцевості.[68] Звісно, що війна внесла свої суттєві корективи і ситуація змінилася докорінно. Проте це не означає, що робота із молоддю втратила свою актуальність. Вона наразі змінила свою концепцію, форми і методи, актуалізувала нові цілі і завдання соціокультурної діяльності.

Повертаючись до аналізу Закону України «Про основні засади молодіжної політики», слід зазначити, що принципово важливим є те, що даний акт вперше на законодавчому рівні закріпив визначення понять «молодіжний центр» і «молодіжний простір». Так, під молодіжним центром розуміється «установа, підприємство, організація, що здійснює молодіжну роботу», а під молодіжним простором – «приміщення, будівля або її частина, земельна ділянка, що використовується для здійснення молодіжної роботи».[70] Не зважаючи на важливість віднесення понять «молодіжний центр», «молодіжний простір» до ключових у молодіжній політиці держави, їхнього законодавчого тлумачення, сама дефініція «молодіжного простору», як нам здається, не є безспірною і потребує свого подальшого уточнення. По-перше.

Укладач Закону орієнтований власне на матеріальні об'єкти, а тому не враховує, що на нинішньому етапі в умовах цифровізації молодіжні простори функціонують і у віртуальному світі. Це особливо яскраво проявилось в період пандемії COVID-19, коли санітарно-епідеміологічні вимоги потребували самоізоляції та дистанціювання. При цьому громадське життя не припинилося, а просто перемістилося в мережу Інтернет.

По-друге. В руслі сучасних тенденцій молодіжні простори націлені на задоволення потреб не тільки фізично активних молодих осіб, але й на молодь з обмеженими можливостями. Інклюзивний характер молодіжних просторів також можна вважати сучасною тенденцією, яка ніяким чином не відображається у законодавчому тлумаченні ключового поняття.

За великим рахунком, сама семантика слова «простір» не може обмежуватися якимось приміщенням або земельною ділянкою. Звернемося до «Нового тлумачного словника української мови». Слово «простір» у цьому виданні трактується так: 1. *Філософ.* Одна з основних об'єктивних форм існування матерії, яка характеризується протяжністю і обсягом. 2. Необмежена протяжність (в усіх вимірах, напрямках). 3. Вільний, великий обшир. 4. *Перен.* Відсутність будь-яких обмежень, перешкод у чомусь; воля, розмах, роздолля.[55]

У цьому зв'язку доцільно звернутися до міжнародних нормативних актів, в тому числі документів ООН, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, аби дослідити, у який спосіб поняття молодіжного простору трактується в них. Аналіз матеріалів вказаних міжнародних організацій засвідчує, що в них відсутнє розширене тлумачення даного терміну, проте він активно вживається в текстах. За нашими спостереженнями, вперше словосполучення «Youth space» (молодіжний простір) фіксується у 1990 році у матеріалах ЮНЕСКО зі Всесвітньої конференції по освіті для всіх (Джемтєн, Таїланд).[9] У фінальній доповіді конференції порушувалося питання щодо необхідності створення молодіжних просторів задля забезпечення рівного доступу до освіти і розвитку навичок у молоді. Ця лінія продовжується і надалі. Про молодіжні простори згадується в

таких документах ЮНЕСКО, як «Дорожня мапа здійснення Глобальної програми дій з освіти в інтересах сталого розвитку» [17], «Медійна та інформаційна грамотність: Керівництво з політики і стратегії» [44], «Всесвітня доповідь з моніторингу освіти за 2021-2022 роки: недержавні суб'єкти у сфері освіти» [8] та ін.

На початку двохтисячних років термін «молодіжний простір» також став активно вживаним в документах ООН і ЮНІСЕФ. Так, в резолюції Ради безпеки ООН № 2250 за 2015 рік [100] підкреслюється необхідність створення безпечних молодіжних просторів, де б молодь могла брати участь у миротворчих ініціативах. Це стало важливим кроком у формуванні молодіжних просторів як місць, що сприяють залученню молоді до соціальних і політичних процесів. З того часу досліджуваний термін неодноразово використовувався і продовжує використовуватися в документах і матеріалах Організації Об'єднаних Націй.

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) також з початку 2000-х років активно застосовує термін «молодіжний простір» у своїх документах у контексті програм по захисту дітей і підлітків. Зокрема, йдеться про важливість створення безпечних молодіжних просторів у зонах конфліктів та криз, що особливо важливо для України з урахуванням воєнного стану. У фінальному звіті робочої групи ЮНЕСКО в Україні щодо економічного обґрунтування для інвестування в молодь, в тому числі для створення молодіжних центрів і молодіжних просторів, міститься серйозне попередження: «Українська молодь має вирішальне значення для відновлення країни, але безпрецедентну можливість використати її потенціал ризикують упустити».[32]

Підсумовуючи результати контент-аналізу документів і робочих матеріалів міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ) щодо роботи з молоддю, слід зазначити, що насамперед ці акти повністю гармонізуються з такими основоположними документами, як «Загальна декларація прав людини» [18] і «Конвенція про права дитини» [26]. Що ж до поняття «молодіжний простір», яке стало активно вживаним в документах згаданих міжнародних

організацій, то воно зустрічається у різноманітних контекстах і охоплює політичні молодіжні рухи й активності, освітні проєкти, соціальні та культурні ініціативи, онлайн-проєкти тощо. Найголовнішими вимогами до молодіжних просторів у міжнародних актах виступають безпека та інклюзивність таких просторів. Тож, якщо йдеться про гармонізацію українського законодавства із міжнародними нормативно-правовими актами, то дефініцію терміну «молодіжний простір» в законі України «Про основні засади молодіжної політики» слід докорінно змінювати.

На підтвердження своєї думки, проведемо ще одну паралель. Слово «простір» останнім часом перейшло до категорії частотно вживаних. З'явилися усталені словосполучення «інформаційний простір», «культурний простір», «освітній простір». Проте нікому не спаде на думку, наприклад, трактувати останній лише як приміщення, будівлю чи земельну ділянку. Так, в Законі України «Про культуру» культурний простір України тлумачиться як «сфера, в якій відповідно до законодавства проводиться культурна діяльність та задовольняються культурні, інформаційні та дозвілєві потреби громадян, що охоплює, зокрема, телебачення, радіомовлення, періодичні друковані видання та книговидавничу продукцію, ринок культурних благ, а також культурно-мистецьке середовище». [66]

Ще одна паралель. На цей раз з освітнім простором. В академічному середовищі пропонуються визначення, які підкреслюють соціальний вимір і багатомірний системний характер освітнього процесу. Зокрема, А.В.Семенова вважає, що освітній простір - це «підсистема соціального простору, що має відповідну специфіку та пов'язана з цільовими настановами освіти; сукупність суб'єктів, між якими встановлені структуровані різноманітні відносини: цільові, змістовні, процесуальні, управлінські (організаційні); складна, цілісна, відкрита система, в якій відбуваються освітні процеси та яка на ґрунті синергетики само організовується і еволюціонує». [76, с.12]

Тож, проводячи аналогію, пропонуємо розглядати **молодіжний простір** як *підсистему соціального простору, яка для реалізації гуманітарної місії в*

контексті молодіжної політики охоплює спеціальних суб'єктів: молодь, молодіжних працівників, волонтерів, які у своїй діяльності скеровуються як на рівні державного управління і місцевого самоврядування, так і шляхом самоорганізації.

Акцент на ключовому елементі визначення «підсистема соціального простору» суттєво розширює розуміння терміну «молодіжний простір», уводячи його від надлишкової «матеріалізації» та звуженої семантики, як-то: приміщення, будівлі, земельні ділянки. У запропонованій дефініції наголос робиться на суб'єктності, завдяки якій втілюються в життя цілі державної молодіжної політики.

Оскільки структурно молодіжні простори нерідко виступають як складова молодіжних центрів варто звернутися до «Типового положення про молодіжний центр», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1014 від 20 грудня 2017 року. [65] Згідно з цим документом «мережа центрів в Україні складається з центру всеукраїнського рівня, що належить до сфери управління Мінмолодьспорту..., регіональних, районних, міських, районних у містах, селищних, сільських центрів». Серед цілей діяльності МЦ у п. 3 зазначеного НПА визначається сприяння «соціалізації та самореалізації молоді; інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу; національно-патріотичному та військово-патріотичному вихованню, розвитку громадянської освіти молоді; популяризації здорового способу життя молоді; працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємництву; забезпеченню громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства, підвищенню рівня мобільності молоді». [20] Даною постановою закріплені принципи діяльності, завдання та права центру, прописана фінансово-господарська діяльність, керівництво, матеріально-технічна база центру. У такий спосіб даний нормативний акт слугує основою для створення аналогічного документа для конкретного окремо взятого МЦ.

Запровадження інновацій згідно із Законом України «Про освіту» [69] щодо наявності крім офіційної/формальної освіти, що здобувається у

відповідних закладах освіти (школах, ліцєях, гімназіях, університетах), ще й неформальної освіти відкрило великі можливості для освітнього напрямку діяльності в молодіжних просторах. Відповідно виникають підстави стверджувати, що вказаний напрям скеровується Міністерством освіти і науки (МОН) України.

В цілому ж адміністративно-управлінське підпорядкування молодіжних просторів здійснюється Міністерством молоді та спорту України. Враховуючи масове розповсюдження молодіжних просторів на теренах України, наказом вказаного міністерства від 9 грудня 2021 року № 4798 були затверджені «Рекомендації щодо організації роботи молодіжного простору».[22] Цей документ є вкрай важливим, оскільки деталізує методологію створення мережі молодіжних просторів, механізми організації, напрями, форми і методи діяльності, моніторинг та оцінку діяльності МП.

Рекомендації роз'яснюють, що «молодіжний простір може організовуватися місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та підпорядкування (засновниками) для здійснення молодіжної роботи з урахуванням специфіки роботи закладу..., потреб молоді відповідного населеного пункту».[73]

Рекомендаціями встановлюється, що порядок функціонування МП розробляється і затверджується власником (балансоутримувачем, розпорядником) приміщень чи земельних ділянок, а контроль за діяльністю покладається на суб'єкта, який створив МП.

Основними принципами, якими згідно з наведеними рекомендаціями слід користуватися в організації молодіжної роботи у МП, є: добровільна участь, доступність, орієнтація на інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток молодих осіб.

Зазначається, що МП рекомендовано створювати в тих адміністративно-територіальних одиницях, населених пунктах, де молодь обмежена або

позбавлена в доступі до неформальної освіти, розвитку творчого потенціалу, стикається з ризиками захисту.

У «Рекомендаціях...» визначаються основні завдання роботи МП, зокрема: «здійснення ціннісно-орієнтованої молодіжної роботи та створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах молоді, здобуття молоддю компетентностей, необхідних для особистісного і професійного розвитку, забезпечення громадянської освіти молоді».[73] Увага засновників і працівників МП зосереджується на тому, що молодіжні простори «мають виступати соціальними майданчиками для спілкування, спільного відпочинку, активного дозвілля, консультацій, навчання та роботи». [73] Доволі оригінально і показово, що укладач рекомендацій на перший план виводить дозвільно-розважальні аспекти, а вже потім перелічує те, що пов'язано із навчанням та роботою. Це доречно, якщо враховувати психологічні особливості молоді з опертям на ціннісні пріоритети і мотивацію привабливості проєктів.

Намагаючись гармонізувати концепцію організації діяльності молодіжних просторів із визначенням МП, наданим в Законі України «Про основні засади молодіжної політики», укладач рекомендацій у п.4 встановлює, що молодіжним простором може бути приміщення, будівля або її частина, а також земельна ділянка, що використовується для здійснення молодіжної роботи.[73] Подібне трактування в межах контент-аналізу тексту документа виводить на думку, що термінологічне сполучення «молодіжний простір» за своєю семантикою відходить від лінгвістичних вимог щодо однозначності терміну і стає багатозначним (полісемічним). У такий спосіб дане словосполучення може означати: 1. Підсистему соціального простору в межах окремої адміністративно-територіальної одиниці; 2. Аналог або складову частину молодіжного центру як окремої юридичної особи або громадської організації; 3. Реальне чи віртуальне середовище для соціальних ініціатив, групової комунікації, творчого дозвілля з метою особистісного розвитку молодої особи;

4. Місце розташування такого середовища (приміщення, будівля, земельна ділянка тощо).

Вкрай важливо, що укладачі «Рекомендацій...» чітко окреслюють базові ресурси (характеристики), що є необхідними для організації роботи МП. До них відносять: 1) наявність штатних працівників та/або волонтерів, які на постійній основі здійснюють молодіжну роботу із розрахунку: молодь 14-18 років - 1 молодіжний працівник на групу з 10 осіб; молодь 19-35 років - 1 молодіжний працівник на групу з 30 осіб; 2) безпечний та гнучкий простір з робочою зоною для молоді, робочою зоною для працівників, зоною для відпочинку, кімнатою або відокремленою зоною, де молода особа може поспілкуватися з молодіжним працівником конфіденційно; 3) доступність простору для молоді з інвалідністю, молоді з маломобільних груп населення; 4) наявність плану (програми) роботи, що відображають різні аспекти соціокультурної діяльності; 5) графік роботи МП; 6) безкоштовність послуг для молодих осіб; 7) матеріально-технічне забезпечення (меблі, комп'ютерне, музичне обладнання, спортивний інвентар тощо). [73] Позитивною стороною цього переліку є те, що він іде в руслі вимог основних документів ООН, ЮНЕСКО і ЮНІСЕФ, згідно з якими провідними характеристиками молодіжних просторів мають бути безпека та інклюзивність.

З урахуванням реалій смт Гостомель важливим є і той пункт «Рекомендацій», що у населеному пункті із загальною чисельністю до 25 тисяч молодих осіб створення молодіжного простору варто передбачати з розрахунку один МП на 3 тисячі молодих осіб.[73]

Також «Рекомендаціями...» визначається, що моніторинг та оцінку діяльності МП здійснює його засновник.

Надаючи належне укладачам «Рекомендацій щодо організації роботи молодіжного простору», які всебічно описали найважливіші аспекти заснування, діяльності МП, слід визнати, що в умовах воєнного стану ці рекомендації мали б бути доповненими з огляду на:

- роботу в зонах конфлікту і прифронтових територіях зі збереження психофізіологічного стану молодих осіб, пропаганду їхньої безпекової поведінки;

- особливості діяльності із внутрішньо переміщеними молодими особами, які раніше не проживали у даній місцевості;

- специфіку організації діяльності МП у віртуальному просторі.

За відсутності подібних рекомендацій, а також належного нормативно-правового забезпечення молодіжним працівникам приходиться шляхом спроб і помилок самим виробляти тактики діяльності за переліченими вище напрямками.

Певною мірою ці лакуни мали б заповнити заходи з реалізації програми «Молодіжний працівник», затвердженою наказом Міністерства молоді та спорту України від 19 вересня 2018 року № 4334 [61], де передбачено «підвищення рівня компетентностей фахівців сфери молодіжної політики за тренінгами базового та спеціалізованого рівнів, вебінарами, семінарами» тощо. Проте останні зміни до вказаного акту вносилися у 2020 році, а тому нагальні питання, перелічені нами вище, не віднайшли свого відображення у діяльності з молодіжними працівниками.

В цілому ж аналіз масиву нормативних актів, виданих МОН України, Мінмолодьспорту України, Міністерством охорони здоров'я, виявив, що такі новоутворення, як молодіжні простори, поки що залишаються поза межами уваги органів державної і місцевої виконавчої влади. Звісно, комусь може здатися, що зараз подібне не на часі. Проте, якщо поглянути на це питання з іншого боку, з позицій збереження та розвитку нової генерації, якій у подальшому треба бути розбудовувати Україну, поліпшувати демографічну ситуацію в Україні, зміцнювати віру у силу нації, підтримувати її самоідентичність, то зараз як ніколи раніше важливо створити усі умови, в тому числі на рівні нормативно-правового забезпечення, для активної діяльності молодіжних центрів і молодіжних просторів.

1.2. Робота з молоддю крізь призму тенденцій глобального розвитку світової спільноти

Молодіжні організації здійснюють своє призначення у світі, що динамічно змінюється. Їхня діяльність має бути актуальною як для суспільства, так і насамперед для самих молодих людей. Тож визначаючи призначення, концептуальні напрями діяльності молодіжних центрів, цілі і завдання молодіжних просторів, необхідно чітко уявляти, що відбувається у світі, яке місце займає Україна у процесах глобальних змін.

Суспільство на кожному етапі свого розвитку має специфічні особливості, що вирізняють його порівняно з ним же на попередніх етапах. До того ж не можна не брати до уваги, що окрім загальносвітових тенденцій, спрацьовують і ті, що можна розглядати як характерні саме для тієї чи іншої країни. Тому, досліджуючи взаємозв'язок сучасного суспільства і молодіжних організацій, висвітлюючи, як процеси, що відбуваються на рівні глобальної світової спільноти впливають на роботу з молоддю, спочатку варто виявити, як змінилося суспільство за останні два десятиріччя.

Початок двохтисячних років, який отримав назву міленіум, умовно розмежував те, що було картиною кінця 80-х – початку 90-х років ХХ століття, і нову епоху. На теренах колишнього СРСР після розвалу цієї імперії відбувалася розбудова нових держав, переосмислювалася роль молоді у розвитку суспільства, розстановка акцентів і сенсів у житті кожної людини. Попередні гасла на кшталт «Раньше думай о Родине, а потом о себе», «Мой адрес не дом и не улица, мой адрес Советский Союз» та їм подібні відійшли в історію. Людина перестала бути гвинтиком у якомусь сумнівному механізмі, вона поступово, ламаючи свої нав'язані попереднім суспільством стереотипи, почала цінувати себе як особистість, об'єднуватися із собі подібними.

Паралельно цьому відбувалися й ті соціальні процеси, які відображають всесвітні тенденції. Вони стають об'єктом наукового інтересу значних груп вчених, серед яких треба відзначити дослідження М. Castells [102], М. Albrow

[103], Joseph E. Stiglitz [96], Thomas L. Friedman [115], Ya. Piterze [106], Manfred Steger [101] та ін. Серед українських вчених, які досліджували та продовжують досліджувати сучасні соціальні процеси у XXI ст., враховуючи національні особливості України, слід виділити праці О. Губернатора [14], К. Настоящої [50], О. Копієвської [29], І. Петрової [58], Ю. Савельєва [74], В. Співака [80], Л. Танської [81] та ін.

Узагальнюючи і систематизуючи інформацію з наведених наукових джерел, можна виділити основні тенденції і тренди, що характеризують розвиток глобальної спільноти і національних суспільств у першій чверті XXI ст., а саме:

глобалізація. Якщо до цього країни світу були націлені на внутрішню економіку з окремими напрямками зовнішньої торгівлі, культурних обмінів, то тепер процеси глобалізації все більше і більше об'єднують держави і континенти в єдиний економічний, інформаційний і культурний простір, що призводить до стрімкого зростання обсягів обміну не тільки продукцією, а й знаннями, технологіями, культурними досягненнями. Як зазначає О. Копієвська, глобалізація – це «складний і суперечливий процес, у якому національні держави та їх суверенітет вплітаються в транснаціональне як процес «будівництва» світу шляхом створення глобальних інституціональних структур і глобальних культурних форм, включаючи в себе всю різноманітність (мозаїчність) локального» [30, с.69];

- **цифровізація і технологізація.** Якщо ще 20-25 років тому комп'ютерна техніка була в диковинку і мало хто розумів, як з нею працювати, то на теперішній час без неї неможливо уявити сучасні технології (далі СТ), що інтегровані у всі сфери життя: від роботи і навчання до дозвілля і спілкування;

- **зростання ролі штучного інтелекту й автоматизації.** Застосування штучного інтелекту змінює підходи до автоматизації процесів виробництва, трансформує звичайні виробничі процеси, впливає на зайнятість населення та види професійної діяльності. Це докорінно вирізняє сучасне суспільство від існування в ті часи, коли такі технології були у стані розробки;

- **інноваційна економіка.** Сучасне суспільство значною мірою орієнтовано на інновації, особливо в ІТ-сфері, що робить просування в економічній сфері усе більш стрімким і гнучким, дозволяє швидко адаптуватися до зміни умов на ринку виробництва, послуг і знань;

- **перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства і суспільства знань.** На теперішньому етапі розвитку людства відбулася своєрідна «м'яка революція», за якої товаром стали не тільки традиційні предмети виробництва, а й сама інформація, починаючи від новин і аж до сфери знань, формування й удосконалення компетенцій кожної людини;

- **підвищення значущості екологічної стабільності.** У ХХІ сторіччі усе більше уваги приділяється питанням екології, подолання негативних наслідків зміни клімату планети, сталого розвитку, хоча у попередні часи цим проблемам не приділялося такої уваги;

- **зростання ролі знань, навичок і компетенцій.** Працедавця нині цікавить не тільки і не стільки наявність диплому про освіту, здобуту в тому чи іншому закладі, а й те, на що ти здатен завдяки своїм компетенціям; вміння не тільки постійно вчитися, підвищуючи рівень своєї кваліфікації, а й за необхідності – швидко переучуватися і переключатися на новий вид діяльності;

- **переважання гнучкості та нестабільності у трудових відносинах.** Якщо у попередню епоху людей привчали до довготривалої роботи на одному місці, заохочували створення трудових династій з кількох поколінь працівників, то тепер трудові відносини між працедавцем і робітником складаються у зовсім іншій парадигмі. Нерідко ті чи інші підприємства, не витримуючи конкуренції, уходять з ринку або перепрофілюються і пробують себе в нових сферах. Це супроводжується скороченням або «оптимізацією» штатів, встановленням нового типу трудових відносин, що примушує людину або пристосовуватися, або шукати собі нову роботу. Наразі й самі процедури звільнення з однієї роботи і працевлаштування в іншому місці позбулися того ступеню драматизму, який домінував раніше;

- **високий ступінь мобільності, міграційні процеси.** Людям попередніх поколінь, в уяві яких робота означає, що ти маєш приходити до відповідного закладу чи офісу і відбувати там з ранку до вечора у будні дні, важко уявити, що робота може знаходитися взагалі в іншому місті або в іншій країні, що працювати можна дистанційно з акцентом не на відпрацьовані години, а на кінцевий результат діяльності. Усе це стало можливим завдяки розвитку цифрових технологій, а також транспорту. Важливо виокремити і такий аспект, як активізація міграційних процесів. До звичайної трудової міграції в Україні з початком війни додалася вимушена міграція. У більш безпечних місцях з'явилося чимало внутрішньо переміщених осіб, серед яких високий відсоток молоді, сімей з дітьми. Багато українців взагалі виїхали за межі країни до Європейського Союзу, США, Канади та інших держав. Разом з тим, залишається актуальним підтримання з останньою категорією молодих осіб дистанційного зв'язку, переконання повернутися додому після завершення бойових дій та взяти участь у розбудові оновленої української держави;

- **зростання соціальної відповідальності бізнесу.** На відміну від кінця ХХ сторіччя сучасне суспільство жадає від бізнесу суттєвих соціальних внесків у різних напрямках: від захисту природи до створення зразків етики ділових стосунків, від участі у фінансуванні суспільно значущих проектів до підтримки молоді;

- **розмиття кордонів між робочим і особистим часом.** Завдяки доступності роботи онлайн кордони між робочим і особистим часом стають усе більш розмитими. Людина нерідко сама може вирішувати, у який час доби її працездатність знаходиться на найвищому рівні, а відтак – змінювати свій трудовий ритм. Найголовнішим стає саме результат такої діяльності, її ефективність, а не встановлений розпорядок дня. Це означає, що при плануванні свого часу особа може самостійно визначити, коли зайнятися спортом, улюбленим хобі, скільки часу приділити членам родини і т.п.;

- **мережева взаємодія.** Завдяки новим технологіям значною мірою трансформуються форми комунікації та обміну інформацією через соціальні

мережі й месенджери, легко руйнуючи географічні та часові бар'єри. Крім того, відкриваються широкі можливості для спілкування людям з інвалідністю, з обмеженими можливостями, що матеріалізує інклюзивний підхід до такої категорії осіб;

- **зростання важливості ментального здоров'я.** Якщо протягом другої половини ХХ сторіччя основна увага приділялася фізичному здоров'ю людини, то тепер до цього приєдналося не менш важливе - ментальне здоров'я, яке дозволяє зберігати душевну рівновагу, стійкість, вміння долати стреси, попри негаразди створювати атмосферу, що утримує на високому рівні психологічне благополуччя. Особливого значення все це набуває в умовах українського сьогодення, коли через російську агресію тисячі людей покинули свої домівки, втратили те, що наживалося роками, а найголовніше – переживають нескінчені випробування у зв'язку з такими стресами, як постійні обстріли житлових масивів і об'єктів критичної інфраструктури у містах і селах, загибель рідних і близьких, страждання тих, хто у розквіті років залишився інвалідом тощо. Для дітей і підлітків втрата дорослих близьких родичів, особливо батька, стає психологічною травмою, яка буде потім супроводжувати їх усе життя. Тому на тлі зростання важливості ментального здоров'я у всіх країнах світу дана тенденція в Україні стає значно актуальнішою і потребує суттєво більших зусиль з боку професіоналів.

Звісно, що у нашому переліку були представлені далеко не всі сучасні тенденції, але найголовніші з них. Проте й такий огляд наочно демонструє, наскільки сучасне суспільство відрізняється від попередніх, навіть недавніх за часом. Тож формуються нові цінності, відносини, підходи до життя, які виступають чинниками впливу на розвиток молодої особи, в тому числі шляхом її залучення до діяльності у молодіжних просторах. Проте, незважаючи на переваги, які дають сучасні технології, на модернізовану картину світу, молодіжний працівник, організатор молодіжного простору повинен тримати у полі зору й ті загрози та ризики, які супроводжують описані вище тенденції і можуть характеризуватися в якості їхньої проблемної або взагалі - негативної

сторони. Розглянемо більш детально. Отже, зворотній бік глобалізації і цифровізації вимушує враховувати ряд явищ, що мають прояв на рівні національної спільноти, зокрема:

- *ризик втрати культурної ідентичності і національної самоідентифікації*. Глобалізація і масова культура в ряді випадків поступово витісняють інтерес до національних традицій, пропонуючи взамін зовсім інші стандарти. Розповсюдження західної культури через кіно, музику, моду, інші форми мистецтва поступово нівелює національну самобутність, що у кінцевому рахунку може призвести до втрати унікальних культурних форм і зниженню різноманітності культур. Достатньо пригадати, наскільки швидко українці при звичаїлися до таких західних свят, як День святого Валентина і Гелюїн на тлі втрати місцевих звичаїв і традиційних свят. В кінцевому рахунку це позбавляє культуру унікальності та історичної пам'яті, створює небезпеку культурної асиміляції.

Через інтернет і медіа відбувається культурна стандартизація. Вплив міжнародних медіа-компаній і платформ (соціальних мереж, стрімінгових сервісів) призводять до того, що люди споживають однаковий контент незалежно від їхньої національної приналежності. За великим рахунком це створює однорідні уявлення про систему цінностей і норм, які можуть протирічити традиційним устоям. Наприклад, індивідуалізм, пріоритет матеріальних цінностей над духовними, гендерна різноманітність, характерні для західного суспільства, можуть послабляти важливість сімейних і колективних цінностей у культурах, де споконвіку вони вважалися найголовнішими.

Не менш рельєфно процеси глобалізації проявляються і в культурі споживання їжі, кулінарних традиціях. Розповсюдження фаст-фудів через мережу швидкого харчування McDonald's, KFC, чисельних піцерій і суші-барів – це теж прояви глобалізації. Ніхто не каже, що їх треба прибирати з України, проте в цьому аспекті є над чим попрацювати і з боку звичок правильного харчування, і з боку продовження національних традицій української кухні;

- *мовні зміни.* Якщо за часів Радянського Союзу і в перші роки незалежності українська мова зазнавала суттєвого лінгвістичного тиску з боку російської мови, то тепер відбувається суттєва «англіфікація». Вона проявляється не тільки у величезній кількості запозичень з англійської, особливо у сфері ІТ-технологій, а й у завоюванні пріоритетності у молоді в якості мови міжнародного і міжнаціонального спілкування, а серед найбільш освічених – використанні англійської в якості мови міжособистого спілкування.

Тренди щодо англійської мови віднайшли своє закріплення на правовому рівні у Законі України «Про застосування англійської мови в Україні». [38] Згідно з цим актом значно розширюється коло осіб, які мають підтвердити належний рівень знань з англійської, якщо претендують на зайняття посад на державній службі, в місцевих державних адміністраціях, правоохоронних, податкових і митних органах, фахівців у сфері освіти і науки. У Законі особлива увага приділяється застосуванню англійської мови, починаючи із закладів дошкільної освіти і забезпеченню її обов'язкового вивчення в закладах загальної середньої, професійної, передвищої і вищої освіти. Згідно зі ст. 9 вказаного Закону окремо оговорюється, у який спосіб англійська мова застосовується у сфері культури.

З одного боку, суттєве розширення лінгвістичного поля англійської мови є важливим кроком для входження України до числа прогресивних країн світу, безбар'єрне долучення наших громадян до світової скарбниці інформації. З іншого боку, слід виховувати шану до рідної мови, не втрачати її діалектні особливості. Має відбуватися орієнтація на двомовний або взагалі – на багатомовний режим із пріоритетом рідної мови;

- *комерціалізація культури.* Споконвіку культура була цариною духовності, своєрідним кодом і символом нації. Процеси глобалізації, орієнтовані на масове споживання й отримання прибутку, поступово перетворюють культурні елементи і практики на товар чи послугу. Частково сюди потрапляє і сфера туризму. Історичні місця, фестивалі, звичаї і навіть традиційні ритуали можуть трансформуватися в туристичні продукти,

втрачаючи свою справжню ціль. Наприклад, місцеві обряди і свята адаптуються для того, щоб стати більш привабливими для туристів, що докорінно змінює їх смисл і розхитує їх глибинну культурну значущість. Так само національні свята і фестивалі, які організуються з метою збільшення прибутків, а не на збереження культурних традицій, руйнують духовний сенс того, що накопичувалося століттями.

Сюди ж потрапляє комерційне використання культурних образів і символів, які безпідставно починають використовувати в маркетингу, брендингу і рекламі. Йдеться про те, що нерідко ці елементи використовуються без поваги до їх історичного контексту і значення, а відтак – вони втрачають свою унікальність і глибинну символіку.

Багато аспектів культури адаптуються для комерційних продуктів кіно, музики і телебачення, без належного розуміння витоків і значень використовуються у недолугих кліпах. Усе це створює спотворені уявлення про образи історичних або міфологічних персонажів, примітивізує їх до рівня коміксів.

Таким чином, комерціалізація культури веде до змін її смислу і функцій СКД, перетворюючи культурну спадщину у продукт споживання, що часто-густо призводить до втрати її цінності й унікальності. Тож завдання працівників сфери культури полягає в тому, щоб зберегти національну самоідентичність, не дати її стандартизувати, загубити духовні скарби народу.

Що ж до зворотного боку глобалізації та цифровізації на рівні окремої особистості, то тут слід виділити такі загрози і ризики:

- **інформаційне перенавантаження.** На відміну від суспільства кінця ХХ століття, яке черпало основну інформацію з газет, журналів і телебачення, отримувало її у цензурованому й обмеженому обсязі, на сучасне суспільство обрушилися шалені потоки інформації, яка розповсюджується з неймовірною швидкістю. Людина зіткається з постійним потоком новин, повідомлень, реклами. Вона звикає жити в режимі інформаційного шуму, постійно переключатися між задачами. В результаті надлишковість ускладнює обробку

й осмислення інформації, утримання уваги на важливий аспектах. Багатозадачність знижує концентрацію уваги і може призводити до помилок, тому що мозок не встигає глибоко поглинути в один вид діяльності. У психологів навіть з'явилося поняття «феномен втрачених можливостей» (Fear of Missing Out - FOMO) [110, 111], що відображає ситуацію, за якої побоювання пропустити важливу інформацію примушує людину постійно перевіряти стрічки новин, соціальні мережі, електронну пошту. Це створює зайву напругу, посилює тривожність і повноцінне виконання поточних справ. Відзначається, що таке явище найбільш розповсюджене серед молоді, особливо серед жінок. Загалом надлишок даних породжує складності і при прийнятті рішень. Особливо це актуально, коли людина відчуває необхідність проаналізувати чисельні чинники, що призводить до явища, відомого як «параліч аналізу». Таким чином, інформаційне перенавантаження потребує усвідомленого підходу до управління потоком даних і фільтрації інформації задля збереження когнітивного й емоційного здоров'я;

- **інтернет-загрози.** Зростання кількості соціальних мереж та інших онлайн-платформ призвели до загроз конфіденційності особистості, зростання кількості випадків шахрайства, що негативно впливає на емоційний стан і безпеку молоді. Особисті дані молодих осіб можуть використовуватися без їхньої згоди або стати об'єктом кіберзагроз. До того ж як ніколи раніш в умовах сучасної України актуалізувалися поняття «інформаційні війни», «інформаційно-психологічні спеціальні операції», що потребує від особи розвивати критичне мислення, віднаходити ті джерела інформації, яким можна довіряти, принаймні розрізняти правдиву і неправдиву інформацію, бачити так звані «фейки», загалом дозувати надходження інформації в межах того, що та чи інша людина спроможна сприймати;

- **цифрова залежність.** Під нею слід розуміти той вид психологічної залежності, що скеровує поведінку особистості на підставі використання цифрових приладів і онлайн-контенту. Людина проводить значну кількість часу з телефоном, планшетом або комп'ютером навіть у ситуаціях, коли це не

потребується. Вона відчуває дискомфорт, коли поблизу немає улюбленого гаджета або відсутній доступ до Інтернет. До того ж цифрова залежність нерідко веде до прокрастинації і втрати продуктивності: на ігри, відео або соціальні мережі відводиться набагато більше часу, аніж потрібно на дозвілля. Через це страждають робота, навчання, а в деяких випадках і сон, що потім відбивається на здоров'ї. На щастя, Україну не охопило явище «хікікоморі», яке викликає суттєво занепокоєння в Японії, коли молоді особи працездатного віку живуть за рахунок батьків, а самі не виходять з кімнати, більшу частину доби проводячи за комп'ютером в іграх або у соціальних мережах. [99]. Тож в умовах глобалізації слід проводити превентивну роботу, аби подібного у нас не відбулося;

- **автономність та індивідуалізація особистості.** Попри появу нових засобів спілкування відбувається зворотній процес: людина все більше уособлюється, втрачає дух колективізму, потребу в звичайній традиційній комунікації. Через посилення віртуального спілкування особисті контакти можуть скорочуватися або взагалі втрачатися, що врешті решт веде до ускладнень в побудові реальних соціальних зв'язків, своєрідної ізоляції, зниженню емпатії, а іноді – і до відчуття самотності. Подібна тенденція може характеризуватися вкрай негативно, а значить потребує свого подолання;

- **підвищення тривожності і депресії.** У передвоєнні роки основним чинником, що впливав на неусталений психоемоційний стан молодої особи, було порівняння свого рівня життя із тим ідеалізованим «солодким» життям, що його демонстрували у ряді телепередач, у соціальних мережах, починаючи від одягу і взуття, аксесуарів, аж до проведення дозвілля у закритих клубах або дорогих ресторанах. Негативний вплив такої інформації полягав у створенні комплексу неповноцінності, слугував передтечею конфліктів із батьками, які за рівнем доходів і стану сімейного бюджету не могли задовольнити подібні примхи, а нерідко і підштовхував молоду людину до незаконних способів здобуття коштів. З початком воєнних дій на території України підвищену тривожність і депресію викликають сумні новини, демонстрація зруйнованих

об'єктів, навіювання певними «експертами» думки про відсутність майбутнього в нашій країні. У цьому напрямі перед молодіжними центрами і молодіжними просторами відкриваються великі перспективи сумісної діяльності із психологами, соціологами, педагогами задля збереження психічної рівноваги молоді особи, навчання її прийомам саморегуляції і самоконтролю;

- *відсутність мотивації до фізичної активності*. Поширення цифрових приладів для роботи і дозвілля може призводити до малорухомого способу життя, погіршенню фізичного здоров'я. Більше того, фізіологи відзначають, що постійно повторювані однотипні автономізовані операції з опертям на роботу окремих органів призводять до болі у кистях рук (синдром «смартфонного пальця»), болів у шиї і спині, проблем із зором (синдром «комп'ютерного зору»).

Таким чином, проведений факторний аналіз дозволив встановити, що робота з молоддю напряму пов'язана із тенденціями глобального розвитку світової спільноти, які докорінно змінюють життя сучасної людини, проте мають не тільки позитивний, а й негативний вплив на особистість і суспільство в цілому. Тому організатор СКД серед молоді повинен у повному обсязі враховувати усі ці особливості задля досягнення тих цілей, що передбачені державною молодіжною політикою. У цьому сенсі доречно навести думку І. Демченко, яка зазначила: «Гарний культурний менеджер завжди знаходиться у пошуку інструментів... Люди, які послідовно працюють зі своїми темами, будуть завжди використовувати тренди як допомогу для своєї цілі» [87].

1.3 Напрямки та формати діяльності молодіжних центрів України в контексті європейської інтеграції

В умовах стрімких суспільних змін і глобальних викликів молодь України відіграє ключову роль у формуванні сталого й інноваційного майбутнього держави. Це важливо і зараз, коли на території країни відбуваються війна, і потім, коли треба буде відбудувувати зруйноване, реконструювати суспільні

відносини, формувати нові цілепокладання. Важливо, що молодіжні центри, будучи платформами для саморозвитку, освіти, активної участі молоді у суспільному житті, сприяють не тільки розкриттю особистісного потенціалу молодих осіб, але й їхній інтеграції у соціальні та економічні процеси країни. Такі центри надають молоді можливості для розвитку громадянської активності, сприяють громадській зрілості, що вкрай необхідно у періоди трансформації та невизначеності.

На тлі актуальних завдань державної молодіжної політики, нездоланих процесів євроінтеграції роль молодіжних центрів як інститутів соціальної підтримки та інноваційного розвитку стає ще більш значущою. Ці організації беруть на себе функції бути засобом неформальної освіти і соціальної адаптації, що сприяє формуванню активного громадянського суспільства і зміцненню демократичних цінностей серед молоді.

В умовах зростання міграційних потоків, нестабільної економічної ситуації МЦ виконують функції стабілізації і створення можливостей для молоді реалізувати себе на батьківщині.

Важливість вивчення форматів і напрямків діяльності МЦ і МП в Україні зумовлена необхідністю розробки ефективних стратегій для поліпшення їхньої роботи та адаптації до сучасних викликів. Сьогодні ці організації мають бути гнучкими і відкритими до інновацій, щоб залучати молодь, надавати їй можливості для особистісного росту і професійного становлення. Вивчення цих аспектів СКД допомагає визначити сучасний стан і передовий досвід вітчизняних і закордонних молодіжних центрів, сформувати підходи, які сприяють формуванню активного і відповідального покоління.

Наукове дослідження діяльності молодіжних центрів у світовій практиці почало системно вивчатися наприкінці ХХ століття, коли виникла необхідність у систематизації підходів до роботи з молоддю. У цей час стали формуватися різні моделі молодіжної політики і практики, спрямовані на підтримку і розвиток молоді. Огляд наукових праць, присвячених розвитку діяльності МЦ у західних країнах, [88, 91, 98, 104 109] дозволяє виділити такі тенденції:

- 1980-ті роки знаменуються як початок цілеспрямованого фундаментального, а не поодинокого вивчення молодіжної роботи як соціальної практики. У цей період сформувалися перші концепції і підходи до роботи з молоддю, які акцентували увагу на особистісному розвитку і соціальній інтеграції;

- 1990-ті роки можна охарактеризувати як період становлення молодіжних центрів, коли з'являються перші лідери, досвід яких потрапляє у коло зору вчених. Зокрема йдеться про діяльність МЦ у Будапешті та Страсбурзі. Їхні напрацювання стали своєрідними лабораторіями для розробки стандартів якості у молодіжній роботі. Увага організаторів СКД у період, що розглядається, зосереджена на питаннях неформальної освіти і підтримки молодіжного громадянського суспільства;

- початок 2000-х років є періодом бурхливого розвитку наукових досліджень у даному напрямі. Це стає особливо актуальним у зв'язку з тим, що Рада Європи готує ряд офіційних доповідей і видає важливі документи з питань формування основ молодіжної політики і практики діяльності. Тобто наукові розвідки лягають в основу керівництва із сучасних принципів роботи МЦ із акцентом на потреби молодих осіб, їхньої адаптації до сучасних викликів. Саме в цей період з'являються офіційні матеріали, що отримали назву «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів» [20], що визначають стандарти, критерії, процедури та узагальнюють найкращі практики роботи з молоддю.

Йдеться саме про періодизацію наукових досліджень за означеною проблематикою, хоча сам феномен молодіжних центрів існує вже понад століття. Так, у документах Ради Європи зазначається, що прообразом МЦ був відкритий у Німеччині у 1912 році перший молодіжний хостел, куди приїжджали незаможні громадяни на час проведення заходів простонеба. Потім, через значний інтервал часу (у 1960-70-ті роки минулого століття) органи влади ініціювали створення молодіжних центрів з можливістю проживання. У деяких з таких МЦ взагалі не було власних програм, лише підтримка дій місцевої влади. Інші ж передбачали молодіжні заходи, семінари,

курси за певною конкретною тематикою. Всі ці центри, не зважаючи на організаційні відмінності, мали одну спільну рису: відсутність власної інфраструктури для формування молодіжного простору. Тож місцеві органи влади або провідні суспільні рухи, бізнес-структури вирішували питання щодо розміщення подібних центрів. [21]

З того часу МЦ розповсюдилися по усій Європі і на теперішній час накопичили чималий досвід організації діяльності, апробували чисельні форми підготовки і проведення заходів, розширення кола осіб, які залучаються до роботи центрів.

З 2010 року при Раді Європи успішно працює Пул дослідників європейської молоді, який об'єднує 35 вчених і експертів [107]. Вони, використовуючи сучасні наукові методи досліджень, здобутки технологій, проводячи опитування, узагальнюють знання про життя, потреби, прагнення, досвід молодих людей в Європі, готують аналітичні матеріали для Ради Європи, що створюють підвалини для подальшого розвитку молодіжної політики, поліпшення діяльності молодіжних центрів як інструментів реалізації такої політики. Завдяки діяльності Пулу у 2010 році був розроблений проєкт Знаку якості Ради Європи для молодіжних центрів, який потім доповнювався і змінювався кілька разів.

Відповідно до Плану дій Ради Європи в Україні на 2018-2022 роки спільно з Мінмолодьспортом України реалізовувався проєкт «Молодь за демократію в Україні». Згідно із даними, розміщеними на сайті Ради Європи в Україні, метою цього проєкту було «сприяння посиленню участі молоді й громадської активності як в селах, так і в містах України (зокрема молодих людей з інвалідністю, молоді з числа меншин, а також молодих мігрантів, біженців і внутрішньо переміщених осіб), шляхом розвитку спроможності зацікавлених сторін молодіжної політики й роботи з молоддю згідно зі стандартами Ради Європи». [47]

В рамках вказаного проєкту в Україні було здійснено серію публікацій українською мовою. Серед них для нашого дослідження особливо значущими є

ті, що конкретизують різні аспекти «Знаку якості Ради Європи для молодіжних центрів»[20, 21, 22], узагальнюють передовий європейський досвід, демонструють наочні зразки нових форматів та напрямків діяльності МЦ. До критеріїв якості діяльності МЦ за нормами ЄС відносять досягнення таких результатів:

- безпечність простору для молоді;
- виконання функцій освітніх установ;
- помноження (мультиплікування) молодіжної роботи;
- координація мережевого співробітництва;
- підтримка цінностей, підходів та стандартів Ради Європи. [49]

Для української спільноти такі підходи є принципово новими, адже за радянських часів робота з молоддю здійснювалася лише з ВЛКСМ і була надзвичайно заідеологізована. Молодь розглядалася як своєрідний «ресурс», а не вагома соціальна сила. Перші роки української незалежності потребували визначення ціннісних орієнтирів і шляхів розвитку для всієї нації в цілому, а відтак молодь розглядалася лише як частина загального руху на шляху розбудови державності. Лихоманка економіки, нестабільна політична ситуація зовсім не сприяли розвитку молодіжних центрів. Вони майже не фінансувалися державою, а скоріше за інерцією були сегментом колишніх будинків культури з певними гуртками і клубами художньої самодіяльності. Перше десятиріччя міленіуму відзначилося, з одного боку, активною участю прогресивної молоді у Помаранчевій революції (2004), Революції гідності (2014), демонстрацією активної громадянської позиції, зокрема студентством. З іншого боку, розповсюдження комп'ютерної техніки, зростання популярності соціальних мереж вело до усамітнення значної частини молоді, яка не дуже бажала соціалізуватися. Обидві перелічені категорії молоді інтегруються в одній точці: необхідність створення спільної платформи для об'єднання заради майбутнього.

Тож документи щодо діяльності МЦ, вироблені Радою Європи, є вкрай важливими. На їх основі наказом від 03.08.2017 року № 3284 Міністерством

молоді та спорту України був затверджений національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів [52], який, з одного боку наслідуює принципіві положення ключових європейських документів у цьому напрямі, з іншого – враховує українську специфіку. Усе це закладає підвалини для органічного входження нашої держави до Європейського простору.

Доволі показово, що практика діяльності молодіжних центрів в Україні і уявлення молоді про напрями такої діяльності є дещо різними. Так, станом на 2018 рік за результатами соціологічних досліджень, на думку молоді, МЦ: активізує молодіжну діяльність: створює умови для діяльності молодіжних громадських організацій та молодіжних рад; проводить навчання спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських об'єднань та громадсько активної молоді; є інформаційно-методичною базою молодіжної роботи (яку можна буде рекомендувати працівникам установ та відомств інших сфер діяльності, наприклад, закладам освіти або центрам соціальних служб); організує діяльність тематичних гуртків і клубів молодіжної роботи за інтересами; проводить інформаційну кампанію із формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді до життя громади. [48] Усе перелічене, безумовно, є вірним, але в реальності напрями і формати діяльності МЦ є значно ширшими.

За результатами опрацювання наукових джерел [6, 38, 39, 46] і проведеної систематизації накопичених матеріалів пропонуємо виділяти такі напрями діяльності МЦ з мінімальним переліком видів діяльності, що входять до кожного з таких напрямів:

Громадянський напрям: вироблення активної громадянської позиції через обговорення соціальних проблем, сприяння участі молоді в діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування; соціальна інтеграція, створення громадських молодіжних організацій на базі МЦ; взаємодія з органами учнівського і студентського самоврядування; створення шкіл самоуправління, що навчають управлінню соціальними проектами; розширення можливостей молоді як суб'єктів змін; з метою розвитку

свідомості й відповідальності - робота дискусійних клубів з питань розбудови громадянського суспільства і сталого розвитку; залучення молоді до волонтерства; сприяння удосконаленню молодіжної політики та її нормативно-правового регулювання через зміни і доповнення у законодавстві. Цілком погоджуємося з думкою, що «молодіжний центр громади має стати не тільки місцем надання певного набору послуг, але й первинним осередком громадянської активності молоді, наприклад, шляхом створення молодіжного консультативно-дорадчого органу об'єднаної територіальної громади, молодіжної ради, що об'єднує громадських активістів, представників молодіжних громадських об'єднань».[49]

Розвиток міжнародного молодіжного співробітництва: участь у глобальних міжнародних молодіжних форумах і конференціях, насамперед, з питань прав людини, в тому числі гуманітарного права під час військових конфліктів, сталого розвитку, інклюзивності; проведення семінарів і майстер-класів за участі зарубіжних експертів, які діляться досвідом у сфері соціальної роботи, підприємництва, екології тощо; сприяння участі молоді у спільних багатосторонніх онлайн проєктах; підтримка міжнародного молодіжного підприємництва через створення акселераторів та інкубаторів, які підтримують спільні із зарубіжними партнерами бізнес-проєкти; організація діяльності розмовних клубів, що дозволяють вивчати й удосконалювати мовні навички, спілкуючись з носіями тієї чи іншої мови; культурний обмін для поліпшення міжкультурного розуміння шляхом участі в міжнародних фестивалях і конкурсах, перебування молоді в літніх і зимових міжнародних молодіжних таборах, відвідуваннях молодіжних центрів інших країн.

Освітній напрям і просвітницька діяльність: створення просторів для неформального навчання, обміну думками та ідеями; розробка освітніх програм і освітніх практик, що доповнюють офіційну освіту у відповідних закладах (школах, ліцеях, гімназіях, коледжах, університетах); проведення тренінгів і майстер-класів; організація мовних курсів; робота наукових гуртків, в тому числі в рамках малої академії наук для школярів і студентів, із залученням

молоді до проведення наукових досліджень і експериментів; організація заходів, спрямованих на вивчення історії рідного краю, окремих міст і селищ.

Цифрова та медіаграмотність: заняття з формування базових навичок роботи з технологіями і гаджетами, роботу з медіаресурсами, в тому числі з цифровими інструментами і платформами для навчання і роботи; з безпекою в інтернет-просторі, навчання аналізу інформації, прийомам її перевірки, захисту від «фейків»; комунікативній поведінці у соціальних мережах.

Фінансова й економічна грамотність: організація курсів і воркшопів, що створюють уявлення про базові поняття фінансів (доходи, розходи, податки, інфляція, процентні ставки, збереження, накопичення, види валют, в тому числі криптовалюти); вивчення фінансових інструментів і банківських послуг (банківські карти, рахунки, депозити, позики); навчання управлінню особистими фінансами і плануванню бюджету на рівні сім'ї або малого бізнесу, постановці фінансових цілей через тренінги і консультації; допомога у набутті знань для початку власної справи як підприємця, основ бізнес-проекування; заняття з основ інвестування для молоді (депозити, акції, облігації, інвест-проекти, накопичувальне страхування, ризики і стратегії інвестування для молоді); робота з кредитами, кредитна історія; управління борговими зобов'язаннями і відповідальність за їх виконання; використання ділових ігор і симуляторів на кшталт віртуального фондового ринку) для набуття первинних навичок управління фінансами.

Спортивний напрям, охорона фізичного і метального здоров'я: пропаганда здорового способу життя, організація діяльності спортивних клубів, в тому числі спортивних заходів, змагань, конкурсів, міні-олімпіад; семінари і тренінги для підтримки психоемоційного стану, подолання стресів, уникнення конфліктів у молодіжному чи сімейному середовищі; протидії насильству у сім'ї чи в молодіжному середовищі; розвиток емоційного інтелекту.

Культурологічний напрям: формування смаків і уподобань молоді, розвиток навичок самовираження через мистецтво, гурткова робота, участь у культурних проєктах, театральних постановках, інших формах творчості;

колективне обговорення новинок літератури і кіномистецтва; відвідання музеїв, галерей та виставок; освоєння прикладних видів мистецтва, народних ремесл і промислів; тематичні розважальні заходи.

Екологічний напрям: вироблення екологічної відповідальності, виховання бережного ставлення до природи; участь в екологічних акціях і проєктах; розповсюдження практик свідомого споживання, прищеплення навичок збереження електроенергії, водних ресурсів, розподілу відходів; навчання формам і методам популяризації знань про екологію серед оточення молоді, впливу на оточення з метою формування екологічної свідомості.

Професійна орієнтація і кар'єрне консультування: розробка і застосування програм, спрямованих на допомогу у виборі професії, підготовку до працевлаштування, самовизначення у професійній сфері, консультації з оформлення резюме і портфоліо; адаптація до розуміння особливостей сучасного українського ринку праці; підготовка до співбесіди при прийомі на роботу; навчання базовим навичкам працевлаштування.

Напрямок самореалізації особистості: розробка програм особистісного зростання, навичок лідерства і роботи в команді, проєктного і тайм-менеджменту, розвиток гнучких «м'яких навичок» (soft skills), організаторських і креативних здібностей; навчання прийомам конструктивного спілкування і ораторського мистецтва; лекції і бесіди, спрямовані на підвищення мотивації до навчання, саморозвитку, життєвої стабільності.

Консультативна діяльність МЦ передбачає індивідуальні та групові консультації з юристами, педагогами, психологами, управлінцями, економістами, фінансистами, екологами, фахівцями у сфері ІТ-технологій, проєктної діяльності і грантової підтримки за кожним із вище перелічених напрямів.

Захист молоді особи від негативного впливу деструктивних соціальних груп і протиправних елементів: навчання правилам фінансової безпеки, в тому числі у сфері інтернету речей; захисту персональних даних; убезпечення від шахрайських дій у сфері фінансів, у мережі Інтернет, протидія

залученню молоді до різних форм експлуатації, в тому числі сексуальної; попередження і протидія кібербулінгу; превенція від втягування молоді до злочинних угруповань і протиправної діяльності, від вживання заборонених речовин; профілактика правопорушень.

Робота з кризовими категоріями молоді потребує особливо високої кваліфікації соціальних, молодіжних працівників і передбачає такі види, як: психологічна підтримка і терапевтичні групи, спрямовані на подолання психологічних травм, тривожних станів, депресії, розвитку впевненості, в тому числі через креативні та арттерапевтичні програми, творчі заняття; заходи із соціальної адаптації в рамках інтеграційних програм для сиріт, мігрантів, осіб з інвалідністю; юридична допомога і соціальна підтримка при вирішенні правових питань, захисту прав, відновленню документів, консультуванню з отримання соціальної допомоги і державних послуг; тренування соціальної взаємодії, управлінню емоціями та розв'язання конфліктів з побудовою позитивних відносин через рольові і ділові ігри; програми профілактики/подолання залежностей (тютюнових, наркотичних, алкогольних, ігрових), орієнтація на здоровий спосіб життя; менторство і наставництво, що передбачає індивідуальне супроводження молоді досвідченими наставниками, які можуть надати підтримку, допомагаючи знайти рішення у складних ситуаціях.

З початком повномасштабної російської агресії і введенням воєнного стану на території України діяльність молодіжних центрів докорінно змінилася. Деякі з видів СКД, зокрема розважальні заходи, відкладені до кращих часів. Проте суттєво актуалізувалася волонтерська діяльність, що спрямовується молодіжними центрами, а також активізувалася робота з кризовими категоріями молоді, питома вага яких суттєво зросла порівняно з довоєнним часом.

На теперішній час Радою Європи спеціально для України розроблений План дій на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». [59] В цьому плані є ті положення, які суттєво впливають на роботу з молоддю і реалізація яких залежатиме в тому числі від ефективності діяльності МЦ.

З введенням воєнного стану змістилися акценти не тільки у напрямках діяльності молодіжних центрів, але й формати їхньої діяльності. Наразі слід зазначити, що формати діяльності МЦ включають комплекс інструментів, різноманітні методики і технології, які дозволяють зробити цю діяльність ефективною і максимально адаптувати її до потреб молоді. У зв'язку з тим, що вислів «формат діяльності молодіжного центру» вживається у більшості випадків без тлумачення сутності термінологічного сполучення, нами із застосуванням методу узагальнення на підставі контент-аналізу розроблена авторська класифікація форматів, яку доцільно представити у формі таблиці.

Таблиця

Класифікація форматів діяльності молодіжних центрів

<i>Критерій виділення формату</i>	<i>Види форматів</i>
За статусом	Всеукраїнський молодіжний центр, регіональні (місцеві) молодіжні центри
За цільовою аудиторією	Школярі; студенти; молодь, яка починає трудову діяльність; кризові категорії молоді; молоді сім'ї і т.ін.
За кількістю учасників діяльності	Малі МЦ (до 50 учасників); середні МЦ (від 50 до 200 учасників); великі МЦ (більше 200 учасників)
За спеціалізацією	<i>Моноформатні</i> (домінування одного з напрямів, наприклад, громадянський, освітній або розважальний і т.п.); <i>вузькоформатні</i> (зосередження на 2-3 ключових напрямках); <i>широкоформатні</i> (охоплення значної кількості різноспрямованих напрямів)
За охопленням у роботі за різними видами діяльності	Індивідуальна робота, робота в мікрогрупах (3-5 осіб), колективні, масові
За методами взаємодії з молоддю	Традиційні, інноваційні
За засобами комунікації	Безпосереднього спілкування, дистанційні, комбіновані
За рівнем співпраці з іншими молодіжними організаціями	Координація діяльності з молодіжними організаціями регіону, всієї країни; міжнародна співпраця

Охарактеризуємо більш детально форми і методи діяльності МЦ, що конкретизують формати їхньої діяльності.

Перш за все слід відзначити, що на відміну від традиційного навчання у закладах освіти молодіжні центри у всьому світі широко використовують лекторії, освітні тренінги і майстер-класи. Підвищенню ефективності таких занять сприяють активні та інтерактивні методи навчання, наприклад, навчання через практику (*learning by doing*), навчання через мистецтво (*art-based learning*), ситуаційні завдання, робота в малих групах. У світі доволі широко розповсюдилася традиція проведення інтелектуальних вечорниць у форматі *PechaKucha* [95, 108]. Даний формат з'явився в Японії і передбачає проведення презентації з 20 слайдів. На кожний слайд відводиться не більше 20 секунд. Таким чином, уся презентація займає 6 хвилин 40 секунд, що потребує від доповідача вміння стисло і динамічно представляти матеріал, виявити творче самовираження, відпрацювати навички публічного виступу. В цілому ж з'являється можливість за вечір охопити чимало найбільш важливих для молоді тем, залучивши до дискусії всіх учасників. У такий спосіб об'єднується освітній і культурологічний напрям, коли нові знання здобуваються через своєрідний вид розваг.

Отже, перелічені методики дозволяють учасникам СКД засвоювати знання через досвід, вони роблять заняття більш динамічними і сприяють кращому засвоєнню інформації.

На піку популярності зараз і так звана «гейміфікація» освітньої діяльності у молодіжних центрах. Рольові та ділові ігри, віртуальні квести, що супроводжуються нарахуванням віртуальних балів, встановленням рейтингів та рівнів дозволяють утримувати увагу, підвищувати мотивацію молоді протягом усього курсу.

В епоху цифровізації особливого значення набула така форма організації діяльності МЦ, як віртуальні клуби і онлайн-спільноти. Усе частіше в практиці молодіжних центрів для спілкування і спільної роботи використовуються такі платформи, як *Zoom*, *Discord* та ін. Онлайн-клуби надають доступ до знань і

міжнародних проєктів незалежно від місця розташування учасників, що стимулює обмін ідеями і досвідом між молоддю з різних регіонів. Також у роботі з особистісного розвитку і підтримки ментального здоров'я активно застосовуються такі інструменти, як відкриті форуми, «рефлексивні кола», методика «вільного мікрофона», які створюють безпечний простір, де молодь може ділитися своїми думками, обговорювати важливі теми, удосконалювати навички спілкування, аргументування, розвивати логічне і критичне мислення.

Для залучення молоді до соціально значущих і професійних проєктів застосовуються методики проєктної діяльності, зокрема методика «участь через проєктування» (project-based learning). Для цього при молодіжних центрах створюються проєктні лабораторії, в яких молодь може представляти свої ідеї у соціальних, творчих і бізнес-сферах, отримуючи підтримку від фахівців. Характерно, що подібна діяльність охоплює не тільки етап ідеї, але й може сприяти реалізації власного проєкту під керівництвом досвідчених наставників. Такий підхід дозволяє молодим особам не тільки вчитися через досвід, але й розвивати управлінські і комунікаційні навички. Взагалі програми наставництва або менторські програми вкрай важливі як форма підтримки молоді, особливо в кар'єрній і соціальній адаптації. Вони можуть реалізовуватися через індивідуальні консультації і бесіди або групові зустрічі. Все це дозволяє молоді отримати цінні поради від досвідчених фахівців. Особливо ефективно наставництво при довготривалих програмах, де учасники можуть спостерігати за реальними прикладами професіонального або особистісного зростання молодої особи.

Ще однією формою роботи МЦ є волонтерські проєкти зі зворотним зв'язком. Це практичний метод, який включає в себе рефлексію і аналіз результатів. Після завершення волонтерських заходів організовується обговорення, де учасники можуть поділитися своїми спостереженнями, узагальнити досвід подолання складнощів. Такий підхід не тільки сприяє розвитку відповідальності та соціальної зрілості, але й надає можливість

усвідомити свій внесок у життя суспільства, посилити мотивацію займатися громадською, екологічною або іншими видами діяльності.

Також у світовій практиці діяльності молодіжних центрів, особливо в юридичному консультуванні або в професійній орієнтації, активно застосовується методика роботи з конкретними проблемними ситуаціями (case study). В рамках таких занять молодь аналізує реальні приклади з життя і вчиться оцінювати ситуацію комплексно, розробляти вірні алгоритми прийняття рішень.

У роботі з кризовими категоріями молоді, в рамках програм з ментального здоров'я значну роль відіграють творчі лабораторії і арт-терапія. Більш детально креативні практики розглядатимуться у наступних розділах нашого дослідження, проте на цьому етапі зазначити, що така діяльність дозволяє суттєво знизити рівень стресу, поліпшити емоційний стан молодої особи, розкрити свій творчий потенціал і повірити у власну неповторність.

Для молодих підприємців дуже важливий такий формат діяльності молодіжних центрів як стартап, програми інтенсивного навчання, менторські сесії, експертні консультації. В них молоді особи можуть не тільки розвинути ідею власного проєкту, а й підготувати його до запуску під керівництвом досвідченого наставника.

В руслі творчих і культурних заходів трендом стало заснування у молодіжних центрах так званих «DIY-зон» як простору для реалізації ідей із застосуванням обладнання для ручної праці, наприклад багатофункціональних швейних машин, 3-D принтерів тощо. Такі зони можуть бути пристосовані не тільки для індивідуальної праці, але й для коворкінга.

На формати діяльності МЦ суттєво впливає розмір і комфортність простору. Це відкриває широкі можливості для роботи клубів по інтересах, в тому числі кіноклубів, танцювальних заходів, квестів, проведення ярмарок і виставок тощо. Врешті решт комфортність суттєво впливає на формування звички регулярно відвідувати центр і приводити сюди своїх друзів і знайомих.

Звісно, що ми не претендуємо на всеосяжність огляду напрямів і форматів діяльності МЦ. Кожний з виділених нами напрямів може бути окремою темою наукового дослідження, проте на цьому етапі важливо систематизувати наявні знання і наочно продемонструвати, наскільки важливою і багатогранною є діяльність молодіжних центрів і яку роль вони відіграють у процесах європейської інтеграції України.

Висновки до розділу 1

Ефективна організація соціокультурної діяльності з молоддю неможлива без глибинного, науково обґрунтованого уявлення про її нормативно-правове забезпечення, про вплив глобальних світових тенденцій на роботу з молоддю, напрями і формати діяльності молодіжних центрів, складовими частинами яких є молодіжні простори. В результаті проведеного дослідження був проведений контент-аналіз міжнародних і національних законодавчих і нормативних актів, з'ясовано, що потребує гармонізації й удосконалення в масштабі Української держави. Сформульовані пропозиції, які у подальшому дозволять вивести усі напрями СКД у молодіжних центрах і молодіжних просторах на рівень, притаманний кращим організаціям передових країн світу.

РОЗДІЛ 2

МОЛОДІЖНІ ПРОСТОРИ ЯК ПЛАТФОРМИ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ І КРЕАТИВНИХ ПРАКТИК

2.1. Креативність як інструмент соціокультурної інтеграції молоді

В умовах стрімких змін і викликів сучасного соціокультурного середовища креативність стає важливим ресурсом для молоді. Це не тільки спосіб самовираження, а й потужний інструмент інтеграції, що дозволяє молодим особам віднайти себе у соціумі, виявити унікальні таланти та встановити соціальні зв'язки.

З метою більш повного і глибокого висвітлення теми слід окремо зупинитися на сутності ключової термінології.

Отже, поняття «креативність», яке останнім часом широко розповсюдилося як в науковій літературі, так і в повсякденному житті, різними вченими сприймається неоднаково. Є ті, хто вважає креативність повним синонімом творчості [45], оскільки при перекладі англійського терміну «креативний» словники надають українськомовний еквівалент «творчий» [33, с.328]. Близьким до цього є розуміння поняття «креативність» В. Андрієвською. У відповідній статті «Енциклопедії освіти» вона дає етимологічну довідку, що даний термін походить від латинського *creatio* – творення і тлумачить дане поняття, як «творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що виявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми». [2, с.432]

Дехто з українських вчених чітко розмежовує ці поняття, не виключаючи їхнього взаємного зв'язку. Так, наприклад, М. Ілляхова пропонує під креативністю розуміти цілеспрямовану, прагматичну «активність особистості, яка спрямована на пошук ефективних шляхів вирішення життєво-професійних

проблем, що характеризується створенням нових і оригінальних ідей, результатом яких є інновація та самопрезентація». [24, с.95]. У той же час творчість, за її баченням, - це «духовне, вільне, непередбачуване, альтруїстичне становлення якісно нових сутнісних форм, що мають соціокультурну й естетичну цінність, високий ступінь досконалості та спрямоване на духовне пізнання реальності і самовдосконалення». [24, с.99] З цього робиться висновок, що «одним з ключових компонентів креативності є прагматичність, тобто розуміння того, що саме необхідно створювати, навіщо це створювати, для кого це створювати і яким є бажаний результат». [24, с.99] Креативність, на думку авторки цитованої статті, на відміну від творчості, характеризується наявністю алгоритмічної і технологічної складової.

У цьому ж руслі трактує поняття креативності і С. Дімітрова-Бурлаєнко, яка підкреслює, що креативність є «роботою на результат з метою створення кінцевого продукту», обґрунтовує «інтегративний характер креативності, що нерозривно пов'язана з інтелектуальною, емоційною, рефлексивною, вольовою, мотиваційною і діяльнісною сферами особистості». [67] Важливим є і спостереження про те, що «креативність не є вродженою характеристикою індивіда, а може бути сформована завдяки особливим умовам виховання та навчання». [16]

Подібні позиції є близькими до нашого розуміння креативності, адже вона відкриває широкі можливості для молодіжних працівників, які скеровують розвиток молоді у творчому руслі.

Для опонентів запозичень в українській мові, противників вживання іноземних неологізмів, до яких, безумовно, відноситься і креативність, дуже важливими є лінгвістичні розвідки даної лексеми, проведені М. Ілляховою. У дослідженні вказаного поняття через семантичну реконструкцію походження слова «креативність» вона доходить висновку, що з високою ймовірністю корінь слова k'gē- належить до слов'янського лексичного фонду та його глибинних індоєвропейських зв'язків. В українській мові попередніх часів було дієслово «krejati» зі значенням набуття сил, одужання. За результатами

порівняльного аналізу української та європейських мов у ретроспективі вона виводить, що слова із згаданим вище коренем розповсюджені майже у всіх європейських мовах і мають такі значення: 1) створення цвітіння, краси життя; 2) безперервне циклічне зростання; 3) досягнення задоволення; 4) набуття сил. [23, с.50] Навіть в релігійних текстах з 1300 року слово *scieppend* на позначення Бога було замінено словом *Creator* (Творець). М. Ілляхова простежує еволюцію словотворчої моделі від *Creator* до *creative* (здатність бути творчою) і *creativity* (здатність створювати). [23, с. 50] Авторка статті констатує, що останній термін з'явився завдяки роботам Вільяма Даффі у XVIII столітті, що у подальшому дало поштовх психологам для розподілу мислення на «дивергентне і конвергентне, а способи вирішення завдань – на адаптивні й інноваційні». [23, с.51] Усе наведене є свідченням того, що терміни «креативність», «креативний» у загальносвітовій практиці давно перестали бути неологізмами. Передбачаємо, що з часом вони втратять ефект новизни і в українській мові, адже натепер доволі звичними стали посади «креативний менеджер», «креативний директор» тощо. Навіть в квіткових магазинах можуть запропонувати «креативний букет». Все це є свідченням поступового розповсюдження даного поняття у широкого кола носіїв української мови.

Загалом же аналіз вітчизняної наукової літератури з творчості і креативності виявляє, що здебільшого цією проблематикою займаються педагоги і психологи. На теперішній час достатньо повно висвітлені такі теми, як: розвиток креативності в учнів різного віку [57], у здобувачів вищої освіти [7], проблема креативності в сучасній психології [41], психотерапевтичний аспект креативності і гармонійності особистості [10] формування креативної особистості в процесі вивчення української мови та літератури [85], формування креативності засобами мистецтва [37, 51] та ін.

Для формування концепції креативності як інструмента соціокультурної інтеграції молоді важливими є посилення українських дослідників на наукові праці зарубіжних авторів, зокрема на визнані в широких колах фахівців роботи Г. Уоллеса, Д. Арнольда, Д. Монтмессона щодо послідовності стадій

формування креативності, які складаються з підготовки, інкубації, осяяння і версифікації, а також на дослідження Х. Мюррея, який виділяє фізичний, розумовий і духовний рівні креативності; І. Тейлора, який розрізняє ще й виразний, продуктивний, творчий, інноваційний рівні. [37, с.51]

В.В.Павленко, посилаючись на Дж. Гілборда, наводить чотири основні параметри креативності, а саме:

- *оригінальність* – спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді;

- *семантична гнучкість* – здатність виявити основну властивість об'єкта і запропонувати новий спосіб його використання;

- *образно-адаптивна гнучкість* – спроможність змінити форму стимулу таким чином, щоб побачити в ньому нові ознаки і можливості для використання;

- *семантична спонтанна гнучкість* – продукування різноманітних ідей у нерегламентованій ситуації. [56, с. 17]

Представлені наукові концепції дозволяють молодіжному працівникові здійснювати свою діяльність, спираючись на наукове підґрунтя, а не діяти навімання. Коли професіонал формує і розвиває креативні здібності молодій особі, він працює водночас в двох напрямках: по-перше, він робить внесок для окремої особистості, готуючи її до нестандартного бачення ситуацій і оптимального розв'язання життєвих і професійних проблем; по-друге, бере участь у створенні людського капіталу в масштабах держави. Це є своєрідною професійною місією молодіжного працівника, найголовнішим сенсом його діяльності.

Свого часу серед спеціалістів у галузі творчості були палкі дискусії з приводу того, а чи потрібно розвивати креативність у тих фахівців, діяльність яких пов'язана з чітким дотриманням інструкцій або технологічних процесів. На думку однієї групи, домінувала концепція: там, де є чітка алгоритмізація дій, встановлена послідовність процесів або процедур (наприклад, на конвеєрі), людина має виконувати лише те, що від неї вимагається, творчість тільки

заважатиме. Інші ж казали, що якщо б у процесах виробництва брали участь самі виконавці, то звідки б узялися винахідники і раціоналізатори. У сучасних умовах, коли поступово відбувається заміна людини на багатьох важких і монотонних виробництвах робототехнікою, роль креативності у майбутніх генераторів ідей суттєво зміцнюється. Крім того, не можна не враховувати й те, що життя не обмежується лише професійною діяльністю. На роботі ти можеш бути чудовим виконавцем, а поза нею – виявляти неабиякі творчі здібності. Це є дуже важливим, оскільки, як зазначає Є. Савін «людина, що володіє варіативним способом мислення і діяльності, психологічно, професійно і морально готова до будь-яких змін соціокультурної сфери, типу і форми соціального і культурного простору, буде життєздатна при будь-якій зміні життєвої ситуації, включаючи політичні, економічні, правові зміни навіть самого радикального характеру». [75]

Спираючись на опрацьовані наукові джерела, друге ключове поняття *«соціокультурна інтеграція молоді»* можна трактувати, як *системний процес, який передбачає залучення молодих людей до соціально-економічних, політичних, культурних аспектів життя держави, що, своєю чергою, забезпечує формування їхньої особистості через суспільні цінності та норми, розвиток громадянської свідомості, соціальної відповідальності та навичок адаптації до постійних змін в оточуючому світі.* У сформульованому нами визначенні головною ідеєю є те, що соціокультурна інтеграція молоді є обоюдним процесом. З одного боку, держава, недержавні громадські організації, молодіжні центри допомагають молодій особі розкрити свої найліпші задатки і здібності, знайти себе в умовах сьогодення і об'єднатися з однодумцями. Це вкрай важливо, адже демократична держава може існувати лише за умови суспільства гармонійних людей. З іншого боку, не можна недооцінювати, як молодь впливає на саму державу.

По-перше, через участь у молодіжних рухах, відповідних організаціях молодь набуває суб'єктності у політичних процесах. Вона не очікує, що хтось сторонній буде здійснювати молодіжну політику, а сама бере безпосередню

участь у її втіленні. Крім того, молодь, що входить до органів державного управління, місцевого самоврядування, сама стає творцем політичного курсу і загалом майбутнього суспільства. Соціальна інтеграція передбачає формування у молоді громадянської активності, небайдужості до того, що відбувається на рівні села, міста, регіону, країни в цілому. За великим рахунком, соціальна активність молоді покращує соціальні зв'язки і зміцнює громадянське суспільство.

По-друге, молодь виступає як запорука економічного розвитку держави. Вона швидше сприймає ідеї інновацій, впровадження новітніх технологій, що є надзвичайно важливим для подальшого розвитку країни і конкурентоздатності продукції, що в ній виробляється.

По-третє, молодь, яка успішно пройшла процес соціокультурної інтеграції, стає більш адаптивною до глобальних змін в масштабах світової спільноти. Вона легше сприймає нові соціальні цінності у міжкультурному просторі, у правилах ведення бізнесу, переймає більш гнучкі і прогресивні моделі поведінки тощо. Відтак і трансформація суспільства, його пристосування до нових умов буття відбувається більш органічно.

Четверте. Завдяки соціокультурній інтеграції молодь отримує безперешкодний доступ до нових знань, до інформації, що суттєво впливає на її компетенції і навички самовдосконалення, які знадобляться у всіх сферах життя. Від цього суспільство тільки виграє, оскільки збільшується його інтелектуальний потенціал. До того ж взаємодія між різними культурами сприяє збагаченню національної культури, що є важливим для формування і зміцнення єдиного українського суспільства.

Врешті решт, соціокультурна інтеграція молоді стає запорукою суспільної стабільності, оскільки молода особа, яка успішно пройшла цей процес, сприяє зменшенню соціальної напруги, кількості конфліктів у суспільстві. Будучи соціально свідомою людиною, вона завжди готова до діалогу і співпраці.

Зводячи до єдиного розглянуті ключові поняття, слід дати відповідь, чому ми вважаємо креативність інструментом соціокультурної інтеграції молоді. Відповідь полягає у площині властивостей і функцій креативності. Насамперед, достатньо зазначити, що такий глобальний тренд, як креативна економіка, рушієм якої перш за все є молодь, ґрунтується на об'єктивних показниках. Відповідно до них країни, які переорієнтувалися на такий вид економіки, демонструють високі темпи зростання, а значить, і до підвищення рівня життя в країні, поліпшення її міжнародного іміджу.

Ще однією властивістю креативності є її універсальність. Вона необхідна у всіх сферах людського буття: освіті, бізнесі, дозвіллі, самопрезентації особистості тощо. Молодь активно використовує креативні практики (мистецтво, музику, дизайн, блогінг для оприлюднення своїх думок, ідей, цінностей, емоцій. Це допомагає людям з різним соціальним або культурним фоном знаходити спільне, зміцнюючи почуття належності до єдиної спільноти. Із зазначеного випливає ще одна властивість креативності – спроможність об'єднувати людей. Завдяки участі у спільних проєктах, наприклад, у волонтерстві, підготовці культурних заходів (фестивалів, концертів, конкурсів, виставок), молодь надихається колективними ідеями, навчається взаємодії та співробітництву, методам роботи в команді.

Креативні проєкти допомагають долати соціальні бар'єри (вікові, культурні, етнічні), відкривають нові можливості для соціально вразливих груп населення (людям з інвалідністю, внутрішньо переміщеним особам, мігрантам та ін.). Спільні ініціативи і заходи стимулюють емпатію і діалог, а відтак - сприяють встановленню толерантності і взаєморозумінню у суспільстві.

У цьому зв'язку особливо слід відзначити міжнародну програму «Мріємо та діємо», що впроваджується за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у партнерстві з такими організаціями, як «Будуємо Україну разом», Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (CSR Ukraine) [72] і яка «сприяє молодіжним інноваціям,

участі у прийнятті рішень в громадах та розв'язанні проблем на національному рівні», фінансує чимало заходів в рамках креативних практик.

В цілому ж застосування у діяльності молодіжних просторів і молодіжних центрів в процесі соціокультурної інтеграції молоді методів, заснованих на розвитку креативних здібностей, привчає молоду особу до аналізу, обґрунтованої оцінки інформації, впливає на розвиток критичного мислення. З одного боку, це дозволяє молоді протистояти інформаційним війнам, гідно витримувати натиск інформаційних спецоперацій, які значною мірою збільшилися під час російської агресії проти України. З іншого боку, розвиток креативних здібностей дозволяє людині приймати нестандартні рішення у складних ситуаціях, легше адаптуватися до зміни умов життя.

Підводячи проміжні підсумки, можна зазначити, що соціокультурна інтеграція молоді має значний вплив на майбутнє держави, оскільки молодь виступає як рушійна сила змін. Креативність є потужним інструментом соціокультурної інтеграції, оскільки вона не лише сприяє розвитку індивідуальних здібностей молоді, але й підтримує створення більш інтегрованого та гармонійного суспільства.

2.2. Креативні практики: сутність і завдання в умовах сучасної України

Бурхливий розвиток наукових і публіцистичних досліджень у напрямі креативності на сучасному етапі розвитку людства сполучується з необхідністю створення і запровадження, а також трансформації креативних практик. Їх різноманітність породжує чисельні прояви креативності і навпаки. Як зазначає К. Негус, цитуючи такого автора, як Р. Флорида «...в економіці наших днів креативність – це масштабна і безперервна практика. Ми постійно модифікуємо і поліпшуємо всілякі продукти, процеси і операції, по новому підганяючи їх один до одного. Крім того, технічна і економічна креативність живиться взаємодією з культурною креативністю і художньою творчістю" [54, с.20]

Креативні практики займають центральне місце у сучасній роботі молодіжних центрів і молодіжних просторів. Вони стають потужним інструментом залучення молоді до соціокультурної діяльності. В умовах динамічних змін суспільства саме креативність дозволяє адаптуватися до нових викликів, знаходити нестандартні підходи до взаємодії з молодими особами, розвивати їхній потенціал. Це робить креативні практики не тільки актуальною, але й необхідною частиною діяльності молодіжних просторів.

Не менш важливим є те, що сучасна молодь живе в інформаційно перенасиченому світі, де традиційні методи роботи часто втрачають свою ефективність. Креативні підходи стають не просто способом звернути увагу на важливі аспекти життя, а й побудувати глибокий емоційний зв'язок з аудиторією. Особливого значення це набуває в умовах зростання значущості особистісного розвитку і самореалізації молоді як факторів їхньої успішної інтеграції у суспільство.

Крім того, креативні практики здійснюють вплив на більш широкі процеси у суспільстві, сприяючи формуванню відкритої інноваційної культури. Вони також сприяють розширенню соціальних зв'язків, зміцненню міжкультурного діалогу і підвищенню сталості місцевих спільнот. Таким чином, дослідження даної теми дозволяє висвітлити досвід застосування креативних практик у діяльності МЦ і МП, виявити потенціал креативності як універсального інструмента, здатного вирішувати як локальні, так і глобальні завдання.

Перед тим, як описувати види креативних практик і особливості їхнього застосування у МЦ і МП, слід розглянути сутність ключового поняття та згадки про нього у наукових джерелах.

Виокремлення креативних практик як відносно самостійного виду діяльності почалося з середини 1990-х років, відколи термін «креативність» став використовуватися в економічному контексті для опису процесів генерування нових ідей та їх перетворення на цінності. У 1994 році побачив світ австралійський звіт "Creative Nation", яким до наукового обігу було

введено терміни «креативні індустрії» і «креативні практики». Популяризація термінів фіксується з 1997 року, коли в Австралії був створений відповідний департамент культури [36].

Популяризації терміну «креативні практики» сприяла і поява у 2002 році наукової праці Річарда Флориди «The Rise of the Creative Class», в якій він описує роль креативного класу в економіці і суспільстві. [93] На думку автора, «представники творчих професій формують сьогодні, по суті, новий суспільний клас, який починає визначати не тільки розвиток окремих організацій, зростання і процвітання цілих міст і регіонів, але й міць держав на світовій геополітичній карті». [31, с.31]

З того часу «креативні практики» досліджуються філософами, соціологами, психологами, педагогами, управлінцями, економістами, культурологами, а саме термінологічне сполучення набуло статусу міждисциплінарного. Доволі парадоксально, що науковці широко вживають поняття КП, але нам не вдалося знайти дефініції, а що ж під цим вони розуміють. Майже єдиний випадок – це визначення креативних практик у культурно-дозвіллевій сфері, надане Т. Сенько. За її баченням, під названим поняттям розуміється «активний і пасивний відпочинок у комплексі із широким спектром інших заходів, спрямованих на формування, поновлення, укріплення і збереження фізичного здоров'я і морального стану особи». [77, с.121] Позитивно, що авторка статті намагається визначити, як слід тлумачити ключове термінологічне сполучення. Проте дозволимо собі не погодитися з нею у ряді принципових моментів. По-перше. Креативна практика по суті своїй, навіть при застосуванні ігрових форм, не є відпочинком. Вона потребує напруженої інтелектуальної роботи, як від розробника, так і від учасника, застосування когнітивних і комунікаційних здібностей людини. По-друге. Її спрямування націлено на створення гармонійної особистості, здатної породжувати нові ідеї, сенси, продукти, але (принаймні, в першу чергу) не на збереження фізичного здоров'я. По-третє. Даючи визначення поняттю, тісно пов'язаному із креативністю, науковець ніяким чином не відображає саме

творчий характер діяльності. Зважаючи на перелічене, переконані, що наведена вище дефініція не може вважатися вдалою.

Натомість пропонуємо **власне трактування поняття «креативна практика»**. Під ним ми розуміємо *динамічний, ситуаційно змінюваний комплекс методів і методик, технік і технологій, що застосовуються організаторами як крійторами занять і заходів з метою розвитку творчих здібностей, розкриття творчого потенціалу особистості або колективу для винаходу у подальшому оригінальних ідей, нестандартних рішень, створення інноваційних продуктів або процесів, а також культурного збагачення людини і суспільства*.

Прокоментуємо. Перш за все ми пояснюємо розуміння креативної практики через її комплексний характер, підкреслюючи, що він є динамічним і ситуаційно змінюваним. Це означає, що не існує усталеного формального набору, який був би прийнятним у будь-якому випадку. Кожного разу в залежності від ряду чинників (мета, цільова аудиторія, час, місце проведення, умови, кількість учасників тощо) складові цього комплексу будуть комбінувати різні методики і методи, техніки і технології. По-друге. Ми вказуємо, що навіть сам організатор має виявити свою творчість у підборі перелічених вище складових. Готуючи заходи, педагог або молодіжний працівник тим самим розвиває власні творчі здібності, оскільки виступає в якості крійтора. По-третє. Ми визначаємо, на що спрямовані креативні практики, враховуючи як індивідуальних і колективних суб'єктів, так і кінцевий продукт. Відтак імпліцитно висловлюється, що КП передбачають не тільки розвиток особистісного потенціалу, а й соціальну взаємодію, формування інноваційних підходів, культурне збагачення.

Не претендуючи на істину в останній інстанції, вважаємо, що запропонована нами до наукового обігу дефініція достатньо повно і всебічно відображає сутність поняття, характеризується своєю універсальністю.

Доповнюючи те, що не увійшло до визначення поняття КП, оговоримо, що до його основних ознак, окрім названих інноваційності та спрямованості на

розвиток, слід віднести гнучкість мислення через вміння поєднувати дивергентне і конвергентне мислення, розрізняння, в якій ситуації одне з них має домінувати; відхід від шаблонів і стереотипів, відкритість до нового; орієнтацію на співпрацю, роботу в команді з опертям на конструктивне спілкування; емоційну залученість. Креативні практики потребують своєрідних емоційних «інвестицій», які ґрунтуються на мотивації, інтересі, бажанні досягти результатів, що допомагає підтримувати натхнення і високий рівень енергії.

Якщо йдеться про такий напрям діяльності молодіжних центрів, як професійна орієнтація молоді, допомога у виборі професії та адаптації до професійних умов, то застосування креативних практик є особливо нагальним для тих, хто бачить себе в майбутньому у творчих професіях. Їхнє коло останнім часом суттєво розширилося. Окрім таких традиційних сфер, як музика, театр, хореографія, кіно, художня творчість, в тому числі дизайн і архітектура, мода, творчі навички як необхідна умова успішності професіонала стали нагальною потребою для фахівців сфери медіа (телебачення, радіо, видавництво, інтернет-комунікації, в тому числі блогінг); у сфері брендингу через рекламу і маркетинг; розробників комп'ютерних програм, в тому числі розважальних інтерактивних програм та ігор. Завдяки креативним практикам працівники туристичної сфери створюють авторські маршрути, організують спеціальні заходи, що, залучаючи туристів, сприяють розвитку місцевої економіки. До них приєднуються виробники сувенірної продукції, майстри народних ремесл, які не тільки виставляють на продаж свої твори, але й готові проводити майстер-класи.

Навіть така регламентована сфера, як харчування і кулінарія, де вимагаються дотримання технологій виробництва і встановлених рецептур натепер переживає на собі вплив креативних практик. Шеф-кухарі експериментують з новими рецептами, проводять авторські презентації страв, створюючи унікальні гастрономічні враження і приваблюючи до закладів нових і нових відвідувачів. А десерти і торти тепер більше нагадують витвори

мистецтва, які залюбки фотографують і викладають у соціальні мережі, перше ніж їх з'їсти.

Навіть цей стислий огляд наочно демонструє, наскільки у сучасному суспільстві є витребуваною творчість і креативні практики, а відтак – наскільки важливо тому, хто їх втілює, розбиратися у всіх видах подібних практик і методиках їхнього застосування.

Безумовно, кожен з перелічених видів креативних практик спирається на свої методи. Ми ж детальніше зупинимося на мережевих і освітніх практиках, як найбільш характерних для молодіжних центрів і молодіжних просторів.

Значне місце в КП посідають *методи стимулювання індивідуальної психіки*. До них можна віднести такі:

- *мисленнєвий експеримент*. Особі або невеликій групі осіб пропонується провести певний експеримент не в реальних обставинах, а лише в уяві. При цьому вона має представити не тільки хід самого експерименту, а і його результати, після чого все це описати на словах;

- *комбінування*. У ході виконання завдань необхідно поєднати різні предмети (наприклад, квіти, предмети побуту, меблі), зробивши нетривіальну комбінацію з дотриманням вимог стилю або певних поставлених цілей;

- *інверсивне мислення*. З метою руйнації шаблонів особі пропонується змінити напрям міркувань на протилежний, обґрунтувати таку позицію, після чого вже можна навести контраргументи. Подібна практика привчає толерантності до іншої точки зору, вмінню бачити багатобічність світу, дивитися на нього очима іншої людини, а вже потім вступати в конструктивну дискусію, відстоюючи власну точку зору;

- *діалогічне мислення*. Передбачається, що може бути кілька варіантів вирішення однієї тієї ж проблеми. Особі необхідно, зваживши на усі «за» і «проти» обрати один з цих варіантів або ж взагалі додати до цього переліку свій.

Окрему групу методів у креативних практиках створюють так звані **алгоритмічні методи**. Вони передбачають використання чітких підходів для

вирішення завдань. До переваг цієї групи методів відноситься структурованість і системність, що дозволяє учасникам слідувати визначеній послідовності дій, уникнути хаосу в процесі генерації ідей, а також зменшує ризик пропустити важливі етапи. Алгоритмічні методи можуть бути адаптовані для різних контекстів і завдань, що дозволяє використовувати їх в широкому спектрі ситуацій у бізнесі, освітній практиці тощо. Також застосування цих методів сприяє розвитку логіки, гнучкості мислення, здатності до аналізу, при якому молоді особи навчаються розбивати складні проблеми на кілька простих компонентів. Завдяки чітким крокам і правилам ці методи можуть забезпечити більш високий ступінь достовірності в отриманих результатах.

Серед низки методів, що входять до групи алгоритмічних, особливо слід звернути увагу на такі, як:

- *алгоритм розв'язання винахідницьких задач.* Цей алгоритм базується на системному підході до вирішення технічних і творчих проблем, використовуючи принципи теорії винахідництва. Він включає в себе етапи аналізу проблеми, формулювання ідеї та перевірки її на практиці. Цей алгоритм дозволяє структурувати мислення та знаходити ефективні рішення в умовах невизначеності;

- *дерево прийняття рішень.* Ця техніка допомагає візуалізувати варіанти рішень і їхні наслідки, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу можливостей. Це корисний інструмент для аналізу складних ситуацій і вибору оптимального шляху дій, оскільки дозволяє оцінити різні сценарії та їх можливі результати;

- *гірлянди випадковостей і асоціацій.* Цей метод надзвичайно потужно стимулює асоціативне мислення, що може призвести до появи нових ідей і рішень. Використання випадкових елементів, вибір рандомних слів або образів спонукає до пошуку взаємних зв'язків між тими елементами, які на перший погляд, ніяк між собою не пов'язані, а відтак може привести до генерації нових концепцій.

В креативних практиках виділяється і група **неалгоритмічних методів**. Їхніми перевагами є відсутність обмежень, що створює атмосферу відкритості і довіри, сприяє більшій креативності, а також стимулювання творчої активності, що дозволяє генерувати велику кількість ідей за стислий час. Ці методи реалізуються у груповому форматі, що сприяє покращенню взаємодії, розвиває навички командної роботи та комунікації. Неалгоритмічні методи дозволяють учасникам креативних практик виходити за межі традиційних рамок мислення. У такий спосіб стимулюється гнучкість мислення, розвивається асоціативне, критичне мислення, що допомагає знаходити нестандартні рішення і підходи до вирішення проблем. Крім того виникає можливість адаптувати процес генерації ідей до конкретних потреб певної групи або проєкту. Це допомагає знайти найбільш прийнятний підхід для вирішення особливих задач. Врешті решт, завдяки вільному обміну ідеями та підтримці учасників заходів молода особа має шанс відчувати більшу впевненість у своїх творчих здібностях, що своєю чергою позитивно впливає на загальну мотивацію та продуктивність діяльності.

Отже, до групи неалгоритмічних методів відносяться:

- *метод фокальних об'єктів*. Він передбачає використання конкретних об'єктів або понять як точки відліку для генерації нових ідей. Учасники аналізують властивості цих об'єктів і шукають способи їх модифікації або комбінування з іншими елементами;

- *метод випадкових об'єктів*. Використовує випадкові слова або об'єкти для стимулювання асоціативного мислення. Учасники обирають випадковий предмет і намагаються зв'язати його з проблемою, що потребує вирішення;

- *морфологічний аналіз*. Ґрунтується на системному аналізі проблеми шляхом розбиття її на складові частини. Учасники визначають можливі варіанти для кожної складової і комбінують їх для винаходу нових рішень;

- *фрірайтинг*. Ця техніка полягає у вільному написанні думок протягом певного часу без зупинок і редагування. Подібне дозволяє звільнитися від внутрішнього критика і спонтанно генерувати нові ідеї;

- *метод Уолта Діснея*. Даний метод передбачає розподіл учасників по трьох позиціях, що характеризують тип мислення, а саме: «Мрійник», «Реаліст», «Критик». Це дозволяє учасникам розглянути проблему з різних точок зору, що сприяє більш глибокому аналізу та генерації нових рішень.

Окремо виділяються так звані структуровані техніки, які дозволяють перетворити процес генерації ідей у зрозумілі етапи. Серед них заслуговують на увагу ті, що найчастіше застосовуються в діяльності МЦ і МП, а саме:

- *мозковий штурм*. Передбачає групове генерування ідей без критики із заохоченням «шалених» ідей. На першому етапі кількість ідей є важливішою за їхню якість. Учасники вільно висловлюють свої думки, що сприяє створенню значної кількості варіантів рішень за стислий проміжок часу;

- *зворотний мозковий штурм*. У цій техніці учасники зосереджуються на недоліках явища, події, продукту чи послуги, що дозволяє виявити потенційні проблеми та заздалегідь розробити рішення для її недопущення або усунення;

- *метод синектики*. Розроблений Вільямом Гордоном метод використовує аналогії і метафори для стимулювання творчого мислення. Учасники порівнюють різні концепції або ситуації, що допомагає знайти нові рішення через неочевидні, на першій погляд, зв'язки. Етапи застосування методу включають в себе: вибір предмета та пошук до нього аналогій (прямих, суб'єктивних, символічних, фантастичних); підсумкову дискусію для вдосконалення обраного предмета;

- *діаграма Ішікави (метод риб'ячої кістки)*. Ця техніка допомагає виявити причини проблеми, зображуючи їх у вигляді «кісток» на своєрідному графіку. Основна проблема розташована на «хребті», а гілки представляють різні категорії можливих причин;

- SCAMPER. Ця техніка складається з набору запитань, які стимулюють генерацію нових ідей шляхом модифікації існуючих продуктів або послуг. SCAMPER є аббревіатурою, де кожна буква позначає дію: Substitute (замінити), Combine (поєднати), Adapt (адаптувати), Modify (модифікувати), Put to another use (використати по-іншому), Eliminate (усунути) та Reverse (зворотний процес).

Серед методів, що використовуються у креативних практиках, особливе місце займає *метод візуалізації*, який дозволяє перетворювати абстрактні ідеї на конкретні образи, що робить їх більш зрозумілими та доступними для всіх учасників процесу. Наприклад, у бізнес-проектах, в освітній практиці цей метод реалізується через презентації, інфографіку. Модифікація методу візуалізації інформації у поєднанні з усним поясненням, що широко застосовується в освітній практиці, отримало назву «скрайбінг». Він передбачає створення малюнків, піктограм, схем і діаграм у процесі пояснення. Скайбінг не вимагає високих художніх здібностей. Малюнки можуть бути простими та лаконічними. Це дозволяє зосередитися на змісті, а не на технічній складності виконання.

Ще одним втіленням методу візуалізації є скетчінг (від англ. sketch – набросок, ескіз). Скетчінг набув популярності серед художників, архітекторів, ілюстраторів, дизайнерів завдяки своїй простоті та ефективності у візуалізації творчих задумів.

Потужним інструментом візуалізації є і фототворчість. Наприклад, учасникам групи може даватися абсолютно однакове завдання, припустимо, з предметної зйомки (взуття, предмети побуту, прикраси) або пейзажної зйомки з водою і т. ін., проте завдяки різниці у баченні це будуть абсолютно різні знімки.

Методи і методики у креативних практиках є доволі широким ракурсом, гідним окремого наукового дослідження. Разом з тим, ми стисло розглянули основні з них з урахуванням їхнього використання в діяльності МЦ і МП.

В цілому ж, якщо говорити про напрями впровадження креативних практик у молодіжних центрах, то можна виділити такі:

- *розробка креативних ідей і підтримка ініціатив молоді.* Шляхом генерації ідей щодо поліпшення довкілля, діяльності органів місцевого самоврядування, адміністрацій закладів у певній місцевості молодь може формувати пропозиції щодо змін на краще із зазначенням своєї участі у таких змінах. МЦ активно підтримують ініціативи молодіжних рад у громадах, що сприяє залученню молоді до процесів прийняття рішень на місцевому рівні;

- *участь у соціальних проектах, екологічних акціях і волонтерських програмах.* Така діяльність допомагає розвивати навички командної роботи, сприяє зростанню соціальної відповідальності, толерантному ставленню до осіб з інвалідністю, мігрантів і т.ін.;

- *культурні та мистецькі ініціативи.* Відбувається шляхом організації виставок, концертів, театральних постановок та інших мистецьких заходів. Це сприяє збереженню культурної спадщини та розвитку нових форм мистецтва. Важливо, що молодіжні центри адаптують креативні практики до місцевих потреб через різноманітні підходи, які враховують специфіку громади, інтереси молоді, соціально-економічні умови тощо. До прикладу, майже завжди при проведенні культурних заходів МЦ орієнтуються на традиції та особливості регіону, запрошують місцевих митців і експертів, які передають свій досвід молоді;

- *підприємницькі ініціативи.* МЦ і МП виступають з підтримкою молодіжних підприємницьких проєктів, включаючи навчання бізнес-навичкам, організацію стартапів і розвиток ідей у сфері підприємництва;

- *освітні програми, розвиток творчих здібностей молоді.* МЦ і МП організовують такі заходи, як тематичні лекторії, тренінги, варкшопи, майстер-класи, на рівні неофіційної освіти доповнюють те, що школярі і студенти пізнають у закладах освіти. Спектр таких заходів дуже широкий: від знань про мистецтво і дизайн до медіаосвіти, практичного права і застосування банківських інструментів у формуванні сімейного бюджету тощо;

- *консультаційні послуги.* У молодіжних центрах молодь не тільки може отримати необхідні консультації фахівців різного профілю, але й в ряді

випадків самі молоді особи можуть виступати в якості консультантів. Наприклад, студенти юридичних факультетів під керівництвом викладачів відповідних закладів вищої освіти створюють так звані «юридичні клініки», куди охоче звертаються особи з малозабезпечених верств населення;

- *міжкультурна й міжнародна співпраця*. У ряді молодіжних центрів України, не зважаючи на воєнний стан, продовжують діяти проекти, що сприяють міжкультурному діалогу та співпраці. Це дозволяє не тільки дізнаватися про життя і діяльність молоді в інших країнах, але й через так звану «народну дипломатію» доносити інформацію про війну в Україні, формувати громадську думку в міжнародному масштабі.

Розглядаючи міжнародну співпрацю, доречно окреслити, які креативні проекти молодіжних центрів підтримуються міжнародними організаціями. Насамперед, це програми з розвитку молодіжної політики, зокрема проект «Молодіжна політика в Україні: політика, практика, аналітика», розроблений у партнерстві ЮНІСЕФ та Міністерства молоді та спорту України.

В межах освітніх ініціатив важливою є програма «PROнавички майбутнього» від відділення ООН UNFPA, що має на меті формування у молоді таких найважливіших навичок XXI століття, як критичне мислення та кроскультурність.

Ця ж міжнародна організація активно підтримує ініціативи, які працюють з вразливими групами молоді. У 2020 році за її участі було оновлено програму «Здоровий спосіб життя молоді під час COVID-19». Зараз у співпраці з даною міжнародною організацією здійснюються заходи, що допомагають підліткам справлятися з викликами війни. [86]

Перелічені проекти наочно демонструють активну співпрацю між МЦ і МП України та міжнародними організаціями, що сприяють розвитку молодіжної політики і покращенню умов життя молоді. В цілому ж слід зазначити, що молодіжні центри в Україні стали важливими осередками підтримки та розвитку молоді. Вони не лише виконують роль культурних

центрів, але й активно залучають молодь до розв'язання соціальних проблем, сприяють розвитку творчих задатків і здібностей молодих осіб.

Підводячи проміжні підсумки, зазначимо, що креативні практики широко розповсюдилися в діяльності МЦ і МП України. Це той соціальний інструмент, який дозволяє молоді включатися у суспільні й культурні процеси, сприяючи зміцненню соціальної єдності і формуванню відкритого інклюзивного простору, де кожний може зробити свій внесок у життя суспільства, його позитивну трансформацію, а також через власний творчий розвиток відбутися як індивідуальність.

2.3. Вплив сучасних технологій на розвиток креативних практик у молодіжних середовищах

Сучасні технології чим далі, тим більше стають невід'ємною частиною життя молоді, пропонуючи постійно оновлювані форми самовираження і взаємодії. Інтеграція цифрових інструментів у процеси творчості дозволяє молоді засвоювати інноваційні практики і створювати унікальні продукти, які б до цього неможливо було створити, адже не було такої високотехнологічної підтримки. Таким чином, технології не тільки трансформують традиційні підходи до творчості, але й стимулюють розвиток нових напрямів креативної діяльності.

Застосування нових технологій у креативній практиці особливо важливо в умовах світу, що стрімко змінюється, де конкурентоздатність і самореалізація молоді залежать від здатності адаптуватися і знаходити інноваційні рішення. Технології надають необмежений доступ до знань, інструментів і ресурсів, які розширюють горизонти творчості, дозволяють експериментувати з новими ідеями і швидше втілювати їх у реальність. Це надає можливість не тільки підвищити рівень індивідуальної майстерності, але й формувати унікальні способи рішення складних завдань.

Характеризуючи цифровізацію вищої освіти, процеси створення цифрових університетів В.Ю. Арешонков зазначив, що йдеться не лише про «кількісне накопичення технічних засобів, а зміну цілей, пріоритетів, корпоративної ідеології, організаційних принципів і підходів, структуру закладу тощо» [3, с. 2] Як нам здається, ці слова є актуальними не тільки для закладів освіти. Вони повною мірою справедливі для діяльності МП і МЦ. Поява нових сучасних технологій має докорінно змінити всю концепцію соціокультурної діяльності в роботі з молоддю. Це важливо не лише для залучення молодих людей до молодіжних просторів. У перспективі запровадження технологій і креативних процесів здатні відіграти ключову роль у розвитку суспільства. Молодь, яка має технологічні навички і компетенції, стає рушієм інновацій, що змінюють облік мистецтва, освіти і культури. Взаємодія з цифровими інструментами розвиває критичне мислення, уяву, здатність до командної роботи, що робить креативність не тільки інструментом самовираження, а і засобом розв'язання глобальних проблем.

Слід враховувати й те, що завдяки сучасним технологіям виокремився самостійний напрям у мистецтві, який отримав назву «цифрове мистецтво» (Digital Art), або медіа-арт. Воно стало настільки розгалуженим, що в його межах пропонують виділяти такі різновиди, як: комп'ютерна графіка (надруковані аркуші та анімація), відео-арт (рухомі електронні зображення на екрані), нет-арт (рухомі зображення, розповсюджені в Інтернет-мережах), саунд-арт (звук. композиції), медіа-перформанс (інтерактивна комунікація), медіа-інсталяція (проекція зображень у просторі) [43]. Це ж джерело вказує, що в якості синонімів на позначення видів цифрового мистецтва застосовуються такі терміни, як: кібер-арт (зображення, створені за допомогою комп'ютера), електрографія (електронні зображення, зокрема ксерокс), цифровий друк (або діджитал-принт), гібридне мистецтво (будь-які синтетичні образи комп'ютерного походження – візуальні, звукові й тактильні, що задіяні у створенні віртуальної реальності). [86] Навіть цей стислий перелік наочно демонструє, наскільки цифрові технології змінили світ мистецтва, розширили

горизонти творчості. З іншого боку, усе це потребує свого наукового осмислення, опису методик створення таких витворів мистецтва, визначення особистісних якостей, що сприяють творчості у цій галузі, а також проєкції на освітню і соціальну діяльність з питань підготовки фахівців, спроможних створювати подібні арт-об'єкти.

Слід зазначити, що в якості наукової проблеми вплив сучасних технологій на розвиток креативності і креативних практик став активно досліджуватися з початку двохтисячних років. Серед тих досліджень, які на сьогодні є найбільш авторитетними і найбільш цитованими, слід назвати роботи Кена Робінсона, який висвітлив, яким чином освітні системи можуть підтримувати або розвивати креативність, підкреслюючи роль технологій у навчанні і розвитку творчих здібностей [97]; Томаса Фрідмана, який наочно продемонстрував вплив глобалізації і технологічного прогресу на креативність та інновації у світі [113]; Ніколаса Кара щодо впливу інтернет і цифрових технологій на спосіб мислення, здатність до глибинного аналізу і креативність [105]; Джуліана Ніколсона, який розглянув, як цифрові інструменти і платформи впливають на процеси креативності в різних сферах, включаючи мистецтво та бізнес [94].

Ідеї всесвітньо відомих вчених підхопили українські науковці, в центрі уваги яких адаптація передових концепцій до української дійсності. Вплив цифровізації на освіту і трансформацію роботи з молоддю в умовах інформаційного суспільства представлений у працях таких вчених, як В. Биков [4], М. Зацерківна [10], М. Комар [25], В. Кремень [34, 35], О. Матвієнко і М. Цивін [42] та ін.

Окремо слід виділити ті наукові розвідки, що відображують вплив сучасних технологій на мистецтво і художню практику, адже в контексті креативних практик він є одним із ключових. Для формування цілісної концепції ми спиралися на основні концептуальні положення наукових досліджень таких вчених, як Д. Альтман [1], Н. Білецька [5], В. Городецький [11], Т. Совгира [78], Т.Філіна [83, 84] та ін.

В результаті опрацювання наукових джерел, узагальнення представлених концепцій, вважаємо логічним при репрезентації впливу сучасних технологій на розвиток креативних практик в молодіжних середовищах розподілити основні положення на три складові, тобто представити, як саме технології впливають на:

- постановку цілей при проектуванні КП;
- організацію заходів в контексті КП;
- специфіку комунікації в ході реалізації КП;
- аналіз результатів діяльності МЦ і МП.

Розглядаючи, як СТ впливають на постановку цілей при проектуванні креативних практик, зазначимо, що молодіжному працівникові слід відійти від шаблонності й абсолютно чітко і конкретно визначити, для кого і з якою метою буде застосовуватися та чи інша КП. Використання інструментів цифрової аналітики дозволяє максимально точно враховувати інтереси, потреби і запити цільової аудиторії. Наприклад, аналіз даних із соціальних мереж або онлайн-опитувань допомагає визначити, що саме найбільше цікавить молодь, яка проживає на певній території. Це робить постановку цілей більш персоналізованою і орієнтованою на реальні інтереси молодих осіб.

Крім того, технології стимулюють розробку амбіційних та інноваційних цілей, які до цього здавалися недосяжними. Застосування платформ для спільної роботи і віртуальної взаємодії дозволяють залучати експертів, партнерів, учасників з різних регіонів та країн. Таким чином, цілі набувають міждисциплінарного і глобального характеру, що сприяє формуванню не тільки творчих навичок, а і компетенцій для роботи в цифровій економіці. Така трансформація надає можливості МП і МЦ адаптуватися до сучасних викликів і ставати важливими точками тяжіння для прогресивної і креативної молоді.

Сучасні технології є потужним інструментом для здійснення принципово нових підходів в організації заходів в контексті КП. Натепер у багатьох країнах світу в діяльності молодіжних центрів застосовуються такі види соціокультурної діяльності:

- *реалізація програм з навчання ІТ і прищеплення цифрових навичок.* Це можуть бути курси, лекторії, тренінги з програмування, веб-дизайну, роботи з даними та інших ІТ-напрямів, які сприяють розвиткові креативності у високотехнологічних сферах;

- *реалізація програм з медіаосвіти.* Характерною особливістю таких програм є поєднання освіти з вихованням, прищеплення навичок ціннісно-змістової вибірковості, профілактики кібербулінгу, протистояння неправдивій інформації завдяки розвитку критичного мислення і вмінням проводити факт-чекінг такої інформації;

- *створення і діяльність медіа-лабораторій.* Робота студій подкастингу, звукозапису, відеовиробництва дозволяє молоді реалізовувати себе в таких напрямках, як створення і монтаж фільмів, кліпів, запис музичних треків, ведення власних медіа-проектів;

- *створення цифрових майстерень.* МЦ і МП організують заняття з набуття компетенцій використання графічних редакторів, 3-D принтерів, програм для відеомонтажу. Це дозволяє учасникам створювати і реалізовувати проекти в галузі дизайну, анімації, прототипування;

- *гейміфікація неформальної освіти.* МЦ і МП застосовують ділові, рольові, комп'ютерні ігри для навчання, що стимулює залучення молоді, розширює горизонти її пізнання, розвиває її творче мислення. У світі є позитивний досвід застосування в неформальній освіті ігор на основі Minecraft або Roblox. Не зважаючи на стереотипи деяких консервативно налаштованих освітян, ці методи навчання для молодих осіб, які звикли до комп'ютерних ігор, навпаки, є досить органічними і продуктивними;

- *використання віртуальної та доповненої реальності (VR/AR).* Ці технології застосовуються для проведення інтерактивних квестів, навчання у форматі симуляцій, створення поглинаючого досвіду, пов'язаного з культурними або освітніми темами;

- *онлайн-платформи для спільної творчості.* Завдяки технологіям МЦ і МП можуть організувати проекти, де учасники з різних міст або країн

працюють разом через платформи на кшталт Miro, Google Workspace або Discord, створюючи колективні твори мистецтва або організуючи віртуальні виставки;

- *діджитал-виставки і конкурси.* Цифрові технології дозволяють організовувати виставки і конкурси онлайн. Одним з варіантів може бути таким, що учасники завантажують свої роботи, а глядачі і журі оцінюють їх в реальному часі;

- *онлайн-стрімінг заходів.* Завдяки платформам для стрімінгу (Twitch, YouTube, Zoom), МП і МЦ можуть транслювати творчі майстер-класи, концерти, дискусії, роблячи їх доступними для більш широкої аудиторії;

- *використання соціальних мереж для просування проєктів.* У світовій практиці стало розповсюдженим використовувати для взаємодії з аудиторією Instagram, TikTok та інші платформ з метою популяризації молодіжних ініціатив, проведення флешмобів, челенджів тощо;

- *застосування програм штучного інтелекту.* Ці програми можуть надихати на генерацію нових ідей, містити підказки найбільш раціонального вирішення завдань по створенню візуального і текстового контенту, а також при аналізі результатів творчих проєктів.

Окремо слід охарактеризувати, як сучасні технології впливають на сутність і форми комунікації в молодіжному середовищі, а відтак і в діяльності молодіжних просторів. Отже, СТ радикально трансформують процеси спілкування молоді, роблячи їх більш динамічними, багатоканальними і глобальними. Соціальні мережі, месенджери і цифрові платформи дозволяють молоді вмить обмінюватися інформацією, ділитися ідеями, організувати спільні проєкти незалежно від географічного положення. Це веде до появи нових форм спілкування, основаних на візуальному контенті (мемах, сторіс, рілс, відеороліках) і швидкому обміну думками. Такі зміни впливають на структуру спілкування, акцентуючи увагу на швидкості й доступності, що дуже важливо для налаштування ефективної комунікації в діяльності МЦ і МП. Для останніх СТ відкривають нові можливості взаємодії з аудиторією і партнерами.

Застосування онлайн-платформ і цифрових інструментів дозволяє створювати простори для обговорення, трансляції заходів, проведення віртуальних зустрічей, що особливо важливо для молодих осіб з проблемами здоров'я. Крім того, стрімінг у соціальних мережах допомагає охопити більш широку аудиторію, а використання месенджерів спрощує оперативне спілкування з учасниками.

Що ж до того, як СТ дозволяють аналізувати результати діяльності, ефективність комунікації, то саме за допомогою інструментів статистики, обробки коментарів молодіжні працівники набагато швидше реагують на вдачі і похибки у своїй діяльності, накопичують належний досвід, швидше адаптуються до потреб молоді і стають центрами інноваційної взаємодії.

Отже, сучасні технології докорінно змінюють концептуальні засади, форми і методи діяльності МЦ і МП щодо застосування креативних практик. Проте, якщо б ми висвітлили лише позитивні сторони цього процесу, то відійшли б від принципу об'єктивності. Як і у всякому іншому явищі, реалії, у технологій є свої недоліки, а іноді й загрози. Молодіжному працівникові слід про це знати, аби віднайти раціональний баланс між традиційними та інноваційними підходами до організації КП.

У першому розділі своєї кваліфікаційної роботи ми у найбільш узагальненому вигляді описали загрози та ризики, які можуть приховувати СТ, що негативно впливають на особистість і суспільство в цілому. На додаток до цього віднесемо бар'єри на шляху застосування у КП сучасних технологій:

- *брак методологічних підходів.* Інтеграція технологій у креативні практики потребує наявності відповідних методик і освітніх програм. Відсутність таких інструментів або адаптованих рішень значною мірою ускладнює ефективне застосування технологій;

- *недостатнє фінансування.* Використання СТ потребує суттєвих інвестицій на купівлю обладнання, ліцензованого програмного забезпечення, відповідної підготовки молодіжних працівників. Обмеженість бюджету унеможлиблює вирішення цих питань;

- *відсутність належної інфраструктури.* Застосування СТ базується не тільки на технічних ресурсах, а й потребує високошвидкісного інтернету, наявності спеціально обладнаних приміщень. Далеко не завжди це реально, особливо в умовах сіл і селищ;

- *швидке старіння технологій.* СТ останнім часом змінюються настільки швидко, що придбане обладнання і програмне забезпечення може застаріти швидше, аніж їх починають використовувати. Це створює ризик додаткових витрат;

- *спротив змінам.* Нерідко керівництво молодіжних центрів, а також працівники зі значним стажем роботи виказують небажання навчатися новому і працювати по-новому через недовіру до інновацій або звичку працювати у випробуваному традиційному форматі. З іншого боку, і серед молоді є ті, хто віддає перевагу усталеним формам самовираження і не бачать цінності у цифрових інструментах;

- *юридичні й етичні аспекти діяльності.* Застосування технологій, особливо пов'язаних зі штучним інтелектом, обробкою даних часто зіткається з проблемами у дотриманні авторського права, захисту персональних даних, певними етичними дилемами. Керівництву МЦ і МП, самому молодіжному працівникові слід бути добре обізнаним у цих питаннях, аби в подальшому не було претензій до учасників творчих груп або окремих арт-митців;

- *відсутність стратегічного планування.* У багатьох МЦ і МП немає чітко визначеної стратегії застосування сучасних технологій. Це своєю чергою призводить до хаотичного або фрагментарного підходу, знижує ефективність застосування СТ у креативних практиках.

Таким чином, застосування у креативних практиках сучасних технологій є не просто вимогою часу, але й нагальною необхідністю в умовах переходу від постіндустріального суспільства до суспільства знань. Як і у всякій іншій справі, тут є свої складнощі, проте їх подолання, чітке розуміння балансу між традиційним та інноваційним веде до успіхів у роботі з молоддю.

Висновки до розділу 2

В результаті проведеного аналізу наукових, фактологічних даних було доведено, що молодіжні простори, які функціонують і самостійно, і у складі молодіжних центрів є основною платформою для втілення соціокультурної діяльності і креативних практик.

Дослідження поняття «креативність» виявило неоднозначність підходів до його розмежування з творчістю. Обґрунтовано, чому ці поняття не слід розглядати в контексті україномовного вживання як повні та взаємозамінні синоніми. Продемонстровано, яким чином, креативність сприяє соціокультурній інтеграції молоді.

Детальний розгляд креативних практик дозволив встановити їхню сутність в умовах сучасної України, виявити найбільш ефективні методи і технології, що їх застосовують у діяльності МР і МЦ.

Завдяки факторному аналізу описано, яким чином сучасні технології впливають на креативні практики. З'ясовано, як ці технології трансформують роботу з молоддю. Виявлені позитивні сторони СТ й описані бар'єри на шляху їх застосування.

Таким чином, забезпечення всебічної і системної роботи з молоддю у сучасних умовах потребує наукового обґрунтування нових форм і методів діяльності, застосування технологічної підтримки у виявах творчості, формуванні не шаблонно мислячої особистості, що в подальшому може стати фактором відбудови і процвітання України.

РОЗДІЛ 3

КРЕАТИВНІ ПРАКТИКИ У МОЛОДІЖНОМУ ПРОСТОРИ "YOUNG VOICE": СУТНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Організація культурних та соціальних заходів у молодіжному просторі "Young Voice"

Молодіжний простір "Young Voice" був заснований у селищі міського типу Гостомель Київської області у березні 2024 року. Назва центру (у перекладі з англійської – «молодий голос») є доволі символічною, оскільки містить в собі розуміння, що молода людина є не об'єктом, а суб'єктом суспільних взаємовідносин, що голос кожного почують.

Незважаючи на те, що термін існування МП є зовсім невеликим, навіть за цей час накопичилося чимало матеріалів, які потребують свого наукового осмислення й підготовки рекомендацій задля спрямування соціокультурної діяльності у найбільш оптимальному руслі.

Для розуміння специфіки СКД слід зазначити, що смт Гостомель згідно з даними «Енциклопедії сучасної України», знаходиться у Бучанському районі Київської області на річці Ірпінь за 12 кілометрів на північний захід від Києва. [13] За тим же джерелом, вперше назва Гостомель зустрічається у грамоті литовського князя Олександра і датується 1494 роком. У 1614 році польський король Сігізмунд III надав Гостомелю Магдебурзьке право, за яким передбачалося певне самоврядування і дозвіл щорічно проводити по дві ярмарки. [79] Статус селища міського типу Гостомель здобув у 1938 році. [12]

Славетні сторінки історії цього СМТ нерозривно пов'язані з визвольною війною під проводом Богдана Хмельницького, з другою світовою війною. Але найголовнішими є події зовсім недавнього часу, коли у протистоянні російській агресії жителі селища виявили справжній героїзм. Тож Указом Президента України від 6 березня 2022 року Гостомель отримав почесне звання «Місто-герой України». [62]

У зв'язку з воєнним станом важко назвати кількість населення Гостомеля. За різними джерелами, до 2022 року тут проживало від 14 до 19 тисяч осіб. За час війни ситуація суттєво змінилася, оскільки значна частина населення евакуювалася, проте після виводу російських військ сюди активно почали переселятися ті, кого відносять до категорії «внутрішньо переміщених осіб». Тож можна висловити гіпотезу, що чисельність населення залишилася приблизно тією ж самою, лише змінився якісний склад мешканців.

В економічній інфраструктурі Гостомеля найбільш вагомими об'єктами є склозавод «Ветропак» і державне підприємство «Антонов», яке спеціалізується на виробництві літаків і вантажних перевезеннях, ВАТ «Київський крохмалопереробний комбінат». Ця інформація є дуже корисною, оскільки вона демонструє, що у цих крупних підприємствах працюють не лише жителі селища, а чимало людей, в тому числі молодих осіб, приїжджають на роботу з інших сіл, а також з Києва. Потенційно такі особи можуть стати учасниками МП "Young Voice", не зважаючи на те, що мешкають вони в інших місцях.

Соціальна і культурна інфраструктура Гостомеля включає в себе два заклади середньої освіти (загальноосвітня школа I-III ступенів; початкова загальноосвітня школа I-II ступенів), Будинок культури, Центр творчості дітей та юнацтва, історико-краєзнавчого музей.

МП "Young Voice" у своїй соціокультурній діяльності активно співпрацює як із Будинком культури, так і з Центром творчості дітей та юнацтва, в якому є гуртки декоративно-ужиткового мистецтва «Вишиваночка», «Намистинка»; образотворчого мистецтва «Палітра»; літературні студії «Рідне слово», «Поклик»; гурток військово-патріотичного виховання «Ратібор»; музичний гурток «Калинова сопілка». Усі ці гуртки працюють безкоштовно, що робить їх доступними для дітей з малозабезпечених сімей, а також дітей і молоді з особливими потребами.

Враховуючи наявність у Гостомелі підприємства «Антонов», у Будинку культури довгі роки був популярним гурток з авіамоделювання. Тут же є гурток робототехніки. Працюють і гуртки художньої самодіяльності.

Проте СКД МП "Young Voice" є значно ширшою, аніж те, що передбачено традиційними гуртками. По-перше. Робота МП спрямована не тільки на розвиток самої особистості. Вона націлена на громадську проєкцію, реальну користь для місцевої громади і суспільства в цілому [40].

По-друге. Методологія діяльності МП дещо відходить від традиційного формування знань, вмінь та навичок, а базується на широкому компетентнісному підході згідно з рекомендаціями Ради Європи. Такий підхід включає п'ять основних груп компетенцій, а саме: 1) політичні і соціальні компетенції, що передбачають участь молодих осіб у формуванні, розвитку та функціонування демократичного суспільства; 2) компетенції життя у багатокультурному суспільстві, які базуються на толерантності, повазі до інших культур і релігій тощо; 3) компетенції володіння усним та письмовим мовленням рідної мови та кількома іноземними мовами; 4) компетенції, пов'язані з виникненням інформаційного суспільства (вміння застосовувати новітні технології, розуміння їх переваг і небезпек); 5) компетенції, спрямовані на самовдосконалення, здатність навчатися протягом життя і бажання не припиняти свій розвиток, постійно навчаючись. [90].

По-третє. Традиційні гуртки, як правило, мають постійний склад учасників, які відвідують заняття з року в рік. В той же час заходи, що проводяться в контексті СКД МП "Young Voice" є динамічним комплексом, а відтак до їх проведення до усталеного ядра постійних учасників кожного разу долучаються нові особи. Відтак групи є змінними та об'єднаними за колом інтересів.

Четверте. Заняття традиційних гуртків, як правило (якщо не брати до уваги специфіку роботи під час пандемії COVID-19) проводяться у приміщеннях Будинку культури або Центру творчості дітей та юнацтва. Молодіжний простір функціонує, не обмежуючись цими приміщеннями. Якщо йдеться про підготовку і проведення соціальних, в тому числі екологічних, акцій, це може відбуватися простонеба. Активно використовуються можливості сучасних технологій, зокрема соціальних мереж, месенджерів, що дозволяє

залучити до заходів молодих осіб з обмеженими можливостями, з інвалідністю тощо.

П'яте. На відміну від традиційних гуртків, де є постійні керівники, які за свою роботу отримують зарплату, МП "Young Voice" залучає до своєї діяльності в рамках соціального волонтерства фахівців різних галузей, які безкоштовно проводять заняття і тренінги, консультують молодь. Тож, певною мірою, такий формат діяльності в умовах обмеженого фінансування є доволі вигідним для держави і місцевої влади.

При плануванні заходів у МП "Young Voice" вказується не тільки дата, час проведення і тема заходу, а й канали, по яких відбуватиметься трансляція цих заходів. Зразок такого календарного плану представлений у додатку 1. Деталізація заходів за напрямками з постановкою цілей, прогнозуванням результатів, способом підтвердження відображається у додатку 2.

З метою об'єктивізації наукового дослідження з питання організації культурних та соціальних заходів був проведений івент-аналіз діяльності МП "Young Voice". Новизною є те, що цей аналіз зроблений не за принципом хронології, а через цільові установки заходів, спрямованих на здобуття раніше описаних компетенцій.

Отже, *формування і розвиток політичних та соціальних компетенцій*. У проєктах з даного напрямку працівники МЦ і МП спираються на активістів молодіжних організацій і рухів. Їхню ініціативність слід не тільки підтримувати, а й м'яко спрямовувати в належне русло. Крім того, на одному ентузіазмі далеко не уїдеш, а відтак виникає необхідність у тих компетенціях, які зроблять громадську молодіжну діяльність більш ефективною.

З цією метою у МП "Young Voice" був проведений курс лекцій і тренінгів з правових питань активного громадянства. Завдяки залученню правників були опрацьовані питання щодо основних засад молодіжної політики в Україні, прав і обов'язків молодшої особи, в тому числі щодо взаємодії з органами місцевої влади.

Велику зацікавленість в учасників проєкту викликало міні ток-шоу «Майбутнє України: реалії і перспективи», проведене з використанням описаного вище методу Уолта Діснея, коли спікери виступали з позицій «мрійника», «реаліста» і «критика». Завдяки такому всебічному обговоренню, яке стало яскравим і видовищним, відбувалося формування активної громадянської позиції як безпосередніх виступаючих, так і спостерігачів.

З метою соціальної інтеграції проводилися спеціальні заняття для молодих осіб з інвалідністю на тему «Україна для мене, я для України», які були спрямовані не тільки на підвищення самооцінки найбільш уразливої групи населення, а й на демонстрацію можливостей таких людей. Так, до прикладу, виготовлені цими особами речі (вишиванки, різьблення по дереву, малюнки тощо) були представлені на благодійній ярмарці зі збору коштів для ЗСУ, а потім кожний з учасників отримав особисту подяку від організаторів.

Особливість компетенцій полягає в тому, що тут важливо не просто володіння інформацією, важливо, що ти можеш завдяки своїм знанням, вмінням і навичкам. Завдання МЦ і МП полягає в тому, щоб не тільки надати можливість молодим особам здобути ці компетенції, а й пробудити бажання їх застосовувати на практиці. Плюс до того важливого значення набуває виховний процес. Якщо йдеться про формування і розвиток політичних та соціальних компетенцій, то діяльність молодіжних працівників спрямовується на формування у молоді громадянської та соціальної відповідальності, емоційного інтелекту, співчуття тим, хто опинився в скрутному становищі.

В цьому плані вкрай важливими є заходи з волонтерства. Завдяки підтримці волонтерів, які допомагають фронту, був організований цикл занять з основ волонтерства. Ці заняття охоплювали практичні й етичні аспекти волонтерської діяльності, наочно продемонстрували роль волонтерів у суспільстві. Також були відпрацьовані практичні навички, необхідні для ефективної роботи. Дуже корисними були тренінги «Волонтерство у нашій громаді», проведений 22 жовтня 2024 року, та «Історія успіху в волонтерській діяльності» (31.10.2024).

Внаслідок розвитку волонтерства воно розподілилося на кілька видів. Зараз дуже актуальним є військове волонтерство, коли для ЗСУ збираються кошти, речі, продукти харчування, виготовляються маскуючі сітки тощо. Не втратило своєї важливості й соціальне волонтерство. Навпаки, під час воєнного стану зросла кількість літніх людей, осіб з інвалідністю, які потребують допомоги від суспільства. Тож учасники МП "Young Voice" долучаються до акцій допомоги уразливим групам населення і роблять те, що в їх силах, аби їм допомогти. Остання така акція «Роби добро для всіх», проведена у жовтні 2024 року об'єднала понад 50 учасників.

Не менш важливим є екологічне волонтерство. В літній час було проведено три заходи з прибирання територій навколо річки Ірпінь, учасники проєкту долучалися до селищної толоки. Виникала ініціатива розширити свою діяльність і на ліс, проте на даному етапі це є небезпечним через можливе мінування. Особливість таких заходів полягає в тому, що поряд із функцією наведення порядку учасники подібних соціальних проєктів не тільки стають самі свідомими екологічними активістами, а й здійснюють виховний вплив на інших. Це стає доволі системним явищем, адже доводилося чути від батьків, що їхні діти після таких заходів переконували у важливості розподілу побутового сміття в домі, дотримання чистоти на вулицях селища. А це вже системність, а не поодинокі події.

Існує і зоологічне волонтерство. За часи воєнного стану суттєво збільшилася кількість безпритульних тварин, господарі яких евакуювалися, покинувши свого kota або собаку на призволяще. Спеціальні служби і ветеринари виконали свої обов'язки з переміщення цих тварин до спеціальних прийомників, надання їм першої ветеринарної допомоги, проте потребується й щоденний догляд. Учасники МП "Young Voice" беруть участь і у такій сфері діяльності. Вони не тільки допомагають з харчуванням і прибиранням вольєрів, а й влаштували для тваринок фотосесію з подальшим її розміщенням у соціальних мережах, аби для них знайшлися нові господарі.

Є приклади, коли формування компетенцій першої групи комбінується із іншими компетенціями. Зокрема, 08.10.2024 року МП "Young Voice" був організований воркшоп «Від ідеї до проєкту: розробка ініціатив для Гостомеля», а 14.11.2024 – «Вивчення Гостомеля: які потреби та проблеми». Це стало корисним не тільки з позицій прояву громадянської активності й бажання поліпшити життя в рідному селищі, а й з позицій удосконалення комунікативних навичок, аргументації власної точки зору.

Командне ігрове заняття «Спільна мета», що проводилося 17 і 21 жовтня 2024 року, передбачало творчий підхід, за якого після очищення графіті на стінах будинків з'являлися малюнки за попередньо розробленими ескізами.

З позицій розвитку громадянської активності і соціальної відповідальності важливою є й участь молоді в підготовці і проведенні благодійних заходів, кошти від яких ідуть на допомогу армії, соціально уразливим верствам населення або бездомним тваринам. Все це сприяє соціальній інтеграції молоді, впливає на її картину світу і розуміння своєї ролі у соціальних процесах.

Згідно з документами Ради Європи друга група компетенцій спрямована на *формування й розвиток компетенцій з життя у багатокультурному суспільстві*. Реалізація даної групи заходів на сучасному етапі є доволі непростю, оскільки, по-перше, населення Гостомеля являє собою певну монобільшість і представлена в основному українцями, а по-друге, в масштабах держави діють пріоритети всього українського, починаючи від товарів, вироблених в Україні, аж до застосування мови, святкування подій, підтримання традицій, збереження культурної спадщини. Це безумовно є важливим. З іншого боку, подібне зміщення акцентів примушує випускати з виду, що Україна є багатонаціональною державою. За даними останнього перепису населення, що відбувався у 2001-му році, на території України проживало більше ста націй і народностей, серед яких – росіяни, білоруси, молдовани, румуни, євреї, угорці, болгары, грекі, поляки, німці, татари, вірмени та ін. [53] Тож зміцнення й впровадження того, що належить титульній нації є

вкрай важливим. Проте, якщо Україна хоче перебувати у складі демократичних держав, їй треба орієнтуватися на мультикультурність і підтримувати традиції національних меншин.

Майже єдиним прикладом СКД МП «"Young Voice"» в напрямі формуванні компетенцій з життя у багатокультурному суспільстві можна назвати проведення 25 жовтня 2024 року в рамках клубу акторської майстерності івенту Halloween. З одного боку, це є свідченням долучення до процесів глобалізації, з іншого боку, таке «свято» не належить до української культури і у багатьох мешканців селища, особливо віруючих, викликає негативну реакцію. Тож є великий потенціал у вивченні та втіленні елементів культури тих народів, що проживають на території України.

Таким чином, формування другої групи компетенцій (життя у багатокультурному суспільстві) в учасників МП "Young Voice" поки що знаходиться в організаційній стадії і потребує своєї подальшої розробки і втілення.

Щодо третьої групи компетенцій (*володіння усним і письмовим мовленням рідної мови, а також іноземними мовами*), то цей напрям діяльності є доповненням до освітніх програм навчальних закладів (шкіл, коледжів, університетів тощо) і більше зосереджений на комунікативних навичках учасників МП "Young Voice". За час існування молодіжного простору двічі проводилися зустрічі зі студентами, які навчаються на філологічних факультетах київських вишів, з лекціями про походження мов, їх розповсюдження і функцій.

В контексті креативних практик, на думку учасників проєкту, дуже корисним був квіз «Звідки до нас прийшло це слово». У лексичному фонді української мови є чимало слів, які давно перестали сприйматися як запозичення, проте вони не втратили свого зв'язку із мовою-джерелом. Учасникам треба було реконструювати історію слова і порівняти його значення у первинній мові та в практиці застосування української мови. Дозволялося користуватися етимологічними словниками і словниками іншомовних слів.

Такий захід мав суттєве значення і щодо розвитку інтересу до української мови, і щодо вмінь працювати з лексикографічними джерелами.

Цікавість викликав і квіз «Знайди український відповідник запозиченню». Справа в тому, що використання запозичень не завжди є виправданим. Досить часто люди не задумуються, що іншомовні слова – це тільки данина моді, а насправді резерви рідної мови є невичерпними. Тут в нагоді стали словники синонімів. Отже цей захід не тільки дозволив спонукати до розширення лексичного запасу, а й більш свідомо ставитися до слововживання.

Комунікативні навички учасників МП "Young Voice" удосконалюються і під час обговорення фільмів в рамках кіноклубу, літературних творів у книжковому клубі. Так, за останні місяці відбулися кіноперегляди: українського кіно «Тіні забутих предків» (05.09.2024) з обговоренням, як кіно відображає традиції і вірування народу; фільму у жанрі наукової фантастики «Інтерстеллер» (05.10.2024) з подальшою дискусією «Міфи і правда про науку». Теми «Сучасна література та її еволюція» (03.10.2024), «Сучасна українська література та її унікальність» (08.11.2024) об'єднали учасників книжкового клубу і надали можливість удосконалити свої навички монологічного мовлення й ведення дискусій.

Щодо розвитку компетенцій з володіння іноземними мовами, то цей напрям у МП "Young Voice" поки що в перспективі. Планується і відкриття розмовного клубу, і спілкування з молоддю інших країн, які входять до аналогічних МЦ і МП. На жаль, на даному етапі більшості учасників "Young Voice" бракує комунікативних навичок для такого спілкування.

Четверта група компетенцій (*компетенції, пов'язані з життям в інформаційному суспільстві*) багато в чому ґрунтується на комюніке Європейської комісії «Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій» [92], а також на Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [28]. З освітянських позицій даний напрям передбачає формування навичок роботи з цифровими технологіями через комп'ютерну техніку, опанування прийомів пошуку необхідної інформації, алгоритмів взаємодії зі

штучним інтелектом тощо. З виховних позицій, завдання даного напрямку є значно ширшими, оскільки вони, з одного боку, мають виявити переваги реального спілкування над віртуальним, а найголовніше – навчити свідомому користуванню цифровими технологіями із забезпеченням власної інформаційної безпеки.

Остання, на думку О.В. Топчій, розподіляється на такі види, як: *інформаційно-психологічна безпека* із прийомами захисту, в тому числі, від кібербулінгу (цькування особистості за допомогою мобільних пристроїв), кібергрумінгу (розбещення неповнолітніх дорослою людиною); *інформаційно-валеологічна безпека* (захист фізичного й ментального здоров'я молодої особи від негативного впливу інформації); *інформаційно-правова безпека* (дотримання авторських прав, застосування ліцензованих програм, розпізнавання шахрайства в інтернет, протидія розповсюдженню протиправної інформації тощо); *інформаційно-соціальна безпека* (забезпечення конфіденційності і персональних даних молодої особи, протистоянні пропаганді асоціальної поведінки тощо); *інформаційно-економічна безпека* (заборона залучення неповнолітніх до азартних віртуальних ігор, купівлі-продажу інтернет-товарів сумнівної якості, навіювання моделей поведінки, основаних на миттєвому збагаченні і т.ін.); *інформаційно-технічна безпека* (протидія спокусі спробувати виводити з ладу комп'ютерне обладнання, зламувати акаунти інших осіб в соціальних мережах, розповсюджувати комп'ютерні віруси і спам; застосовувати скріпти з неблаговидними цілями. [82, с. 350-351] Не зважаючи на розгалуженість представленої класифікації, вона є вкрай важливою для організаторів культурних і соціальних заходів для молоді, оскільки слугує своєрідним дороговказом, на що слід звертати особливу увагу при формуванні компетенцій, пов'язаних із життям в інформаційному суспільстві. Як правило ті заходи, що проводяться у МП і МЦ з медіаграмотності, принаймні у МП "Young Voice", здебільшого зосереджуються на демонстрації та відпрацюванні прийомів роботи з комп'ютерною технікою, із сучасними програмами. Так, велику зацікавленість

учасників креативних практик викликали воркшопи «Основи фотозйомки» (21.08.2024), «Основи відеозйомки» (28.08.2024), «Створення візуалу для соціальних мереж» (06.09.2024), «Від концепту до картинки: телевізійний процес» (05.11.2024)

При цьому виховна складова відходить на задній план, або вона просто згадується фрагментарно, без належної деталізації. Певною мірою цьому протистоїть проведення тренінгів «Критичне мислення та робота з фейками» (29.10.2024), «Інформаційна гігієна: нащо нам вона?» (14.11.2024), проте цього замало. Вбачаємо суттєвий потенціал розвитку СКД у МП "Young Voice" саме у напряму виховного впливу із забезпечення інформаційної безпеки молоді за усіма аспектами.

П'ята група компетенцій (*компетенції, спрямовані на самовдосконалення, здатність навчатися протягом життя*) в діяльності МП "Young Voice", є однією з ключових поряд із розвитком політичних і соціальних компетенцій. З позицій психології особистості, велике значення мають такі тренінги: «Як знайти спільну мову з однолітками?» (05.09.2024), «Як знайти спільну мову з батьками?» (08.10.2024), «Методи успішної самопрезентації» (11.09.2024).

Розвиткові професійних та лідерських якостей сприяли тренінги: «Як реалізувати свій проєкт?» (13.09, 30.09.2024), «Фінансова грамотність» (01.10.2024), а також воркшопи: «Стратегія успіху: як створити ефективний бізнес-план» (10.10.2024), «Свідоме лідерство: Як впливати на зміни» (12.10.2024).

У СКД МП "Young Voice" практикується й проведення ігрових занять, спрямованих на розвиток творчих здібностей і самовдосконалення особистості. Серед проведених за останній час слід назвати заняття з розвитку критичного мислення «Мисливці за аргументами» (21.09.2024), творчого мислення - «Світ фантазій» (15.10.2024, 12.11.2024), «Майстри стратегії» (07.11.2024), «Фінальний штрих: завершення та оформлення ваших творів» (09.11.2024);

аналітичного мислення – «Аналіз та тренди: майбутнє телебачення» (11.10.2024).

Подолати власну невпевненість і започаткувати засади творчого самовираження допомагають тренінги «Невербальна комунікація: управління жестами та голосом» (23.10.2024); майстер-класи «Перші кроки у живописі: основи та техніки» (24.10.2024), «Ваш особистий стиль: розвиток творчого підходу» (29.10.2024); заняття «Пластика та рух» (30.10.2024), «Імпровізаційні техніки» (08.11.2024, 16.11.2024).

Краєзнавчий компонент СКД МП "Young Voice" також подається крізь призму креативних практик. Наприклад, 22.10.2024 року відбувся колективний перегляд документального фільму про Гостомель з обговоренням, що було і що стало, які перспективи на майбутнє. 1 листопада 2024 року була організована екскурсія до Київського телецентру, де учасники змогли ознайомитися з більшістю циклів підготовки і трансляції телепередач.

Для тих, хто бачить себе у теперішній час і у майбутньому в медіасфері, корисними стали тренінги «Основи проведення інтерв'ю та написання статей» (06.11.2024), «Стратегія ведення власного блогу» (07.11.2024), «Ваша комунікація з підписниками» (21.11.2024).

Гармонізації інтелектуального і фізичного розвитку сприяють спортивні заходи. Так 4 жовтня 2024 року МП "Young Voice" був організований турнір з футболу.

Ми перелічили ті заходи, що були організовані в контексті креативних практик як соціокультурна діяльність МП "Young Voice" за останні місяці. Наведений перелік рельєфно демонструє ряд важливих положень, а саме:

- діяльність молодіжного простору суттєво відрізняється від традиційних гуртків, що функціонують в Центрі творчості дітей та юнацтва, в Будинку культури смт Гостомель, своєю багатовекторністю, як за напрямками, так і за тематикою заходів;

- креативні практики, що застосовуються в СКД МП "Young Voice" органічно укладаються в концепцію компетентнісного підходу, розробленого Радою Європи;
- молодіжному просторові властиві різні формати роботи: від вироблення соціальних ініціатив і проведення соціальних акцій, системного здійсненню волонтерства, до організації тренінгів, майстер-класів, диспутів, воркшопів, квізів, квестів, ігрових занять;
- обрана тематика характеризується своєю сучасністю і прагматичністю. Кожна з перелічених тем має реальну проєкцію на розвиток інтелектуальних, творчих здібностей молоді особи, що в кінцевому рахунку сприятиме становленню в Україні гармонійного громадянського суспільства.

3.2. Взаємозв'язок креативних практик з розвитком гостомельської молодіжної громади

Останнім часом креативні практики все частіше стають об'єктом уваги дослідників у контексті соціальних і культурних змін. Це є вкрай важливим, оскільки, як зазначає Х.Плецан, «тенденції розвитку та парадигмальні зміни культурно-креативного простору є потужним двигуном розвитку, що забезпечує інноваційний рух суспільства, формуючи фахівця нового типу, затребуваного на ринку праці у контексті самореалізації, самовизначення і самоздійснення». [60, с.139] Тобто йдеться про подвійний ефект: виграє і сама людина, будучи самодостатньою, конкурентоздатною, і держава.

Аналіз наукових джерел виявив, що як у світовій практиці, так і на вітчизняній ниві зазвичай вплив КП вивчається в рамках мегаполісів, крупних міст, де зосереджені основні культурні ресурси та інноваційні центри. Однак у невеликих населених пунктах, якими є селища міського типу, цей феномен залишається менш дослідженим, не дивлячись на його потенційно значний вплив на місцеву спільноту. Це робить необхідним вивчення того, як креативні підходи можуть сприяти розвитку молоді і громади у подібних умовах.

Загалом, селища міського типу характеризуються унікальними соціально-економічними і культурними умовами. З одного боку, це місця, де часто спостерігається обмеженість ресурсів і можливостей для самореалізації, особливо для молоді особи. З іншого боку, такі населені пункти мають значний потенціал для трансформації через активне залучення жителів у процеси соціокультурного розвитку. Тож дослідження взаємозв'язку креативних практик з розвитком громади, їхній вплив на молодь дозволяє виявити механізми, за допомогою яких можна не тільки задовольнити потреби цієї групи, але й сприяти поліпшенню загальної якості життя у селищі.

Важливість дослідження цієї проблематики обумовлена також тим, що молодь у селищах міського типу відіграє центральну роль у формуванні майбутнього місцевих спільнот. Розуміння того, як креативні практики можуть впливати на систему цінностей, розуміння ідентичності і соціальну активність молоді, дає можливість не тільки підтримати молодих осіб, а й стимулювати процеси соціальної інтеграції та культурного оновлення. Аналіз цих процесів стає особливо актуальним в умовах глобалізації, коли сталий розвиток місцевих спільнот потребує нових підходів до їх зміцнення.

Роль креативних практик не тільки в тому, щоб розвивати окрему особистість, хоча й це є дуже важливим. Вони відкривають великі можливості побудови інклюзивної спільноти, де панує взаєморозуміння. В умовах воєнного стану, поширення агресивних чи депресивних настроїв це є вкрай необхідним інструментом.

З метою дослідження потреб молоді командою «Young Voice» було проведено кабінетне дослідження Гостомельської громади (додаток 3). Це дослідження було спрямоване на виявлення ключових викликів, можливостей та напрямків діяльності для подальшої розробки рішень і програм, які сприятимуть покращенню якості життя молоді у смт Гостомель, розвиткові їх соціальних, культурних, освітніх можливостей, а також активному залучанню молоді до суспільного життя громади.

На першому етапі проведено опитування 87 респондентів віком від 12 до 36 років. Невеликий вихід за рамки, встановлені в українському законодавстві для молоді (від 14 до 35 років), був зроблений спеціально, тому що перша група – це ті, хто завтра стане молоддю, а значить, їхню думку також слід враховувати; друга група – це ті, хто тільки-но вийшов з категорії молодих людей, набув соціальної зрілості і спроможний об'єктивно оцінювати ситуацію. Проте відсоток таких респондентів був незначним, а тому кардинально вплинути на результати дослідження не міг.

В цілому ж найбільший сегмент опитуваних склали особи 35 років (12,6%), 15 років (10,3%), 27 років (9,2%). Тобто це ті категорії осіб, які відрізняються своїм соціальним статусом, сімейним становищем, часом формування інтересів та цінностей, а відтак результати їхнього опитування можна вважати максимально репрезентативними.

Оскільки значна кількість осіб чоловічої статі зараз знаходиться в армії, спостерігається певна нерівномірність опитаних, серед яких 74,7% - жіночої статі, 21,8% - чоловічої статі, решта респондентів воліла не відповідати на питання щодо своєї статі.

За родом занять найбільшу частку склали особи, які працюють - 56,3%, навчаються у школі - 28,7%, у закладі вищої освіти – 11,5%, в декретній відпустці по догляду за дитиною – 10,3%, без роботи – 5,7 %.

44,8% опитаних мають своїх дітей, а тому їх найбільше турбують питання щодо сімейного виховання, налагодження стосунків у сім'ї.

На питання щодо вибору способів дозвілля (пропонувалося обрати кілька варіантів відповіді) найбільша кількість опитаних назвала парки і сквери (58,6%). На другому місці йде комп'ютер і інтернет (51,7%). Чимало респондентів проводять свій вільний час у кафе і піцеріях (47,1%). Активний відпочинок (тури, екскурсії) приваблює 34,5%, а спортзал, фітнес, стадіон – 33,3%. Культурно-масові заходи у вільний від роботи і навчання час відвідує 29,9%; курси (водіння, іноземних мов) – 26,4%; гуртки (співи, малювання, танці) – 20,7%. Знайшлися і ті, хто свій вільний час проводить доволі пасивно:

просто сидить дома (1,1%), займається господарством і водить дітей у гуртки (1,1%), любить поспати (1,1%). Подібний аналіз є дуже важливим для організаторів креативних практик і для розуміння смаків й уподобань молодих мешканців Гостомеля, аби зрозуміти, які саме КП будуть витребуваними, і для встановлення резервів залучення молоді до соціокультурної діяльності молодіжного простору.

У проведеному опитуванні досліджувалася й громадська думка щодо того, які напрями роботи з молоддю є найважливішими для Гостомельської громади зараз (дозволялося обрати 3 варіанти відповідей). Перше місце посіла позиція, яка набрала 60,9% голосів, - підтримка талановитої молоді. 58,6% вважають, що необхідно сприяти працевлаштуванню молоді, а 50,6% - розвивати молодіжну інфраструктуру. На думку 54% опитаних необхідна популяризація здорового способу життя. Враховуючи, що за останній час у Гостомелі з'явилося чимало молодих осіб, які відносяться до категорії вимушених переселенців, 47,1% висловлюються за необхідність підтримки даної групи молоді. В організації змістовного дозвілля зацікавлені 43,7% опитаних. 40,2% вважає за потрібне стимулювати громадську активність молоді. Забезпечення молоді житлом і сприяння молодіжному підприємництву турбує 33,3%. Розвиток національно-патріотичного виховання і молодіжного волонтерства є актуальним для 27,6%. 32,2% зацікавлені у підтримці молодих батьків. Найменшу кількість голосів (2,3%) отримала позиція щодо розвитку молодіжних медіа.

З одного боку, наведені статистичні дані віддзеркалюють ті аспекти, які є актуальними для України в цілому. З іншого боку, вони підказують, до яких сфер може спрямовуватися громадська активність молоді щодо впливу на місцеву владу, органи самоврядування, бізнес-структури. Є й такі аспекти, що безпосередньо стосуються діяльності МП і висвітлюють, які саме теми найбільш актуальні при плануванні креативних практик.

Не менш важливим при опитуванні було питання щодо того, які проблеми є найбільш гострими для молоді Гостомельської громади

(дозволялося обрати не більше 5 варіантів відповіді). 69% вказали на відсутність місць для проведення дозвілля. 51,7% турбують транспортні проблеми. По 49,4% набрали дві позиції: байдужість, пасивність молоді, а також шкідливі звички серед молоді. 46% вказали на відсутність місць для зайняття спортом. 26,4% констатують відсутність у молоді навичок для самостійного життя без допомоги з боку батьків.

Ряд відповідей висвітлив наявність серйозних соціальних проблем серед молодих мешканців Гостомеля. Так, для 37,9% опитаних актуальна проблема безробіття, 34,5% стурбовані низькою заробітною платою. У 36,8% болючим є питання щодо відсутності житла. Насильством і агресією занепокоєні 21,8% респондентів. Така ж саме кількість опитаних вказує на проблеми у сім'ї, відсутність взаєморозуміння. 21,8% жаліються на відсутність можливості отримати належну освіту, здобути компетенції, які б зняли бар'єри для працевлаштування із достойним заробітком.

Тож, питання щодо проблем, якими занепокоєна молодь Гостомельської громади, є вкрай важливим. Безумовно, лєвова частка з них виходить за межі власне креативних практик і знаходиться у загальній площині державної молодіжної політики. Разом з тим, виявлені й ті, які висвітлюють, що саме з напрямів діяльності МП «Young voice» було обрано вірно, а де є резерви для удосконалення такої діяльності. Все це буде використано при укладанні відповідних рекомендацій.

Досліджувалося й те, яких послуг/заходів для молоді не вистачає Гостомельській громаді (пропонувалося обрати найбільш важливі для особи варіанти відповідей без обмежень). Доволі показовим, що більшість опитаних (58,6%) вказали на такий напрям, як неформальна освіта (тренінги, майстер-класи тощо). Це доводить, наскільки актуальними для молоді є креативні практики і те, що цей напрям необхідно максимально посилювати у діяльності молодіжного простору.

На теперішній час з урахуванням роботи спортивних секцій і гуртків при закладах освіти, при спортивних об'єктах МП «Young voice» даний напрям

не відносив до пріоритетних. Так, за осінні місяці 2024 року був проведений лише один турнір з футболу. Проте такий підхід слід переглядати, оскільки 56,3% опитаних вказали на важливість спортивних заходів. Можливо, у даному випадку слід скоординувати зусилля з тими спортивними секціями, які наразі працюють у Гостомелі, задля пошуку нових форматів спільної діяльності.

Для 47,1% респондентів важливими є розважальні, а для 42,5% - культурно-мистецькі заходи. Слід відзначити, що з початком російської військової агресії розваги відійшли на задній план. Проте не можна недооцінювати роль таких заходів для зняття стресу і проявів посттравматичних синдромів, подолання дефіциту позитивних емоцій. Така відповідь також є підказкою для удосконалення діяльності молодіжного простору.

Для 43,7% респондентів актуальна профорієнтаційна робота з молоддю. У цьому напрямі креативні практики спроможні зробити чимало, починаючи від ознайомлення з існуючими професіями, включаючи ті, що витребувані в Гостомелі, а також дозволяють працювати дистанційно, до вимог роботодавців, відпрацювання компетенцій, необхідних для потенційного працівника, в тому числі щодо підготовки резюме, проходження співбесіди при прийомі на роботу тощо.

35.6% зацікавлені у наданні приміщення молодіжного простору для проведення громадських заходів і зборів. Це питання є доволі непростим з позицій завантаженості через роботу гуртків і секцій, репетицій творчих колективів. Керівництво занепокоєно і звичайним збереженням меблів, обладнання, оскільки є й чинник певної недовіри випадковим особам, які можуть потрапити на подібні заходи. В умовах воєнного стану існує й вимога забезпечення безпеки. Відтак на випадок повітряної тривоги усі учасники заходів мають переміститися в укриття. У Будинку культури воно має свої кількісні обмеження і не розраховано на прийом водночас великої кількості людей. Тож принцип безпечності, передбачений міжнародними стандартами, має бути дотриманим. Усі перелічені фактори є об'єктивними, а тому, на

відміну від молодіжних центрів країн Європи, вирішити це питання не так просто. Але це не означає неможливо. Перед молодіжним простором постає завдання пошуку шляхів для задоволення потреб молоді у приміщеннях.

29,9% опитаних визнають, що робота із вразливими категоріями є важливою. Сюди відносять роботу з людьми з обмеженими можливостями, внутрішньо переміщеними особами та іншими. Дійсно, якщо за міжнародними стандартами однією з головних вимог є інклюзивність, то при плануванні й проведенні креативних практик слід звернути особливу увагу на цей сегмент молоді.

На думку 28,7% опитаних, Гостомельській громаді бракує реалізації соціальних/волонтерських проєктів. Можна припустити, що ці респонденти слабо поінформовані про те, скільки у цьому напрямі робиться МП «Young voice», а значить, необхідно більше пропагувати свою діяльність. З іншого боку, це й резерв для залучення молоді у волонтерство. Відтак, молодіжні працівники, працюючи з матеріалами опитування, можуть віднайти тих, хто готовий брати участь у креативних практиках, пов'язаних із соціальними і волонтерськими ініціативами.

Для 27,6% респондентів актуальною проблемою, що потребує свого розв'язання, вважають інформування молоді про проведення заходів в рамках соціокультурної діяльності. Це означає, що не зважаючи на висвітлення креативних практик на окремій сторінці у Фейсбук, Інстаграмі, наявності спільноти в Телеграм, залишається чимало тих, хто ще не долучився до таких груп і не має належної інформації. Це теж є підказкою для організаторів КП.

Не зважаючи на всесвітній тренд щодо екології, для молоді Гостомельської громади він не є пріоритетним. Лише 1,1% відзначив його важливим. І це не тому, що з екологією в Гостомелі усе гаразд. Просто дехто вважає, що МП «Young voice» і так чимало робить у даному напрямі. Решта взагалі ще «не в темі». Тому у подальшому при проведенні креативних практик з молоддю Гостомеля є сенс демонструвати важливість цього тренду,

здійснювати не тільки пропаганду екологічних заходів, а й проводити системне екологічне виховання.

Так саме, при відповіді на питання, чого бракує Гостомельській громаді, найменшу кількість голосів отримали позиції щодо створення медіацентру для молоді (3,4%) а також інтернет-кафе (1,1%). Причинами цього може бути розповсюдженість особистих гаджетів у молоді, недостатньо повне розуміння сутності діяльності медіацентрів та їх ролі у молодіжному середовищі.

Показовими для організаторів креативних практик і молодіжної соціокультурної діяльності в цілому стали відповіді на питання, чи готовий респондент особисто брати участь у розвитку Гостомельської громади. 37,9% опитаних готові до цього за умови, якщо їм це запропонують. Тобто у значній кількості опитаних громадська відповідальність знаходиться у потенційному стані. Їм бракує соціальної активності, а тому вони лише очікують запрошення. 29,9% респондентів відповіли на поставлене запитання ствердно, а 28,7% було важко відповісти. Якщо поєднати останню групу з тими, хто очікує запрошення до участі в змінах життя Гостомельської громади, то виходить вражаюча цифра – 66,6%. Подібне є свідченням певної соціальної інфантильності, міркувань, що держава і суспільство мають робити все можливе для них і заради них. Вони ж самі займають сторонню позицію. Це є тривожним сигналом, який демонструє, наскільки важливі ті креативні практики, що спрямовані на розвиток громадянської активності та соціальної відповідальності.

Дуже важливим для організаторів КП у молодіжному просторі "Young Voice" було визначення, яким чином молода особа готова взяти участь у процесі розвитку Гостомельської громади (дозволялося обрати всі важливі для респондента варіанти). Більшість опитаних (51,7%) обрали участь у волонтерських ініціативах і у заходах неформальної освіти (48,3%). Це є свідченням, що організатори КП вірно обрали пріоритети своєї діяльності.

34,5% опитаних готові взяти участь розробці й реалізації соціальних проектів для молоді; 32,2% - у створенні молодіжних ініціатив. На участь в

громадських зборах молоді Гостомеля погодилися 28,7% опитаних, а у молодіжній раді готові працювати на добровільній основі 23% респондентів.

На передостанній позиції (2,3% відповідей) знаходиться участь у молодіжному медіапросторі. Можна допустити, що учасники опитування взагалі слабо собі уявляють, що це означає, а відтак у даному напрямі відкриваються широкі горизонти для інформаційної роботи в контексті креативних практик.

1,1% взагалі не цікавить жоден із запропонованих при опитуванні напрямів. Безумовно, хотілося б, щоб байдужих взагалі не було, але такою є об'єктивна реальність. Гіпотетично можна уявити, що подібна відповідь могла надійти від тих, хто нещодавно переїхав жити у Гостомель і не бачить себе на цьому місті у майбутньому. А тому перед молодіжними працівниками постає вибір: або знехтувати такими особами і зосередити свої зусилля на тих, хто готовий брати участь у житті Гостомельської громади, або ж спромогтися переконати респондента змінити свою точку зору і через креативні практики долучити його до життя селища.

На питання щодо причин, з яких учасник опитування не брав участі у жодному із заходів молодіжної роботи (дозволялося обирати всі важливі варіанти), більшість (58,6%) вказала на брак вільного часу через велике навантаження на роботі або навчанні. 43,7% зазначили, що для молоді їхнього віку заходи не пропонуються. 23% не знають, де знайти інформацію про подібні заходи. 21,8% не підходить час проведення заходів, а 17,2% не влаштовує місце для проведення та формат. 13,8% відповіли, що мають інші інтереси.

Ці відповіді є вкрай важливими для молодіжних працівників, оскільки примушують звернути увагу на організаційні засади (цільова аудиторія, час, місце, формат заходів, поінформування про проведення таких заходів тощо) і віднайти вузькі місця у своїй діяльності.

Не менш важливими були й відповіді на запитання, які заходи для молоді респондент хотів би відвідувати (дозволялося обирати не більше 5 відповідей).

Симптоматично, що більшість таких відповідей (59,8%) припала на заходи із саморозвитку, в тому числі 35,6% стали учасниками заходів з розвитку лідерських якостей. 57,5% бажали б відвідувати культурні та творчі заходи. На третьому місці (50,6%) опинилися спортивні заходи.

За осінні місяці 2024 року молодіжним простором «Young voice» була організована всього одна екскурсія – до Київського телецентру. За результатами опитування виявилось, що цього недостатньо. 41,4% опитаних виявили бажання відвідувати екскурсії.

Хотіли б відвідувати заходи з громадської/волонтерської діяльності 36,8%.

19,5% опитаних зацікавлені у заходах з національно-патріотичного виховання, а 6,9% - у заходах в руслі політичної діяльності. Доволі показовим є те, що показники культурних і творчих заходів майже втричі більше за ці категорії. Для соціологів така статистика сигналізує, що українській молоді, принаймні тій, що проживає у Гостомелі, краще розважитися, аніж брати участь у політичній діяльності або в заходах з національно-патріотичного виховання. Можна припустити, що вона перенасичена подібним у закладах освіти, загалом через медійну повістку держави. Проте це є симптоматикою, на яку не можна не звернути уваги.

За останні місяці в МП «Young voice» проведена серія заходів в рамках книжкового клубу, а також з фото- відеозйомки і монтажу, з ораторського мистецтва. Як не дивно ці позиції знаходяться в аутсайдерах опитування й цікавлять не більше 3% опитаних. Знову ж таки виникає питання: це через невисокий рівень занять або ж через схильність молоді до пасивного спостереження, аніж набуття певних навичок через самоосвіту. На це питання слід дати відповідь у подальших дослідженнях.

Як раніше зазначалося, молодіжний простір «Young voice» працює, розміщуючись у місцевому Центрі творчості дітей та юнацтва. Окремі заходи проводить у Будинку культури, на вулиці або у віртуальному просторі. Натомість громадська думка молоді смт Гостомель свідчить, що у селищі має

бути окремий молодіжний центр. На подібне питання стверджувально відповіли 92% респондентів. Лише 8% завагалися дати відповідь.

В ході дослідження було поставлено і таке запитання: що б ти хотів бачити у такому молодіжному центрі (дозволялося обирати всі важливі, на думку респондента, відповіді). Переважна більшість (67,8%) обрала той варіант, який вбачав МЦ як простір для відпочинку, в тому числі кінопереглядів (59,8%), танців, фітнесу і йоги (57,5%), концерт-хол (51,7%). Ті респонденти, які мають дитину розглядають МЦ в якості місця, куди її можна було б привести (48,3%).

Для 59,8% це місце асоціюється з освітнім простором, де можна проводити тренінги, майстер-класи, ігрові заняття тощо, а також з коворкінгом (41,4%).

Кафе у такому МЦ хотіли б мати 43,7% опитаних.

Знову на останніх позиціях опинилися відповіді щодо наявності в такому приміщенні медіацентру (1,1%). Це є свідченням того, що молодь, будучи активними учасниками соціальних мереж, сподівається на самодіяльність, наслідування уявних лідерів і при цьому недооцінює важливість навчання медіаграмоті та роботі в медіацентрі.

Також показовим є й те, що лише один учасник з 87 респондентів розглядає молодіжний центр як місце де можна було б знайти друзів і однодумців. Подібне віддзеркалює тенденцію, за якої сучасна молодь при розширенні кола знайомств віддає перевагу так званим «віртуальним друзям», аніж реальним. У цьому також криється значний виховний потенціал креативних практик.

У ході дослідження було проведено опитування громадської думки з питання, на що має бути спрямована діяльність молодіжного центру (пропонувалося обрати всі важливі для респондента відповіді). Значна кількість опитаних (67,8%) обрала соціалізацію та самореалізацію молоді, реалізацію її творчого потенціалу (54%). 52,9% вважають, що МЦ має займатися працевлаштуванням молоді. 51,7% вбачають, що молодіжні працівники мають

стати організаторами спортивних заходів, 49,4% - культурно-масових заходів. Така ж кількість респондентів (49,4%) покладає на молодіжних працівників популяризацію здорового способу життя. 41,4% опитаних вважають, що МЦ повинні сприяти молодіжному підприємництву. 34,5% покладають на МЦ обов'язок сприяти волонтерській діяльності, а 18,4% - мобільності молоді. За те, щоб тут здійснювалася профорієнтаційна діяльність 14,9%.

Тож, непрямым шляхом усі респонденти віддали перевагу індивідуалізації заходів з метою розвитку творчих і професійних здібностей особистості, а також зробили вибір на користь розваг порівняно із іншими видами громадської діяльності. Це також є предметом для роздумів молодіжних працівників.

Врешті-решт, для тих, хто досліджує засоби сучасної комунікації, цікавим є той факт, що, відповідаючи на питання, у який спосіб учасникам опитування зручніше отримувати інформацію про можливості для молоді в Гостомельській громаді, 81,6% обрали в якості каналу зв'язку Telegram; 57,5% - Instagram; 37,9 – Viber; 24,1% - Facebook. Оголошення на відповідних дошках, зупинках транспорту є актуальними лише для 13,8% респондентів.

Безумовно, з позицій класичної науки і використання статистичних соціологічних методів можна критикувати організаторів дослідження щодо недостатньої репрезентативності генеральної вибірки (брали участь в опитуванні 87 осіб). Проте, якщо враховувати, що це був перший досвід, до того ж проведений не у великому місті, а в селищі міського типу, що були охоплені різні вікові категорії респондентів, таке дослідження є вкрай важливим. По-перше, воно дозволило переконатися, що креативні практики, які застосовуються в діяльності молодіжного простору "Young Voice", мають суттєвий вплив на розвиток молодіжної громади смт Гостомель. По-друге, було продіагностовано, на що слід звернути особливу увагу задля удосконалення діяльності даного молодіжного простору.

3.3. Перспективи розвитку креативних ініціатив у "Young Voice".

Рекомендації щодо удосконалення діяльності даного молодіжного простору

У сучасному суспільстві соціальні ініціативи і креативні практики займають центральне місце у процесі формування соціокультурного середовища, особливо в невеликих населених пунктах, таких, як селища міського типу. Ці практики виступають каталізатором змін, об'єднуючи жителів, стимулюючи їхню активність і залучаючи до взаємодії. Особливу увагу слід приділяти молоді, яка сприятлива до інновацій, здатна не тільки легко адаптуватися до змін, а й нерідко через креативні ініціативи виступати рушійною силою цих змін.

Креативні практики, які пропонують нешаблонні підходи до розв'язання соціальних завдань, спроможні стати важливим інструментом, який дозволяє молоді розкривати свій потенціал, а також сприяти розвитку місцевої спільноти в цілому. Остання складається з людей різних поколінь і груп, відіграє ключову роль у підтримці й реалізації креативних ініціатив. Через участь в таких практиках мешканці Гостомеля можуть знаходити спільні інтереси, зміцнювати почуття належності до місця проживання, «локального» патріотизму, формувати більш згуртовану єдність. Молодь, яка включена у подібні процеси, не тільки набуває власного досвіду, а й стимулює більш зрілі покоління на участь у культурному і соціальному житті.

З позицій позитивної соціокультурної трансформації гостомельської спільноти, велике значення має науково обґрунтоване розуміння перспектив його розвитку, в тому числі через реалізацію креативних ініціатив. Проведене нами дослідження наочно продемонструвало, що КП не тільки впливають на окремі соціальні групи, а й мають потенціал перетворювати селище міського типу у цілісну спільноту з розвиненою культурною інфраструктурою. Такі зміни створюють платформу для появи нових форм взаємодії між молоддю та іншими жителями селища, що своєю чергою сприяє поліпшенню якості життя і підвищенню привабливості населеного пункту.

З метою об'єктивізації підходів до формування креативних ініціатив, перетворення їх на креативні практики у СКД МП "Young Voice" нами був проведений SWOT-аналіз узагальнених даних, що передбачає виявлення сильних і слабких сторін, винахід можливостей і потенційних загроз діяльності. Цей метод є широко застосованим у світовій практиці [112, 114], а тому для повноти картини в контексті нашого дослідження ми цілком можемо на нього покластися.

Отже, в результаті проведення SWOT-аналізу застосування креативних практик у СКД молодіжного простору "Young Voice" виявлено наступне:

Сильні сторони (Strengths). До них ми відносимо перш за все молодість та ентузіазм учасників. Школярі, студенти, робоча молодь часто готові брати участь в активностях, пропонують свіжі ідеї і відкриті до експериментів. Також на специфіку роботи позитивно впливає особливість місцевої спільноти, що сприяє більш тісному взаємозв'язку учасників.

Те, що молодіжний простір існує трохи більше, ніж півроку, є водночас і плюсом, і мінусом. Принаймні до сильної сторони ми відносимо відсутність «важкого багажу» застарілих традицій, що дає можливість діяти гнучко, швидко адаптуватися до потреб аудиторії.

До сильних сторін ми відносимо і такий суб'єктивний чинник, як відданість молодіжних працівників МП "Young Voice" своїй справі, неформальний підхід до планування, підготовки, проведення й аналізу заходів. Важливо й те, що вони вміють знаходити спільну мову з фахівцями з різних галузей, залучаючи їх до соціального волонтерства, які погоджуються на громадських засадах проводити заняття і тренінги з гостомельською молоддю.

І насамкінець, найголовнішою є соціальна значущість даної СКД, розуміння перспектив діяльності: для кого і для чого креативні практики застосовуються.

Слабкі сторони (Weaknesses). Найголовнішою прогалиною є обмеженість власного досвіду у молодіжних працівників, через що доводиться багато часу витратити на вивчення досвіду аналогічних МП і МЦ, а також на

вироблення ефективних моделей роботи, прийнятних до умов діяльності саме такого простору і саме у цій місцевості. Не можна оминати увагою і таку слабку сторону, як брак професійних знань і досвіду у молодіжних працівників при організації складних або вузькопрофільних заходів, що потребують спеціальних компетенцій. Тут значну роль могли би відіграти консультації з боку Всеукраїнського молодіжного центру (ВМЦ), фахівців закладів вищої освіти тощо.

Безумовно, є й певні проблеми з фінансуванням та обладнанням. Сюди, насамперед, входить матеріальне забезпечення МП, зокрема наявність сучасної техніки з ліцензованим програмним забезпеченням, проекторів, принтерів, в тому числі 3-D принтерів, апаратури відео монтажу і звукозапису з їх технічним обслуговуванням. В реальності ж через матеріальні складнощі молодіжним працівникам доводиться обходитися застарілими комп'ютерами з «піратським» програмним забезпеченням і власними гаджетами. Є суто технічне питання щодо сумісності програмного забезпечення Windows і Mac, коли проект створений в одній програмі неможливо відобразити через техніку, запрограмовану в іншій. Воєнний час вніс ще одну корективу, а саме: часте і тривале відключення електроенергії. У зв'язку з цим нерідко вже не постає питання щодо застосування техніки. Йдеться принаймні про освітлення приміщень у темну пору доби. Звісно, що це тимчасова перешкода, але вона все одно існує

У зв'язку з тим, що більша частина учасників МП представлена школярами, виникають питання щодо залучення інших категорій молоді, які, як правило, воліють відокремитися від молодших за себе. Однотипність цільової аудиторії нерідко призводить до обмежень у виборі формату заходів.

Можливості (Opportunities). Соціокультурна діяльність МП "Young Voice" має суттєві потенції у ряді напрямів. Насамперед, йдеться про залучення партнерів, співробітництво з іншими молодіжними центрами і молодіжними просторами, в тому числі інших країн. Враховуючи те, що через трагічні події 2022 року у Бучі (а Гостомель входить до Бучанського району), які стали

відомими на увесь світ, з'являються великі можливості і для пошуку спонсорів міжнародних проєктів, і для продуктивного спілкування з європейською та американською молоддю на засадах народної дипломатії.

Широкі перспективи відкриваються шляхом інтеграції з освітніми установами. Взаємодія зі школами та вищими закладами освіти допомагає координувати зусилля з доповнення знань неформальною освітою, ширше залучати молодь до проєктів. На фоні вкрай перенасиченого інформаційного поля залучати нових учасників доводиться у своєрідній конкурентній боротьбі, а це своєю чергою примушує молодіжних працівників як організаторів проєктів розвивати нові напрями, які є цікавими для молоді. Навіть в таких усталених сферах, як мистецтво, цифрові технології, екологія, волонтерство необхідно віднайти такі ракурси, які зроблять діяльність молодіжного простору індивідуалізованою та унікальною водночас. Так само, ті заходи, що організуються у МП "Young Voice" (наприклад, майстер-класи, тренінги, воркшопи, фестивалі і т.ін.), мають стати неповторними і кожного разу залучати все більше бажаючих взяти у них участь.

Чималі можливості відкриваються і завдяки використанню соціальних медіа, використанню онлайн-платформ як для популяризації самого МП, так і для покращення його рейтингових показників.

Загрози (Treats). По-перше, не можна скидати з рахунку, що воєнний стан продовжується і екзистенціальні загрози життю і здоров'ю продовжують діяти. Навіть за три роки не можна звикнути до сигналів повітряної тривоги, обстрілів і руйнацій. І діти, і їхні батьки постійно знаходяться у стресовому стані, а тому дехто сприймає креативні ініціативи і креативні практики розвагою, що не на часі. Проте такій точці зору слід більш активно протистояти з доводами, що КП, які застосовуються у молодіжному просторі, є надзвичайно важливими і у теперішній неспокійний час, оскільки ряд з них навчають прийомам саморегуляції, психологічного розвантаження, подоланню страхів і панічних атак, і будуть важливими для кожної особи після війни, адже життя продовжується і людина має досягати своїх цілей.

По-друге. Як наочно продемонстрували результати кабінетного дослідження, яке аналізувалося у попередньому підрозділі нашої кваліфікаційної роботи, існує фактор пасивності молоді, брак мотивації брати участь у заходах. Є чимало молодих людей, які віддають перевагу пасивному відпочинку, просто комп'ютерним іграм. Ігроманія, втрата грошей у віртуальних казино, просто безцільне просиджування у соціальних мережах як сучасні явища є загрозою майбутньому нашої країні. Тому завдання МЦ і МП розповсюджуються й на те, щоб відволікти молодь від пустої витрати часу, а спрямувати її інтереси у суспільно корисному напрямі. Отже, до другої групи загроз, що перешкоджають втіленню креативних ініціатив, ми відносимо певну пасивність значної частини молоді, її усамітнення, надлишкове захоплення інтернетом.

По-третє, слід враховувати психологічний чинник щодо деякої дистанційованості місцевих жителів, які народилися і продовжують жити в Гостомелі, від вимушених мігрантів, погляди і поведінка яких дещо відрізняється. Подібна соціальна неоднорідність також може розглядатися загрозою на шляху організації спільної соціокультурної діяльності, втіленню креативних ініціатив. З іншого боку, саме ця діяльність в контексті КП спроможна зруйнувати подібні бар'єри й об'єднати корінних мешканців Гостомеля з приїжджими.

Четверте. Важливо не тільки залучити молодих осіб до СКД, а й утримати їхній інтерес, якщо заходи не будуть регулярними або не відповідають запитам цільової аудиторії.

Звісно, перелік загроз міг би бути продовженим, але ми сконцентрувалися на найголовніших з них.

В цілому ж проведений нами SWOT-аналіз дозволив побачити поточну діяльність МП "Young Voice", а також її перспективи у всебічному розгляді, визначаючи не тільки перші здобутки, але й ті аспекти, на які слід звернути особливу увагу.

Узагальнення теоретичних даних з наукових джерел, застосування емпіричних матеріалів, зокрема аналітичного інструментарію (обробка й інтерпретація статистичних даних, отриманих в результаті опитування молодих мешканців смт Гостомель, івент-аналіз, SWOT-аналіз) дозволило розробити **рекомендації** щодо удосконалення діяльності молодіжного простору "Young Voice" при провадженні креативних практик. Вони передбачають таке:

1. Внести зміни до нормативних документів МП "Young Voice" з урахуванням новітніх тенденцій молодіжної політики, вимог до молодіжних програм, що втілюються міжнародними організаціями спільно з Міністерством молоді і спорту України. Оновити положення про МП "Young Voice" з урахуванням специфіки смт Гостомель, а також даних щодо потреб та інтересів молодих мешканців селища.

2. Налагодити зв'язки з представниками органів державної влади і місцевого самоврядування з метою співпраці з молодіжним простором, більш широкого залучення молоді до політичного, соціально-культурного і громадського життя Гостомеля.

3. Встановити партнерські зв'язки із закладами освіти, бюро по працевлаштуванню, спортивними клубами та їх секціями, іншими місцевими інституціями задля спільного планування й проведення заходів, координації у застосуванні креативних практик.

4. Провести аналіз даних з метою виявлення потенційних спонсорів, грантодавців, в тому числі серед виходців з Гостомеля, місцевих підприємців для фінансової підтримки у реалізації КП.

5. Здійснити серію заходів щодо встановлення зв'язків і налагодження співпраці з іншими МЦ і МП, в тому числі міжнародними. Запланувати проведення спільних інтернет-мостів, інтерактивних занять, ток-шоу тощо.

6. Віднайти колишніх молодих жителів Гостомеля, які були вимушені евакуюватися з початком воєнних подій, встановити з ними зв'язки з метою залучення до проведення КП, поінформованості у громадському житті селища, ствердження бажання повернутися додому після закінчення війни.

7. При плануванні й проведенні креативних практик орієнтуватися, насамперед, на цільову аудиторію, її потреби, інтереси, бажання. Визначати, в яких випадках ця аудиторія може бути змішаною за віковими ознаками, а в яких - заходи орієнтовані на учасників певної вікової і соціальної категорії молоді.

8. Разом з органами місцевого самоврядування розробити програму дій щодо подолання пасивності молоді Гостомеля, розвитку її громадянської активності та соціальної свідомості.

9. Ширше залучати молодь більш старшого віку, молодих фахівців, батьків, вчителів для роботи з молоддю, яка навчається, для взаємодії між поколіннями, передачі позитивного життєвого досвіду людей, близьких за віком.

10. Змістити акцент уваги з медіасфери на спортивну сферу (спільний перегляд змагань і матчів, їх обговорення), проведення тих видів креативних практик, що потребують фізичної активності молоді. При цьому не відмовлятися, а навпаки, розширяти коло тих КП, які спрямовані на розвиток так званих м'яких навичок - «soft skills» (емоційний інтелект, комунікаційні навички, навички командної роботи, управління часом і завданнями – тайм-менеджмент, креативність та адаптивність, критичне мислення, стресостійкість і мотивація).

11. Комбінувати формати занять, поєднуючи ті, що передбачають безпосередню участь з дистанційними, віддаючи перевагу безпосередньому живому спілкуванню між учасниками заходу.

12. Дослідити інструментарій визначення ефективності проведених креативних практик з метою більш детального аналізу результатів кожного заходу і орієнтацією на стійкість проєктів.

Висновки до розділу 3

Дослідження креативних практик у соціокультурній діяльності молодіжного простору "Young Voice" стало логічним продовженням того фундаментально-теоретичного підґрунтя, що було висвітлено у перших двох розділах нашої кваліфікаційної роботи. Воно дозволило конкретизувати, як в реальній практиці застосовуються ті форми і методи соціокультурної діяльності, які описані в наукових джерелах.

Івент-аналіз заходів, організованих МП, відобразив динамічність і багатогранність діяльності, широту охоплення аудиторії. Вперше був проведений порівняльний аналіз традиційних гуртків і молодіжних просторів, який чітко продемонстрував диференційовані ознаки цих видів організації дозвілля.

Результати соціального опитування молоді смт Гостомель виявили високу значущість адаптації форматів роботи МП під запити аудиторії. Узагальнення цих результатів створює цілісну картину інтересів і потреб місцевої молоді, надає підказку молодіжним працівникам, що саме в їхній діяльності слід вдосконалювати.

На підставі узагальнення даних з аналізу застосування креативних практик в рамках СКД МП "Young Voice" встановлені перспективи розвитку креативних ініціатив, розроблені рекомендації щодо удосконалення даного напрямку діяльності.

В цілому ж емпірична база дослідження ще раз довела, що застосування креативних практик не тільки сприяє підвищенню популярності конкретного молодіжного простору, а й стає інструментом зміцнення соціальних зв'язків у молодіжній спільноті, поліпшує якість життя і формує нове мислення, що так необхідно для України.

ВИСНОВКИ

У часи стрімких змін новітньої історії України, трансформації соціокультурного середовища і викликів, з якими зіткається молодь, особливого значення набуває дослідження сучасних креативних практик. У малих населених пунктах, яким є Гостомель, роль молодіжного простору стає вкрай важливою, оскільки він є однією з небагатьох платформ для самореалізації, творчого розвитку молодої особи, її соціалізації і взаємодії зі спільнотою. Розуміння того, як креативні практики можуть ефективно інтегруватися в роботу молодіжного простору є необхідним кроком для підвищення рівня їхнього соціального і культурного впливу.

Поглиблене дослідження даної теми дозволяє осмислити, яким чином креативність здатна стати не тільки інструментом особистісного розвитку молоді, але й чинником, що зміцнює локальну спільноту та сприяє її сталому розвитку. Тому в ході дослідження ми намагалися не просто зафіксувати існуючі підходи, а й розкрити потенціал МП в рішенні численних завдань соціокультурної діяльності, що підтверджує актуальність отриманих результатів і висновків.

Перш за все у ході наукової роботи було проаналізовано нормативно-правове забезпечення організації соціокультурної діяльності з молоддю. З проєкцією в ретроспективу і виходом на сучасність розглянуті закони і підзаконні акти, якими у своїй діяльності має керуватися молодіжний простір. Виявлено, що запропоноване на законодавчому рівні визначення ключового поняття «молодіжний простір» є не зовсім адекватним реальній сутності, занадто «матеріалізованим» і семантично звуженим. У зв'язку з цим запропонована авторська дефініція, згідно з якою під МП розуміється *підсистема соціального простору, яка для реалізації гуманітарної місії в контексті молодіжної політики охоплює спеціальних суб'єктів: молодь, молодіжних працівників, волонтерів, які у своїй діяльності скеровуються як*

на рівні державного управління і місцевого самоврядування, так і шляхом самоорганізації.

Також проведений аналіз документів міжнародних організацій, таких як ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО. Встановлено, що в цих документах тлумачення ключового поняття МП немає, проте сам термін є частотно вживаним. При цьому головними вимогами, що характеризують МП, є безпечність та інклюзивність.

Проаналізовані й нормативні акти Міністерства молоді та спорту України, виявлені їх позитивні сторони і ті позиції, що потребують доповнення з урахуванням воєнного стану в Україні.

Детальне відображення в роботі віднайшли ті глобальні тенденції в розвитку світової спільноти, що впливають на роботу із молоддю. Продемонстровано, як ці тенденції трансформують концепції і сутність діяльності молодіжних центрів і просторів, зокрема при застосуванні креативних практик. Об'єктивному висвітленню розглянутих тенденцій сприяло висвітлення не тільки світлих сторін і перспектив, але й викликів і загроз, що вони несуть з собою. З цього зроблені висновки, як все це має враховувати молодіжний працівник і організатори креативних практик.

Враховуючи європейський вибір України, її непереборне бажання європейської інтеграції, з урахуванням того, що молодіжні простори є невід'ємною частиною молодіжних просторів були проаналізовані напрями та формати діяльності молодіжних центрів. У концентрованому вигляді авторська класифікація цих форматів надана у вигляді таблиці. Також запропоновано авторське тлумачення поняття *«соціокультурна інтеграція молоді»*. Під ним розуміється *системний процес, який передбачає залучення молодих людей до соціально-економічних, політичних, культурних аспектів життя держави, що, своєю чергою, забезпечує формування їхньої особистості через суспільні цінності та норми, розвиток громадянської свідомості, соціальної відповідальності та навичок адаптації до постійних змін в оточуючому світі.*

Виконання поставлених завдань потребувало розрізнення синонімічних понять «творчість» і «креативність». В результаті встановлено, що з позицій мови, ці терміни не є взаємозамінними, а відрізняються відтінками значення. Описані розбіжності, які дозволяють чітко розмежовувати вказані поняття.

Оскільки креативні практики є доволі новим явищем, як у світовій практиці, так і в українській дійсності, виникла необхідність дослідити, що вони являють собою, продемонструвати їхню роль у соціалізації молоді. У зв'язку з тим, що вивчення англо- й україномовного масиву наукових праць виявило відсутність тлумачення ключового термінологічного сполучення, а поодинокий випадок його трактування навряд чи можна вважати вдалим, запропоновано ввести до наукового обігу наступну дефініцію: ***Креативні практики - це динамічний, ситуаційно змінюваний комплекс методів і методик, технік і технологій, що застосовуються організаторами як крійторами занять і заходів з метою розвитку творчих здібностей, розкриття творчого потенціалу особистості або колективу для винаходу у подальшому оригінальних ідей, нестандартних рішень, створення інноваційних продуктів або процесів, а також культурного збагачення людини і суспільства.***

У роботі досліджено не тільки сутність, а й завдання креативних практик в умовах сучасної України. у систематизованому вигляді представлені алгоритмізовані й неалгоритмізовані методи, окремі техніки, що застосовуються під час креативних практик, виявлені їх специфічні особливості з проєкцією на використання у практичній діяльності.

Особлива увага була звернута на опис сучасних технологій та їхній вплив на розвиток креативних практик у молодіжних середовища. Продемонстровано, як СТ трансформують форми і методи діяльності МП у сучасних умовах, виявлені ті чинники, які можуть перейти до розряду негативних і як саме молодіжний працівник владний цьому протистояти.

Фундаментальна частина роботи підкріплена івент-аналізом креативних практик, організованих молодіжним простором «Young voice» смт Гостомель. Продемонстровано їхню багатопрофільність і цільові впливи. Також встановлено, яких заходів було недостатньо через їхню актуальність у повномасштабному розмірі.

Статистичний аналіз й інтерпретування результатів кабінетного дослідження в формі опитування молоді смт Гостомель дозволив не тільки виявити взаємний зв'язок креативних практик з розвитком гостомельської молодіжної громади, а й віддзеркалив портрет місцевої молоді крізь призму їхніх інтересів і потреб. Такий матеріал є важливим, насамперед, для молодіжних працівників, а також може зацікавити тих соціологів, які досліджують проблеми молоді.

Проведення на фінальному етапі дослідження SWOT-аналізу із застосуванням зібраного емпіричного матеріалу щодо діяльності молодіжного простору «Young voice» смт Гостомель дозволило рельєфно відобразити сильні й слабкі сторони, можливості і загрози, що потенційно спроможні знизити ефективність МП, а також розробити рекомендації щодо удосконалення діяльності вказаного молодіжного простору.

Таким чином, усі поставлені перед дослідженням завдання були виконані, цілі досягнуті. Втілення у життя окреслених рекомендацій, врахування тих бар'єрів, що є на шляху запровадження креативних практик у діяльності молодіжного простору, сприятиме розвитку повноцінної творчої особистості, здатної гармонізувати суспільство і сприяти процвітанню нашої відновленої держави у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтман Д. NFT: що це таке і як працює. 2021. URL: <https://bazilik.media/nft-shcho-tse-take-i-iakpratsiuie/> (дата звернення: 21.05.2024).
2. Андрієвська В.В. Креативність. *Енциклопедія освіти*. Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. с.432.
3. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. *Вісник НАПН України*. 2020. № 2 (2). 1-6.
4. Биков В. Цифрова гуманістична педагогіка : посібник. <https://lib.iitta.gov.ua/710669/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A6%D0%93%D0%9F.pdf> (дата звернення 14.08.2024)
5. Білецька Н. Цифрове мистецтво як засіб формування сучасної культури. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філософія». 2020. № 27. 36–43.
6. Вакуленко О. В., Пеша І. В., Мукосеева Л. П., Тілікіна Н. В. Молодіжні центри: національні практики створення та організації роботи / за ред. І. В. Пешої. К. : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». 2019. 68 с.
7. Вовчаста Н., Байрамова О., Чорна Г. Розвиток навичок креативного мислення у здобувачів вищої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022, № 1. 87 – 97.
8. Всесвітня доповідь з моніторингу освіти за 2021-2022 роки: недержавні суб'єкти у сфері освіти. *Програмні документи і документи нарад ЮНЕСКО*
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380076_rus?posInSet=58&queryId=edf83cd2-8b75-4f1d-b58f-c0dd923f75b5 (дата звернення – 05.06.2024)
9. Всесвітня конференція по освіті для всіх. Jomtien, Thailand, 1990. Фінальна доповідь. *Програмні документи і документи нарад ЮНЕСКО*.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000097551?posInSet=25&queryId=5e2e9c e6-6a16-4b2e-a9b5-e4a0150688a4> (дата звернення –04.06.2024)

10. Горноста́й П. П. Креативність і гармонійність особистості (психотерапевтичний аспект). *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Психологічні науки: зб. наук. праць. Серія № 12. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2005. № 9 (33). 3-7.*

11. Городецький В. Комп'ютерні технології в мистецтві : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2018. 52 с.

12. Гостомель. Вікіпедія. // <https://ru.wikipedia.org/wiki/Гостомель> (дата звернення 21.09.2024)

13. Гостомель. Енциклопедія сучасної України // <https://esu.com.ua/article-31598> (дата звернення 21.09.2024)

14. Губернатор О. І. Імерсивні культурні практики як феномен метамодернізму : дис. ... доктора філософії, спец. 034 Культурологія / Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2023. 204 с.

15. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні». *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 16

16. Дімітрова-Бурлаєнко С.Д. Дефініції понять «творчість» і «креативність» у сучасному науковому дискурсі. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24191> (дата звернення - 21.07.2024)

17. Дорожня мапа здійснення Глобальної програми дій з освіти в інтересах сталого розвитку. *Програмні документи і документи нарад ЮНЕСКО.*

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000230514_rus?posInSet=7&queryId=c99 cf18d-4d99-4dfa-8e51-bb5bb90cac37 (дата звернення –04.06.2024)

18. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення – 08.06.2024)

19. Зацерківна М. Цифровізація освіти та маркетинг освітніх послуг в умовах збройної агресії російської федерації проти України. *Цифрова*

платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 6(1). 43–52.
<https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283941>

20. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів: критерії та показники: Рада Європи, 2015. 30 с.

21. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Роль, цінність і вплив молодіжних центрів. Рада Європи, 2018. 32с.

22. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Управління якістю в молодіжних центрах. – Рада Європи, 2019. – 56 с.

23. Ілляхова М. Креативність (creativity). Термінологічний словник «Теоретико-методичні засади трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти». Національна академія педагогічних наук. К., 2022. 96 с.

24. Ілляхова М. Креативність і творчість: дефініції понять. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.23. Том 2, 2019. 95-100.

25. Комар М. М. Особистість в умовах інформатизації освіти (соціально-філософський аспект) : автореф. дис. ... канд. філос. наук: .Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. Одеса. 2007. 17 с.

26. Конвенція про права дитини від 21 грудня 1995 року, редакція від 16.11.2023 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення – 08.06.2024)

27. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30, ст. 141 (в редакції від 03.09.2019 року).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
 (дата звернення 07.06.2024)

28. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція): схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 21 квіт. 2016 р.

http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення – 25.09.2024)

29. Копієвська О. Р. Культурна практика як засіб формування ціннісних орієнтацій. Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. (Київ, 18 травня 2023 р.). Київ : НАКККіМ, 2023. 284 с.

30. Копієвська О. Р. Трансформаційні процеси в культурі сучасної України: монографія. К. 2024. 296 с.

31. Коротко про креативний клас. Ukrainian center for cultural research/ <https://uccs.org.ua/kreatyvni-industrii/ekonomika-kultury/korotko-pro-kreatyvnyj-klas/> (дата звернення – 29.07.2024).

32. Краще майбутнє: Економічне обґрунтування для інвестування в молодь в Україні. Фінальний звіт ЮНІСЕФ. https://www.unicef.org/ukraine/media/47831/file/Youth%20Investment%20Case_UA.pdf.pdf (дата звернення – 07.06.2024)

33. Креативний. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 слів і словосполучень. Л.І.Шевченко та ін. К.: АРІЙ, 2008. 672 с.

34. Кремень В. Г. та ін. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 2. 1-30.

35. Кремень В. Г. та ін. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022, том 4 . № 2. 1-49.

36. Леван Хетагурі, Юрій Мгебрішвілі. Креативні індустрії: поняття, філософія менеджменту. <https://demcult.org/chi-ie-kreativnimi-kreativni-industrii/> Спеціально для ЦР «Демократія через культуру» (дата звернення – 27.07.2024)

37. Левицька В.А., Кикіньова Л.М. Формування креативності засобами мистецтва як об'єкт дослідження в зарубіжних літературних джерелах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*. 2019. № 65. Т.1. 49-52.
38. Левченко Н. Молодіжний центр у контексті розвитку молодіжної роботи. *Ввічливість. Humanitas*. Вип. 1, 2022. 67-73.
39. Лісовець О. Молодіжний центр як інноваційний інститут самореалізації молоді в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. Вип. 1(6), 2021. 176-183.
40. Ліфанова Т. А. Сучасні креативні практики молодіжних просторів в системі соціокультурної діяльності. *VIII Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір»*. 7 листопада 2024 року.
41. Лучанська В. Проблема креативності в сучасній психології. *Соціальна психологія*. 2007. № 3. 154-161.
42. Матвієнко О., Цивін В. Цифровізація: освітній контекст. *Вісник книжкової палати*. 2020, № 11 (292). 28-35.
43. Медіа-арт. *Енциклопедія сучасної України*. <https://esu.com.ua/article-65395> (дата звернення 15.08.2024)
44. Медійна і інформаційна грамотність: Керівництво з політики і стратегії. *Програмні документи і документи нарад ЮНЕСКО*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375023?posInSet=27&queryId=edf83cd2-8b75-4f1d-b58f-c0dd923f75b5> (дата звернення – 04.06.2024)
45. Мельниченко А. Концепції креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності у теоріях медіакомунікацій. *Освіта регіону. Український науковий журнал*. 2013. № 2. // <https://social-science.uu.edu.ua/article/1045> (дата звернення - 22.07.2024).
46. Мінкін Я. Удосконалення програм українських молодіжних центрів як засіб посилення ролі молодого покоління у процесах прийняття політичних рішень. Львів, 2018. 108 с.

47. Молодь за демократію в Україні. Офіс Ради Європи в Україні. Новини та заходи від 5 січня 2021 року // <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/council-of-europe-quality-label-for-youth-centres-a-series-of-publications-is-accessible-in-ukrainian> (дата звернення - 16.07.2024)

48. Молодіжна політика в умовах децентралізації. Методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І.В. Пешої; ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». К., 2018. – 28 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dismpr.gov.ua/downloads/molodizhna-politika-v-umovakh-decentralizaciyi-2018/> (дата звернення – 20.07.2024)

49. Молодіжні центри: національні практики створення та організації роботи / за ред. І.В. Пешої. Київ : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. – 53 с.

50. Настояща К. Феномен глобалізації: витоки, вектори, тренди в контексті соціокультурного аналізу. *Українознавство*. 2020. № 3 (76).168-176.

51. Науменко О. А. Креативність та психологічні особливості творчої особистості в розбудові культурного простору. *Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. ; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. (Київ, 18 травня 2023 р.). Київ : НАКККіМ, 2023. 284 с. 171-173.

52. Національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів: наказ Міністерства молоді та спорту України від 03.08.2017 року № 3284 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1061-17#Text> (дата звернення – 17.07.2024)

53. Національний склад населення України. *Вікіпедія*. // https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_склад_населення_України (дата звернення - 01.10.2024)

54. Негус К. Креативность. Коммуникация и культурные ценности / К. Негус, М. Пикеринг. Харьков: Гуманитарный центр, 2011. 300 с.

55. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Укладачі В. Яременко, О. Сліпущко. К. 1999. Том 3. 815 с.
56. Павленко В.В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Педагогіка. Психологія* : зб. наук. праць. Київ ун-т ім. Б. Грінченка. Редкол. : Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л. [та ін.]. К. : ун-т ім. Б. Грінченка. 2015. Вип. 23. 128 с. 15–21.
57. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку : навч.-метод. посіб. КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.
58. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: від методологічних ідентифікацій до політичних імплікацій. Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні : *колект. монографія* / М-во освіти і науки України, Київ. Нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Вид-во Ліра-К, 2022. 389–423.
59. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова», затверджений Комітетом міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 року // <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282> (дата звернення - 20.07.2024).
60. Плецан Х.В. Особливості людиноцентризму як сучасного інструменту розвитку культурно-креативного простору в Україні. Креативний простір України та світу. Колективна монографія. Харків. 2022. 264 с.
61. Порядок реалізації програми «Молодіжний працівник», затверджений наказом Міністерства молоді та спорту України від 19 вересня 2018 року № 4334 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-18#Text> (дата звернення – 28.06.2024)
62. Про встановлення почесної відзнаки «Місто-герой України». Указ Президента України від 6 березня 2022 року № 111/2022// <https://www.president.gov.ua/documents/1112022-41577> (дата звернення - 15.09.2024).

63. Про застосування англійської мови в Україні: *Закон України* від 04.06.2024 № 3760-IX // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> (дата звернення – 08.07.2024)

64. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: *постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266* (в редакції від 15.11.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення – 17.11.2024)

65. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 20 грудня 2017 року, № 1014 (в редакції від 29.03.2024) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#n89> (дата звернення – 28.06.2024)

66. Про культуру: *Закон України* від 14.12.2010 р. № 2778- VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст.168 (в редакції від 06.06.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення – 14.06.2024)

67. Про молодіжні та дитячі громадські організації: *Закон України*. *Відомості Верховної Ради України*, 1999, № 1; 2016, № 2

68. Про національну молодіжну стратегію до 2030 року: *Указ Президента України* від 12.03.2021 № 94/21. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82#w1_1 (дата звернення – 04.07.2024)

69. Про освіту: *Закон України* від 05.09.2017 (в редакції від 06.06.2024). *Відомості Верховної Ради України*. 2017, № 38-39, ст. 380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення – 28.06.2024)

70. Про основні засади молодіжної політики: *Закон України* від 27.04.2021 № 1414-IX // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення - 03.09.2024).

71. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: *Закон України. Відомості Верховної Ради України*. 1993, № 16.
72. Програма USAID «Мріємо та діємо». <https://www.prostir.ua/author/unity/> (дата звернення – 27.08.2024).
73. Рекомендації щодо організації роботи молодіжного простору: *Наказ Міністерства молоді і спорту України від 09.12.2021 № 4798* // <https://mms.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-rekomendacij-shchodo-organizaciyi-roboti-molodizhnogo-prostoru> (дата звернення – 30.06.2024)
74. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку: *монографія*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. 448 с.
75. Савін Є.Є. Формування профілю сучасної соціально успішної молоді людини в контексті реалізації державної молодіжної політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 1 <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=617> (дата звернення – 24.07.2024)
76. Семенова А. В. Теоретичні і методичні засади застосування парадигмального моделювання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Автореф. дис. ... доктора педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти*. Тернопіль. 2009. 42 с.
77. Сенько Т. В. Креативні практики в сучасному вітчизняному культурно-дозвілєвому просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. 120-126.
78. Совгира Т. І. (2020). Цифрові технології в сучасному візуальному мистецтві. *Вісник КНУКіМ*. Серія «Мистецтвознавство» (42), 65-71.
79. Соколенко О. Г. Гостомель. Погляд крізь віки: Путівник-довід. К., 2004.
80. Співак В.М. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації: *монографія*. – К.: Логос, 2011. 416 с.

81. Танська Л.В. Глобалізація культури в контексті динаміки соціокультурних систем. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. 2023. № 2. 42-47.
82. Топчій О. В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх в Україні: сучасний стан і тенденції реалізації. Монографія. Ужгород. 2019. 512 с.
83. Філіна Т.В., Костельна Я.В. Креативний менеджмент у системі популяризації читання. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С.91-96.
84. Філіна, Т.В. Маркетингова складова популяризації культурного продукту. *Питання культурології*, 2019, (35), 77-86.
85. Шавлова Л.В. Формування креативної особистості в процесі вивчення української мови та літератури. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8. 329 – 343
86. Як UNFPA допомагає підліткам справлятися з викликами війни // https://ukraine.unfpa.org/uk/news/wgss_boryspil (дата звернення 30.07.2024)
87. 5 гріхів українського культурного менеджменту: що впливає і як боротися. *Культура і креативність*// <https://www.culturepartnership.eu/article/culture-management> (дата звернення - 10.07.2024)
88. Christopher Bailey (1988). *The Healing Arts Initiative*. NY. 141 p.
89. Council of Europe <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership>
90. Council of Europe. Reference framework of competences for democratic culture. URL: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>
91. Erikson E. H. (1995) *Childhood and Society*. (2nd Ed.) Vintage, London. 396 p.
92. European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129(INI)).

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6- TA-2008-0598+0+DOC+XML+V0//EN> (дата звернення – 19.09.2024)

93. Florida R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. Ingram Publisher Services. 512 p.

94. J. Nikolson (2018). *Creativity in the Digital Age*. 133 p.

95. Joan C. and Beverley E. Rescuing the Student Presentation With Pecha Kucha. *Journal of Nursing Education*, 2012;51(9):536 <https://journals.healio.com/doi/abs/10.3928/01484834-20120822-02> (дата звернення - 21.07.2024)

96. Joseph E. Stiglitz (2002). *Globalization and Its Discontents*. Nes York and London. 282 p.

97. K. Robinson (2001) *Out of Our Minds: Learning to be Creative*. 280 p.

98. Law B, Meijers F and Wijers G (2002) New perspectives on career and identity in the contemporary world. *British Journal of Guidance and Counselling*, 30 <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713406946~db=all~tab=issueslist~branches=30> - v30 (4), 431 – 449. (дата звернення – 12.07.2024)

99. Lila MacLekian. The hikikomori problem in. URL: <https://qz.com/789082/the-hikikomori-problem-in-japan-hundreds-of-thousands-of-young-people-are-refusing-to-leave-their-homes/>

100. Maintenance of international peace and security / United Nations/ Security Council/ Resolutions 2250 (2015) // <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/413/06/pdf/n1541306.pdf> (дата звернення – 05.06.2024)

101. Manfred Steger (2024). *Globalization in the 21st Century*. 230 p.

102. Manuel Castells (1996). *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Volume 1: *The Rise of the Network Society*.. 597 p.

103. Martin Albrow (1996). *The Global Age: State and Society Beyond Modernity*. Stanford University Press. 246 p

104. Morrow V (1999) Conceptualising social capital in relation to the well-being of children and young people: a critical review, *Sociological Review* vol.24 no.4 (pages 744-766).
105. N.Carr (2010) *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. 149 p.
106. Piterze, Ya. (2008). Globalization as Hybridization. *Global Modernities*. Kyiv: Nika-Tsentr, pp. 73–105. [in Ukr.]
107. Pool of European Youth researchers (PEYR). <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/peyr> (дата звернення - 15.07.2024)
108. Rachel Robinson. Pecha Kucha: How to Improve Students' Presentation Skills. *The European Conference on Language Learning 2015 Official Conference Proceedings*. http://papers.iafor.org/wp-content/uploads/papers/ecll2015/ECLL2015_17575.pdf (дата звернення - 21.07.2024)
109. Sampson R J (1988) Local friendship ties and community attachment. *American Sociological Review*. 53, 766-779
110. Sabah Balta, Emrah Emirtekin, Kagan Kircaburun & Mark D. Griffiths. Neuroticism, Trait Fear of Missing Out, and Phubbing: The Mediating Role of State Fear of Missing Out and Problematic Instagram Use. *International Journal of Mental Health and Addiction*, Volume 18, July 2020, pages 628-639.
111. Sarah L. Buglass, Jens F. Binder, Lucy R. Betts, Jean D.M. Underwood. Motivators of online vulnerability: The impact of social network site use and FOMO. - *Computers in Human Behavior*. Volume 66, January 2017, Pages 248-255.
112. Sarsby A. *SWOT Analysis*. Lulu.com. 75 p.
113. T.Fridman (2005) *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. 265 p.
114. Teoli D., Sanvictores T., An J. *SWOT Analysis*. *Europe PMC*. <https://europepmc.org/article/med/30725987> (дата звернення - 30.10.2024)

115. Thomas L. Friedman (2005). *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. 488 p.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Календарне планування.

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя
1 тиждень	30.09.2024	01.10.2024	02.10.2024	03.10.2024	04.10.2024	05.10.2024	06.10.2024
2 тиждень	07.10.2024	08.10.2024	09.10.2024	10.10.2024	11.10.2024	12.10.2024	13.10.2024

3 тиждень	14.10.2024	15.10.2024	16.10.2024	17.10.2024	18.10.2024	19.10.2024	20.10.2024
4 тиждень	21.10.2024	22.10.2024	23.10.2024	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024	27.10.2024

2 тиждень	ВИХІДНИЙ		Ігрове заняття з творчого мислення "Дипломати" 17:00	Тренінг: "Критичне мислення та робота із фейками" 14:00	Заняття: Робота з емоціями (акторська майстерність) 17:00		ВИХІДНИЙ
3 тиждень	ВИХІДНИЙ	Спортивні тренінг: Плей-лонг 15:00	Ігрове заняття з творчого мислення "Сайт фантазій" 18:00	Тренінг: "Науково-популярна література: Як писати читати не тільки художній книги?" 16:00	Ігрове заняття з творчого мислення "Дипломати" 17:00 Тренінг: "Основи проведення інтерв'ю та написання статей" 14:00	Заняття: Підготовка до виступу (акторська майстерність) 17:00	
4 тиждень	ВИХІДНИЙ	Тренінг: "Інформаційна гігієна, чи що вона нам?" 13:00	"Екологічна акція "Recycling" 14:00	Заняття: Підготовка до виступу (акторська майстерність) 17:00	Вечір: Історичний вечір 17:00		

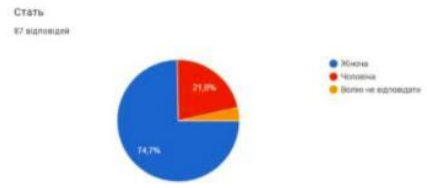
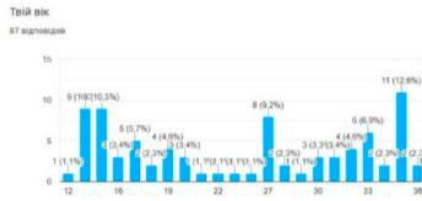
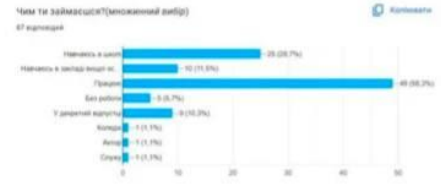
2 тиждень	ВИХІДНИЙ		Ігрове заняття з творчого мислення "Дипломати" 17:00	Тренінг: "Критичне мислення та робота із фейками" 14:00	Заняття: Робота з емоціями (акторська майстерність) 17:00		ВИХІДНИЙ
3 тиждень	ВИХІДНИЙ	Спортивні тренінг: Плей-лонг 15:00	Ігрове заняття з творчого мислення "Сайт фантазій" 18:00	Тренінг: "Науково-популярна література: Як писати читати не тільки художній книги?" 16:00	Ігрове заняття з творчого мислення "Дипломати" 17:00 Тренінг: "Основи проведення інтерв'ю та написання статей" 14:00	Заняття: Підготовка до виступу (акторська майстерність) 17:00	
4 тиждень	ВИХІДНИЙ	Тренінг: "Інформаційна гігієна, чи що вона нам?" 13:00	"Екологічна акція "Recycling" 14:00	Заняття: Підготовка до виступу (акторська майстерність) 17:00	Вечір: Історичний вечір 17:00		

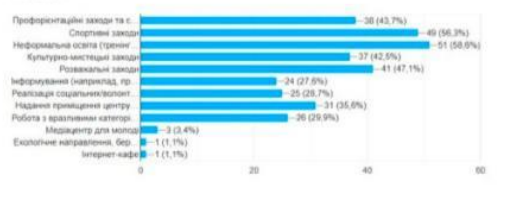
Додаток 3. Кабінетне дослідження.

Мета:

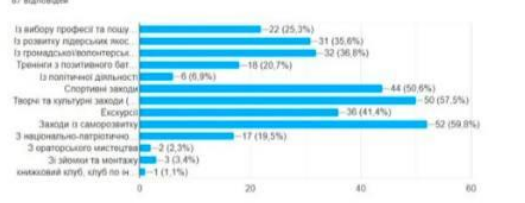
Провести комплексний аналіз існуючих даних, досліджень та статистики, щоб визначити основні потреби та інтереси молоді Гостомельської громади. Дослідження спрямоване на виявлення ключових викликів, можливостей та напрямків для розробки стратегічних рішень і програм, які сприятимуть покращенню якості життя молоді, розвитку їхніх соціальних, культурних та освітніх можливостей, а також підтримці активного залучення молоді до суспільного життя громади.

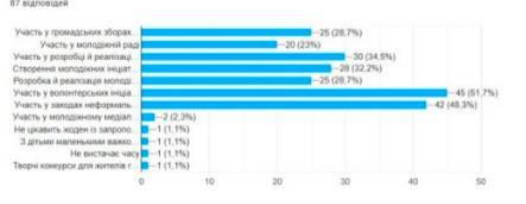
Яких послуг/заходів для молоді, на твою думку, не вистачає в Гостомельській громаді? (обири всі важливі для тебе варіанти)

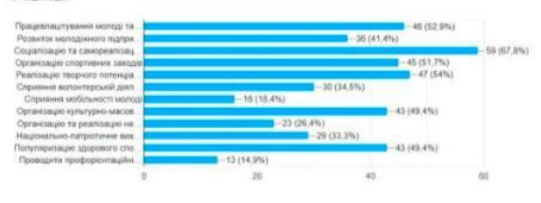
Які заходи для молоді ти хотів/хотіла б відвідувати? (Вибери не більше 5-ти варіантів відповіді)

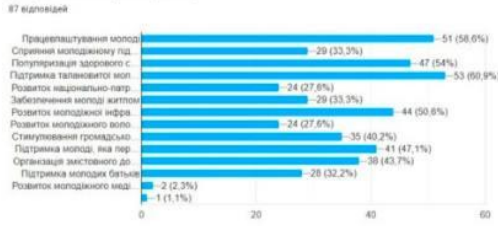
Як ти хотів/хотіла би взяти участь у процесі розвитку Гостомельської громади? Що тобі найбільш цікаво? (обири всі важливі для тебе варіанти)

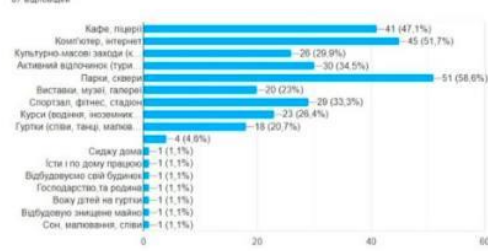
На твою думку, діяльність молодіжного центру має бути спрямована на (обири всі важливі для тебе варіанти)

Які, на твою думку, напрями роботи з молоддю є найважливішими для Гостомельської громади зараз? (обери не менше трьох варіантів)

Як ти проводиш свій вільний час? (обери не менше трьох варіантів)

Які на твою думку існують проблеми серед молоді Гостомельської громади? (Вибери не більше 5-ти варіантів відповіді)

